

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN V PRÁVU EVROPSKÉ UNIE
A NĚKTERÉ VYBRANÉ ASPEKTY**

Zpracovala: Šárka Bittenglová

Plzeň, 2015

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Značení potravin v kontextu práva Evropské unie a některé vybrané aspekty“ zpracovala samostatně pod vedením Mgr. et Mgr. Renáty Vokrojové a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2015

.....

Šárka Bittenglová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. et Mgr Renátě Vokrojové za její odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, které přispěly k vypracování této práce. Rovněž bych touto cestou poděkovala vedení České podnikatelské reprezentace při Evropské unii v Bruselu, díky kterému jsem měla možnost získat většinu podkladů a především načerpat potřebnou inspiraci k sepsání této práce přímo na půdě institucí Evropské unie.

Obsah

1. Úvod.....	- 1 -
2. Obecný úvod do problematiky.....	- 4 -
2.1. Historie označování potravin.....	- 4 -
2.2. Potravinové právo.....	- 7 -
2.2.1. Pojem „potravina“.....	- 9 -
2.3. Označování potravin v EU obecně.....	- 10 -
2.3.1. Konečný spotřebitel a provozovatel potravinářského podniku.....	- 12 -
3. Mezinárodněprávní úprava označování potravin.....	- 14 -
3.1. Codex Alimentarius.....	- 15 -
3.1.1. Označování potravin a Codex Alimentarius.....	- 17 -
3.2. Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) a Světová obchodní organizace (WTO).....	- 18 -
3.2.1. Dohoda o sanitárních a fytosanitárních opatřeních (SPS).....	- 21 -
3.2.2. Dohoda o technických překážkách obchodu TBT.....	- 24 -
3.2.2.1. Obchodní název „Hřebenatky“.....	- 26 -
3.2.2.2. Obchodní název „Sardinky“.....	- 27 -
3.2.3. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS).....	- 28 -
3.2.3.1. Ochranné známky.....	- 29 -
3.2.3.2. Zeměpisná označení.....	- 30 -
3.2.3.3. Případ USA, Austrálie vs. EU.....	- 32 -
4. Prameny obecné právní úpravy označování potravin v EU.....	- 34 -
4.1. Vnitřní trh EU a bariery.....	- 34 -
4.1.1. Rozsudek „Dassonville“.....	- 37 -
4.1.2. „Cassis de Dijon“.....	- 38 -
4.2. Spotřebitel a označování potravin.....	- 40 -
4.2.1. Judikát „Mars GmbH“.....	- 42 -
4.2.2. Judikát „Šest zrn – 10 čerstvých vajec“.....	- 43 -
4.2.3. Název „čokoláda“.....	- 44 -
4.3. Obecné poskytování informací o potravinách.....	- 47 -
4.3.1. Principy a zásady poskytování informací.....	- 47 -
4.3.2. Obecné požadavky na informace o potravinách a povinnosti provozovatelů potravinářských podniků.....	- 48 -
4.3.3. Povinné informace o potravinách.....	- 49 -

4.3.3.1.	Název potraviny	- 51 -
4.3.3.2.	Složení potraviny	- 52 -
4.3.3.3.	Výživové údaje	- 52 -
4.4.	Zdravotní a výživová tvrzení	- 55 -
4.4.1.	Judikát „Zdraví prospěšené víno“	- 56 -
5.	Zvláštní prameny právní úpravy označování potravin v právu EU	- 57 -
5.1.	Produkt ekologického zemědělství	- 57 -
5.1.1.	Současná právní úprava označování produktů ekologického zemědělství	- 58 -
5.1.2.	Judikát „Kůra plodů byla chemicky ošetřena“	- 61 -
5.2.	Chráněné označení původu, chráněné zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita	- 63 -
5.2.1.	Zaručená tradiční specialita	- 65 -
5.2.2.	Chráněné označení původu a zeměpisné označení	- 66 -
5.2.2.1.	Kolize ochranné známky a chráněného zeměpisného označení původu	- 68 -
5.2.3.	Vztah sýrů a zeměpisného označování	- 69 -
5.2.3.1.	Eidam	- 70 -
5.2.3.2.	Parmesan	- 71 -
5.2.3.3.	Feta	- 72 -
6.	Označování potravin v České republice	- 74 -
6.1.	Označování alergenů u nebalených potravin	- 74 -
6.2.	Dozorová činnost v oblasti označování živočišných produktů. -	76 -
6.3.	Označování másla	- 77 -
6.3.1.1.	Rozsudek „čerstvé máslo“	- 77 -
6.3.1.2.	Rozhodnutí „pomazánkové máslo“	- 78 -
7.	Úvaha de lege ferenda - ochrana zeměpisných označení v EU a USA.....	- 80 -
8.	Závěr	- 83 -
	Resumé	- 85 -
	Seznam použitých zdrojů a literatury	- 86 -
	Seznam příloh	- 95 -

Seznam zkratk

CAC	Komise Codex Alimentarius
EU	Evropská unie
Komise	Evropská komise, Komise Evropských společenství
EP	Evropský parlament
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
FAO	Organizace pro potraviny a zemědělství
GMO	geneticky modifikované potraviny
CHOP	chráněné označení původu
CHZO	chráněné zeměpisné označení
NSS	Nejvyšší správní soud
OHIM	Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu
ORUKO	opatření s účinkem rovnocenným kvantitativním omezením
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
SVS	Státní veterinární správa
TZS	tradiční zaručená specialita
ÚPV	Úřad průmyslového vlastnictví
WHO	Světová zdravotnická organizace
WTO	Světová obchodní organizace
ZVaM	zpracovatelské a výrobní metody

1. Úvod

Téma mé diplomové práce zní „Vybrané aspekty označování potravin v kontextu práva EU“. Předtím než vysvětlím, co mne vedlo k sepsání tohoto tématu, ráda bych uvedla na pravou míru význam názvu této diplomové práce. Označování potravin představuje širokou škálu mezinárodních, evropských a dokonce i národních norem, ve kterých rozhodně není snadné se orientovat. Jedná se o komplikovaný instrument potravinového práva, jehož komplexní popis se z hlediska rozsahu diplomové práce nejeví jako reálný cíl. Právě z tohoto důvodu jsem do názvu práce zařadila „vybrané aspekty“, abych tak mohla co nejefektivněji vystihnout význam a podstatu tohoto nástroje a zároveň stále měla možnost zařadit do práce i mně blízké oblasti.

Prvotní pobídkou pro sepsání této práce byl rozhodně můj kladný vztah k jídlu a především ke kvalitním potravinám. Jako běžný spotřebitel jsem došla k názoru, že již dávno není pravdou, že potravinu lze zřetelně odlišit pouze na základě jejího názvu či dokonce vzhledu. Dnešní spotřebitel musí vnímat i celou řadu dalších informací, které se k dané potravine vztahují. Nejedná se pouze o složení. Na obalu potraviny lze kromě písemných informací, jako je např. datum spotřeby či typ výrobku, sledovat i další doprovodné informace nebo speciální symboly. Právě přemíra informací na obalu potraviny může být úhlavním nepřitelem jejího potencionálního konzumenta, který nebude schopen rozlišit podstatné od nepodstatného. Proto se lze často v naší společnosti setkat s případy, kdy spotřebitelé namísto mletého masa kupují maso mělněné či místo čokolády kakaovou pochoutku.

Hlavní motivací pro vytvoření samotné práce byla možnost absolvování půlroční odborné stáže přímo v centru dění, v Bruselu. Ačkoli jsem se o toto téma aktivně zajímala již dříve, tak v České republice neexistuje mnoho odborných knih, a to ani v anglickém jazyce, které by mi pomohly více či méně stanovit jasný směr práce a poskytly potřebné informace pro stanovení správného rámce práce. Troufám si říci, že bez mé zahraniční zkušenosti by tato práce nevznikla, neboť knižní fond knihovny Evropské komise mi poskytl stěžejní podklady, na základě kterých jsem mohla vymezit rámec této práce. Rovněž jsem získala spoustu praktických poznatků, které jsem se ve své práci snažila zohlednit. Naučila jsem se vnímat EU nejen „zevnitř“, tedy jako pouhou organizaci

členských států, ale rovněž jsem pochopila její úlohu jako mezinárodního suveréna, zejm. pokud jde o vnější vztahy.

Celá práce se dělí do sedmi hlavních kapitol. Nejtěžší otázkou pro mne bylo samotné vymezení obecného úvodu do problematiky. Aby byla kapitola pro čtenáře zajímavější, rozhodla jsem se úvod začít částí věnovanou stručným historickým souvislostem. Následně pak úvodní část práce vymezuje základní pojmy. Jedná se zejm. o potravinové právo a esenciální vztahy mezi jeho subjekty. Na to navazuje definice samotného označování a související prvky.

Druhá část práce je věnována velmi složité problematice vztahu mezinárodního práva a práva Evropské unie. Ačkoli jsem původně myslela, že tato kapitola bude podstatně menšího rozsahu, došla jsem k názoru, že aspekty mezinárodního práva nelze ve vztahu k EU podceňovat. Průměrný euroskeptický spotřebitel si občas zanádá na nesmyslné normy EU. Jakým by pak bylo překvapením, kdyby zjistil, že podstatná část vychází právě z mezinárodních norem? Tato část práce proto rozebírá úlohu jednotlivých mezinárodních organizací s důrazem na vztahy se Světovou obchodní organizací. Kromě analýzy příslušných mezinárodních dohod, považuji za hlavní přínos rozbor tří klíčových případových studií, které se vážou právě k označování potravin.

Následující dvě kapitoly, jsou věnovány právu EU. Tyto kapitoly jsem rozdělila na část obecnou a zvláštní, podle mého názoru se jedná o těžiště celé práce. Zde jsem se snažila propojit teoretické pojetí s praktickými dopady, což bylo demonstrováno na relevantní judikatuře. Obecná část reflektuje především označování potravin z hlediska vnitřního trhu a průměrného spotřebitele. Rovněž jsem se zde částečně zaměřila i na novou právní úpravu obsaženou v nařízení Evropského parlamentu a Rady 1169/2011/EU. Speciální úprava je věnována označování produktů ekologického zemědělství, chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a zaručené tradiční speciality. Praktické dopady jsou rovněž demonstrovány na několika případových studiích.

Bylo by chybou zakládat diplomovou práci na aspektech práva EU a nezmínit alespoň částečně národní úpravu. Jelikož jsem nechtěla, aby práce působila příliš popisným dojmem, rozhodla jsem se v této kapitole využít mých znalostí z praxe. Výše uvedené nařízení zavádí mj. povinnost uvádění alergenů u nebalených potravin. Ačkoli před účinností tohoto nařízení média hojně o této problematice informovala, setkávám se často s případy, kdy spotřebitelé stále

nevědí, jaký způsob označování je ten správný. Rovněž jsem si zde dovolila zmínit i další problematickou otázku, a to otázku dozorových pravomocí v oblasti označování živočišných produktů.

Jelikož návrhy de lege ferenda průběžně prostupují celou prací a uvádět je zcela samostatně bez jakéhokoli kontextu by bylo neúčelné, rozhodla jsem se poslední část práce věnovat zamyšlením nad aktuální problematikou, kterou je plánované uzavření dohody o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství mezi EU a USA. Zde budu stručně poukazovat na rozdíly mezi úpravou zeměpisných označení v USA a EU a poukáži také na možnou regulaci.

Hlavním cílem této práce je vytvoření obecného úvodu do problematiky označování potravin s přihlédnutím k vybraným aspektům mezinárodní, evropské a národní právní úpravy. Ústřední ideou není toliko vytvořit komplexní popisný obsah, nýbrž i prakticky zaměřenou práci, která reflektuje požadavky legislativy a praxe. Z tohoto důvodu je často využíváno jednotlivých případových studií. Jelikož existuje minimum české literatury, která by se dala na dané téma aplikovat, založila jsem obsah a metodiku této práce na odborné zahraniční zahraniční.

2. Obecný úvod do problematiky

Označování potravin se považuje za jednu z nejširších oblastí potravinového práva EU. Úzce se prolíná s pojmy, jakými jsou bezpečnost potravin, ochrana spotřebitele či volný pohyb zboží (resp. potravin). Úpravu potravinového práva lze reflektovat hned na několika úrovních, a to na úrovni mezinárodní, evropské a národní. Rovněž však existuje i regulace na soukromoprávním základě, kdy je dodržování určitých standardů založeno na dobrovolné bázi, tedy na smluvním principu. Cílem této kapitoly je stručně nastínit historický vývoj označování potravin a přiblížit potravinové právo a označování potravin v obecné rovině.

2.1. Historie označování potravin

Ačkoli tato práce pojednává o soudobé problematice označování potravin, je na místě zmínit taktéž historii a důvody, které v jednotlivých periodách k označování potravin vedly. Počátky označování potravin nejsou rozhodně záležitostí moderní doby, neboť výroba a požadavky na jednotlivé potraviny jdou ruku v ruce s moderními technologiemi a vývojem společnosti. V porovnání s dnešní dobou sice způsob sdělení a rozsah informací o potravinách nelze srovnávat, nicméně určité kořeny označování potravin lze najít již ve starověku.

V dřívějších dobách byl určujícím prvkem vztah spotřebitele a výrobce či prodejce potravin, který nedosahoval takového stupně anonymity jako dnes. Označování potravin tak existovalo pouze v minimálním rozsahu, neboť vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli byly víceméně založeny na principu důvěry. Nicméně regulace prodeje potravin pomocí sdělení či nastavení určitých pravidel byla důležitá pro stát, zejm. co se týče výběru a správy daní. Výroba a prodej potravin probíhaly především na lokální úrovni, spotřebitel si tak mohl snadno ověřit „cestu“ potraviny na prodejní pult. Aby se současný spotřebitel mohl dozvědět o zeměpisném původu potraviny nebo o kvalitě daného výrobce nebo prodejce potraviny, na rozdíl od dob minulých, kdy ke zjištění mnohdy stačilo smyslové vnímání, bývá dnes o těchto faktech informován právě pomocí speciálních označení na obalu potraviny.

Rozšíření obchodování, územní rozmach států či války a výboje vždy vedly společnost k poznávání nových kultur, s čímž v nemalém měřítku souvisí

i problematika potravin. Konkrétně z těchto důvodů existovaly ve starověkém Egyptě cca 3000 př. n. l. požadavky na označování vína. Starověcí Egyptané si velice dobře uvědomovali, že kromě geografického původu vinné révy závisela nezaměnitelnost vína i na odlišném procesu výroby tohoto produktu. Proto zde bylo povinností uvést zeměpisný původ vín (popř. i jeho producenta) tak, aby nedošlo k zaměnění s výrobcí z jiných koutů tehdejšího starověkého světa. Jelikož se tato práce primárně zabývá právem Evropské unie, je nutné dodat, že podobný požadavek existoval i ve starověkém Řecku.¹

Na kvalitu potravin dbali i starověcí Římané. Prodej jedné z nejdůležitějších komodit, chleba, byl upraven v Theodesiánském kodexu 438 př.n.l. Chléb se musel prodávat veřejně, a aby mohl starořímský spotřebitel odlišit různý stupeň kvality, prodej jednotlivých bochníků se realizoval na jednotlivých schodech budovy, přičemž platilo pravidlo „čím vyšší schod, tím kvalitnější a dražší chléb“. Theodeisánský kodex např. rozlišoval prodej chleba hrubozrnného a z jemné mouky. Na prodej chleba bylo navíc přísně dohlíženo a bylo zakázáno zaměňovat bochníky chleba na jednotlivých stupních.²

Ve středověké Evropě se setkáváme již s širší úpravou označování. Stejně jako v předchozím případě se označovaly ty nejdůležitější potraviny, a to především z důvodu stabilního fungování trhu. Ve 13. století bylo ve středověké Anglii několika akty zavedeno povinné označení chleba či piva typu „ale“. Toto označení stejně jako v předchozím případě mělo za cíl udržet jednak prodejní cenu zboží a jednak zajistit oběh těchto potravin jako základních komodit. Cílem tedy nebylo primárně chránit spotřebitele, ale především finanční zájmy státu, neboť neregulovaný prodej by mohl znamenat snížení poptávky. V Anglii se setkáváme i s jedním z prvních právních dokumentů, který se týká označování potravin, a který se nazývá „Assize of Bread“. Tento zákon zavedl pravidlo, že každý chléb, nezáleží na množství, váze či krajíci, musí nést označení jeho výrobce. Rovněž byly tímto aktem zavedeny ceny pro různé typy

---

¹ MCGOVERN, P. E., A. MIRZOIAN a G. R. HALL. Ancient Egyptian herbal wines. *Proceedings of the National Academy of Sciences* [online]. 2009, roč. 106., č.18, s. 7363 [cit. 2015-10-17]

² HUTT, P. B. a P. B. HUTT II. History of Government Regulation of Adulteration and Misbranding of Food. *Food Drug Cosmetics Law Journal*. [online]. 1984, 39. vydání, č. 2, s. 8. [cit. 2015-10-17]

chleba. V britské historii lze nalézt i odkazy na pravidla pro označování potravin na lokální úrovni, především se takováto úprava týkala másla, vína či pečiva.³

Průlom v označování potravin nastal s nástupem průmyslové revoluce. Rozmach techniky nejenže umožnil rychlejší přepravu potravin, ale rovněž se objevovaly způsoby, jak potraviny déle uchovávat. Poprvé se tak mohla široká veřejnost setkat s konzervovanými potravinami či zabalenými krekrami, což může být z hlediska dnešního spotřebitele spíše úsměvné. Balené potraviny, které jsou dnes samozřejmostí, zapříčinily to, že prodej nebalených potravin, které byly váženy, zabaleny či jinak upravovány přímo před očima spotřebitele, začal být na ústupu. Technický pokrok způsobil mj. i zahájení procesů velkovýroby, které tak prohloubily informační propast mezi producentem potravin a spotřebitelem. Aby výrobci mohli zboží odlišit a zlepšit své postavení na trhu, začali využívat např. ochranných známek. Spotřebitel tak alespoň mohl na základě značky odlišit kvalitního výrobce.⁴

Kořeny moderní potravinové legislativy sahají do počátku 20. stol. v USA. Do popředí se zde již dostávají zájmy spotřebitele. Objevují se definice zákazu klamání spotřebitele a specifické požadavky na označování potravin, včetně informací o nutričních hodnotách. Historické události, zejm. obě světové války, upozadily mj. i legislativu v této oblasti. Vývoj v Evropě byl následně ovlivněn i vznikem Evropského hospodářského společenství (EHS)⁵.

EHS se začalo zaměřovat na problematiku potravinového práva počátkem 60ých let, avšak prvním předpisem, který se na všeobecnou úpravu označování potravin zaměřil, byla směrnice Rady 79/112/EHS. Jednalo se o tzv. horizontální směrnici, což znamená, že byla stanovena pravidla označování společná všem potravinám. Tato úprava značně reflektovala mezinárodní standardy stanovené Komisí Codex Alimentarius (CAC)⁶. Je však důležité podotknout, že před touto generální směrnicí nebyla oblast označování potravin ponechána zcela bez úprav. V 70ých letech existovaly směrnice týkající se označování vybraných druhů

---

³ MOORE, M. *Food Labeling Regulation: A Historical and Comparative Survey*, DASH | Digital Access to Scholarship at Harvard: Opening Harvard Research.. 2001, s. 3. [online]. [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/8965597/MooreM.pdf?sequence=1>

⁴ *Ibid.*, s. 10-11

⁵ Evropské hospodářské společenství vzniklo na základě Římských smluv z roku 1958, jedná se o předchůdce Evropské unie. Tento název se používal až do uzavření Maastrichtské smlouvy do roku 1993.

⁶ O těchto standardech blíže viz kapitola 3. 1. Codex Alimentarius.

potravin, regulovaly tak pravidla např. pro kakao či ovocné džemy, želé a marmelády.⁷

Původní směrnice z roku 1979 byla mnohokrát novelizována, plně nahrazena však byla až směrnicí EP a Rady 2000/13/ES, nicméně s účinností od 13. 12. 2014 reflektuje obecné požadavky na označování potravin nařízení EP a Rady 1169/2011/EU. Toto nařízení je specifické i v tom, že zahrnuje i úpravu pro zdravotní a výživová tvrzení⁸. Tato část nařízení však nabude účinnosti až 13. 12. 2016.

2.2. Potravinové právo

Nařízení EP a Rady 178/2002/ES, zvané rovněž „General Food Law“, definuje potravinové právo jako „*právní a správní předpisy použitelné ve Společenství nebo na vnitrostátní úrovni pro potraviny obecně, a zejména pro bezpečnost potravin; vztahuje se na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a rovněž krmiv, která jsou vyrobena pro zvířata určená k produkci potravin nebo kterými se tato zvířata krmí*“.⁹ Z této definice vyplývá i meziodvětvový přesah potravinového práva, což se zejména projevuje v právních rádech jednotlivých členských států. Cílem potravinového práva je pak dosažení vysoké úrovně ochrany lidského života a zdraví, ochrana zájmů spotřebitelů a zajištění poctivého jednání v obchodu s potravinami. Potravinové právo však rovněž bere v potaz ochranu životního prostředí, rostlin či zdraví a dobrých životních podmínek zvířat.¹⁰

Prof. Bernd Van der Meulen zmiňuje tři prvky, na které se potravinové právo zaměřuje, ty uvádí pod zkratkou „ABC“: „A – authorities“ – orgány na úrovni státu a EU; „B – businesses“ – podnikatelský sektor; „C – consumers“ – spotřebitelé. Jak již bylo zmíněno, hlavním cílem potravinového práva je ochrana života, zdraví a zájmů spotřebitele. Bezpečnost potravin pak má jako adresát norem potravinového práva v praxi zajišťovat podnikatelský sektor, jedná se tak o jeho primární úkol. Sekundární závazek vůči podnikatelům pak mají orgány EU

⁷ BARNARD, C *The substantive law of the EU: the four freedoms*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, cvi, s. 98-100. Online resource centre.

⁸ V současnosti je úprava zdravotních a výživových tvrzení obsažena v nařízení EP a Rady 1924/2006/ES. Ačkoli se jedná o úpravu speciální pro potřeby této práce bude uvedena v souvislosti s výživovými údaji.

⁹ Čl. 3 odst. 1 nařízení EP a Rady 178/2002/ES

¹⁰ *Ibid.*, čl. 5

a členských států, neboť dohlížejí na chování podnikatelského sektoru v této oblasti a řeší konfliktní situace, kdy dojde k porušení norem potravinového práva.¹¹

Výše uvedené nařízení rovněž stanovuje základní zásady a požadavky potravinového práva. Zatímco požadavky směřují spíše směrem k byznysu, základní zásady směřují vůči legislativcům z jednotlivých členských států.¹² Ve vztahu k ochraně zdraví člověka je stěžejní zásadou analýza rizika a předběžné opatrnosti.¹³ Analýza rizika je vyhodnocování bezpečnosti dané potraviny na základě vědeckých poznatků, které jsou prováděny nezávisle, objektivně a transparentně. Co se týče předběžné opatrnosti, tento princip bude aplikován v případech, kdy o bezpečnosti dané potraviny jsou určité vědecky podložené pochybnosti. Pokud tyto pochybnosti přetrvávají, lze zavést opatření k zajištění vysoké úrovně zdraví.¹⁴ Z hlediska označování potravin je stěžejní zásadou ochrana zájmů spotřebitele: *“cílem potravinového práva je chránit zájmy spotřebitelů a poskytovat spotřebitelům základ, který jim umožní vybírat se znalostí věci potraviny, které konzumují.”*¹⁵ Rovněž je vyloučeno jakékoli použití klamavých, nekalých či dalších praktik způsobilých spotřebitele uvést v omyl.¹⁶

Ačkoli se na základě výše uvedené definice může tato oblast jevit jako čistě veřejnoprávní disciplína, v posledních letech se dostává do popředí i problematika tzv. soukromého potravinového práva, které je založeno na smluvním ujednání. Je akademickou otázkou, zda se takovéto smluvní ujednání automaticky pohybuje v mezích stanovených „obecným“ potravinovým právem. Na rozdíl od „obecného“ potravinového práva, funguje soukromé potravinové právo na bázi dobrovolnosti, kritéria pro použití daného označení nejsou stanoveny legislativou, ale právě smluvním ujednáním mezi dotčenými stranami.

Ve vztahu k označování potravin zaujímá soukromé potravinové právo velmi důležité postavení, neboť z něj vychází nemalý počet typů označení

---

¹¹ MEULEN, B. van der. The Structure of European Food Law. *Laws* [online]. 2013, roč. 2, č. 2, s. 71 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z [www: http://www.mdpi.com/2075-471X/2/2/69](http://www.mdpi.com/2075-471X/2/2/69)

¹² MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. *European food law handbook*. Wageningen: Wageningen academic publishers, 2008, s. 262.

¹³ Blíže viz čl. 6-7 nařízení EP a Rady 178/2002/EU

¹⁴ Toto ustanovení je klíčové z hlediska souladu práva EU s mezinárodní Dohodou o sanitárních a fytosanitárních opatřeních, blíže viz kapitola č. 3.2.1.

¹⁵ čl. 8 odst. 1 nařízení EP a Rady 178/2002/EU

¹⁶ *Ibid.*

potravin. Jako příklad lze např. uvést označení jako „Fair Trade“, „Halal“ či „Kosher“.¹⁷ V tomto směru je nutné dodat, že označování soukromoprávního charakteru slouží kromě informování spotřebitele rovněž i jako marketingový nástroj. Hlavním cílem označení soukromoprávního charakteru je zdůraznění kvality daného produktu či jeho speciality na trhu, označení tohoto typu lze provést např. prostřednictvím ochranné známky či certifikace.¹⁸

Normotvorba EU v oblasti potravinového práva se v současnosti projevuje především v nařízeních, které mají ve vztahu k národním právním řádům přímou závaznost. Rovněž se aplikují i směrnice, závazné pro členské státy co do naplnění jejich cíle. Při vytváření potravinového práva v minulosti hrály důležitou roli tzv. zelené a bílé knihy EU, nezávazné právní dokumenty, které nastiňují řešení daného problému a zapojující zájmové skupiny do jeho řešení.

Z hlediska mezinárodního práva nelze popřít důležitou úlohu tzv. soft law, které v oblasti potravinového práva vytváří Komise Codex Alimentarius (CAC), mezinárodní organizace vytvořená Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a Organizací pro potraviny a zemědělství (FAO). Výsledky činnosti této komise se rovněž podílí ať už přímo či nepřímo na stávající podobě evropské legislativy. Rovněž důležitou úlohu, především ve vztahu k multilaterálním mezinárodním dohodám a k mezinárodnímu obchodu, má Světová obchodní organizace (WTO). Podrobněji o problematice mezinárodní úpravy označování potravin bude pojednáno v kapitole č. 3.

2.2.1. Pojem „potravina“

Nařízení EP a Rady 178/2002/ES se nevyčerpává pouze na vymezení potravinového práva, nalezneme v něm jak pozitivní, tak negativní definici potravin. První zmíněná definice rozumí "potravinou" jakoukoli látku či výrobek, ať už jsou zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, přičemž jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat. Dle dikce výše uvedeného nařízení

---

¹⁷ viz příloha č. 1

¹⁸ MEULEN, B. van der. *Private food law: governing food chains through contract law, self-regulation, private standards, audits and certification schemes*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2011, s. 75-77. European Institute for Food Law series.

mezi potraviny patří nápoje, žvýkačky, jakékoli látky včetně vody, které jsou úmyslně přidávány do potraviny v průběhu její výroby, přípravy či zpracování.¹⁹

Naopak potraviny nezahrnují: krmiva, živá zvířata pokud nejsou připravena pro uvedení na trh k lidské spotřebě, rostliny před sklizní, léčivé přípravky, kosmetické přípravky, tabák a tabákové výrobky, omamné a psychotropní látky, rezidua a kontaminující látky.²⁰

2.3. Označování potravin v EU obecně

V obecné rovině je označování potravin způsobem, jakým se sdělují informace o potravinách konečnému spotřebiteli. Tyto informace jsou definovány v nařízení EP a Rady 1169/2011/EU jako *„informace týkající se potravin zpřístupněné konečnému spotřebiteli prostřednictvím etikety, jiného průvodního materiálu nebo jinými prostředky, včetně nástrojů moderních technologií nebo slovního sdělení“*.²¹

Ve vztahu k určité potravíně se požadavky kladené na způsob poskytování takovýchto informací mohou lišit, z tohoto důvodu existuje mnoho způsobů, jak lze označování provádět. Nejznámějším způsobem označování potravin je sdělení požadovaných informací prostřednictvím obalu potraviny, avšak u nebalených potravin mohou být informace sdělovány prostřednictvím jiného prostředku, např. cedule či štítku. V praxi se tak jedná o informace o původu či chemickém ošetření ovoce a zeleniny či o poskytnutí informace „rozmrazeno“ u nebaleného pečiva. Jednou z novinek, kterou zavedlo nařízení EP a Rady 1169/2011/EU je obligatorní označování potravin v případě e-commerce, což považuji za velký klad této nové úpravy.

Je zavedeno mnoho kritérií, v rámci kterých má či naopak nemá provozovatel potravinářského podniku povinnost určité informace sdělit, přičemž tuto otázku je nutné vždy posuzovat ve vztahu ke konkrétní potravíně a k povaze dané informace. Nicméně i označování potravin můžeme v určitých ohledech rozlišit na označování obecné, tj. poskytování informací spotřebiteli dle nařízení EP a Rady 1169/2011/EU, a úpravu k tomuto předpisu zvláštní, jedná se tedy o požadavky rozvětvené v dalších speciálních předpisech. I ve zvláštní části

---

¹⁹ Čl. 2 nařízení EP a Rady 178/2002/ES

²⁰ *Ibid.*

²¹ Čl. 2. odst. 2 písm. a) nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

týkající se označování je třeba rozlišovat mezi těmi označeními, která jsou povinná a označeními která jsou dobrovolná, avšak pravidla pro jejich používání jsou právem výslovně upravena. Povinná vertikální označení (někdy též i semivertikální) lze rozdělit dle povahy potravin do tří skupin: zemědělské produkty, speciální produkty a produkty vyrobené za pomoci speciálních technologií. Dobrovolná, právem regulovaná, označení lze rozdělit do tří skupin: produkty ekologického zemědělství, zeměpisná označení, zdravotní a výživová tvrzení.²² Speciální označení regulují jak přímo závazná nařízení, tak i tzv. vertikální směrnice, které na rozdíl od směrnic horizontálních upravují pravidla pro konkrétní typ potravin.

Do problematiky označování potravin lze zařadit mj. i ochranné známky, jejichž problematika bude zmíněna jen okrajově. Výše byla nastíněna i oblast označování potravin v rámci soukromého práva. Ačkoli je stejně jako uvedené příklady založeno na bázi dobrovolnosti, požadavky pro získání takového označování nejsou stanoveny legislativou, a provozovatelé potravinářského podniku si je tak stanovují sami.

V obecné rovině tak pro všechny potraviny např. platí, že spotřebitel musí být seznámen s jejich složením. Způsob sdělení takovéto informace se pak odvíjí od typu potravin – balené či nebalené. Zároveň se však požadavky na tyto obecné informace u složení mohou u jednotlivých potravin lišit. Příkladem mohou být informace o alergenech, které musí provozovatel potravinářského podniku uvést vždy, ať se již jedná o potravinu balenou či nebalenou. Naproti tomu některé látky, které jsou obsaženy přirozeně v samotné složce potravin, se ve složení potravin uvádět nemusí.

Legislativa EU stanovuje ve vztahu k jednotlivým potravinám a způsobu jejich prodeje různorodé požadavky, přičemž kromě ochrany spotřebitele jsou jejím prostřednictvím korigovány vztahy mezi provozovateli potravinářského podniku navzájem. V praxi se na základě legislativy rovněž zabraňuje nekalosoutěžním praktikám případně i porušování pravidel hospodářské soutěže.

---

²² MEULEN, B. van der. *European food law handbook*. 2nd ed., revised. Wageningen: Wageningen academic publishers, 2014, s. 372.

2.3.1. Konečný spotřebitel a provozovatel potravinářského podniku

Označování potravin cílí především na řádnou informovanost spotřebitele. Výše uvedená definice označování hovoří o tzv. konečném spotřebiteli, kterým se dle nařízení EP a Rady 178/2002/EU rozumí konečný spotřebitel potravin, který nepoužije potraviny v rámci provozování potravinářského podniku nebo jeho činnosti.²³ Toto negativní vymezení operuje s pojmem potravinářský podnik, který je rovněž z hlediska označování a potravinového práva vůbec pojmem zásadním. Dle tohoto nařízení se jím rozumí veřejný či soukromý podnik, jehož činnost může či nemusí směřovat k zisku, zároveň takováto činnost musí souviset s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin.²⁴

V obecné rovině informace o potravinách a jejich následné sdělení úzce souvisí s problematikou práva na informace, a z pohledu byznysu rovněž s právem na svobodu projevu²⁵. Ačkoli je ochrana zdraví spotřebitele jedním z hlavních cílů potravinového práva, v praxi se lze setkat s celou škálou hraničních situací, kdy se do popředí dostávají další zájmy spotřebitele. V tomto kontextu může nejčastěji dojít k situaci, kdy nastane kolize ochrany zájmů spotřebitele a volného pohybu zboží. Jednat se bude např. o posouzení, zda dané označení potravin na území členského státu působí ve vztahu k spotřebiteli klamavě, či zda stažení určitého zboží z trhu členského státu je ve vztahu k zájmům spotřebitele adekvátní. V těchto situacích bude hrát významnou úlohu judikatura SDEU²⁶.

Pro posouzení tak nebude stačit toliko vymezení konečného spotřebitele dle dikce výše uvedeného nařízení. Co se týče judikatury, v takovýchto mezních případech se daná situace bude posuzovat podle hlediska tzv. průměrného spotřebitele. Přičemž vlastnosti průměrného spotřebitele nelze generalizovat a je třeba na ně nahlížet individuálně. Je nutné je posuzovat vztahu ke konkrétnímu případu.

V konečném důsledku může označování potravin nepřímou zakládat právní vztahy mezi provozovatelem potravinářského podniku a konečným spotřebitelem, přičemž obsahem takového vztahu je zejm. povinnost provozovatele

²³ Čl. 3 odst. 18 nařízení EP a Rady 178/2002/ES

²⁴ *Ibid.*, čl. 3 odst. 2

²⁵ Srov. čl. 11 Listiny základních práv EU

²⁶ Tomuto tématu jsou věnovány judikáty zejm. v kapitole 4.1 a 4.2.

potravinářského podniku spotřebitele jasně, srozumitelně a řádně informovat o dané potravine; této povinnosti odpovídá právo spotřebitele tyto informace požadovat. Pokud se tedy provozovatel restauračního zařízení rozhodne poskytovat informace o alergenech na vyžádání spotřebitele vyhovujícím způsobem, a tyto informace na žádost spotřebitele neposkytne, porušil svou povinnost vůči spotřebiteli.

Nicméně, spotřebitel v současnosti nedisponuje žádnými speciálními právními nástroji, které by ho v oblasti potravinového práva opravňovaly tuto povinnost vymoci.²⁷ Jedinou možností, jak se spotřebitel může bránit, je prostřednictvím podání podnětu příslušnému dozorovému orgánu. Ze strany spotřebitele či mezi provozovateli potravinářských podniků navzájem je rovněž možné případný spor řešit v rámci civilního soudnictví, nejčastěji se v praxi bude jednat o žalobu na nekalosoutěžní jednání či náhradu způsobené nemajetkové újmy, nejčastěji na zdraví. Ve vztahu ke spotřebiteli by v krajních případech mohlo dojít i k uložení sankce v rámci soudního trestání, a to zejm. tehdy, pokud by nesprávné značení mělo za následek ublížení na zdraví.²⁸

---

²⁷ MEULEN, B. van der. *The Structure of European Food Law*. [cit. 2014-02-01], *op.cit.* s. 88

²⁸ Pokud jde o správní trestání v praxi se lze setkat se správními delikty týkajícími se nejčastěji klamavého či nedostatečného označení. V rámci soudního trestání si lze např. představit situaci, kdy na základě nedůsledného označení potraviny může dojít k újmě na zdraví popř. k obecnému ohrožení.

3. Mezinárodněprávní úprava označování potravin

Na mezinárodní úrovni hrají potraviny nezanedbatelnou úlohu. Potravinářský průmysl již dávno nepřesahuje jen hranice jednotlivých států, ale jedná se o spolupráci mezi jednotlivými kontinenty. Navíc, ve vztahu k EU hraje dovoz a vývoz potravin týkající se třetích zemí nezanedbatelnou úlohu²⁹. Z hlediska ochrany zdraví spotřebitele a s tím související bezpečností potravin je právě regulace potravinového práva na mezinárodní úrovni přinejmenším žádoucí, neboť požadavky ať již na kvalitu, bezpečnost či výrobní metody a postupy se mohou u jednotlivých potravin v pojetí různých států od sebe navzájem lišit. Pokud jde o označování potravin, platí zde to samé pravidlo, co tedy může být na úrovni jedné národní legislativy považováno za vyhovující, na základě legislativy jiného státu se může jednat o označení nedostačující nebo může být v rámci mezinárodního obchodu považováno i za nežádoucí překážku na trhu.

Každý člověk na světě potřebuje potravu ke svému přežití, navíc určitá úroveň potravin je vzhledem k technologickému pokroku a zdravotním požadavkům jedince více než žádoucí. Obecný rámec pro adekvátní výživu jedince zakládá Mezinárodní pakt o hospodářských, kulturních a sociálních právech OSN z roku 1966. Článek 11 Paktu říká, že „*smluvní strany Paktu, uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek*“.³⁰

Pojmem „dostatečná výživa“ se, na základě všeobecného vyjádření Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva³¹, má na mysli především výživa, která je dostupná v množství a kvalitě, jež dostatečně uspokojují výživové potřeby jednotlivců; rovněž se jedná o výživu bez nežádoucích látek a výživu přípustnou pro danou kulturu. Právě přípustnost výživy pro danou kulturu ve vztahu k povaze dostupných potravin a jejich dodávky implikuje právo

²⁹ Viz statistika mezinárodního obchodu WTO za rok 2014 [online] [cit. 2015-03-01]. Dostupné z WWW: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2014_e/its2014_e.pdf

³⁰ Čl. 11 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966

³¹ Výbor vytvořený Ekonomickou a hospodářskou radou při OSN, rovněž se lze setkat se zkratkou CESCR.

spotřebitele být informován o souvisejících hodnotách. Požadavek na informace o potravinách nelze tedy podcenit ani v celosvětovém měřítku.³²

Ostatně důležitost informací o potravinách rovněž zdůrazňuje Úmluva o právech dítěte z roku 1989, přičemž smluvní státy dle čl. 24 písm. e) činí potřebná opatření k „zabezpečení toho, aby všechny složky společnosti, zejména rodiče a děti, byly informovány o zdraví a výživě dětí (...)“.³³

Hlavními hráči v oblasti mezinárodní regulace potravinového práva jsou OSN a WTO. Tyto organizace se podílí na vývoji potravinové legislativy prostřednictvím mezinárodních dohod, standardů, směrnic, postupů či doporučení. V rámci OSN se jedná především o dvě specializované organizace, a to o již zmiňovanou Organizaci pro potraviny a zemědělství (FAO) a o Komisi Codex Alimentarius.

3.1. Codex Alimentarius

V roce 1963 založily dvě organizace OSN, konkrétně výše zmíněná FAO a WHO, Komisi Codex Alimentarius (CAC), jejímž cílem je podpora v oblasti obchodu s potravinami, sjednocení celosvětových standardů za pomoci nezávazných předpisů a na to navazující ochrana spotřebitele.³⁴ I průměrný evropský spotřebitel může vnímat různou kvalitu či požadavky na potraviny napříč členskými státy. Úlohou CAC je stírat tyto rozdíly, a to na mezinárodní úrovni. Výsledkem činnosti CAC je tzv. Codex Alimentarius, tedy souhrn veškerých předpisů zasahujících do oblasti potravin. V současnosti má CAC 186 členů³⁵; EU přistoupila k CAC v roce 2003, ačkoli standardy CAC byly brány evropskou legislativou či judikaturou v potaz již mnohem dříve.³⁶

Jakými prostředky tedy CAC zasahuje do dění v celosvětovém potravinovém měřítku? Jedná se o potravinové normy, dále kodexy správné výrobní praxe a další pokyny, které se vztahují zejm. k potravinářskému průmyslu. Potravinové normy mohou být buď obecné (typicky se bude jednat

---

³² Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva. *Všeobecné vyjádření 12. The right to adequate food*. UN doc. E/C.12/1999/5, 5 May 1999. Ženeva: Ekonomická a sociální rada.

³³ Čl. 24 písm. e) Úmluva o právech dítěte z roku 1989

³⁴ SCHOLTEN-VERHEIJEN, I. et al. *Roadmap to EU food law*. Den Haag: Eleven International Publishing, 2011, xv, s. 31.

³⁵ Codex Members and Observers. *Codex Alimentarius* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.codexalimentarius.org/members-observers/en/>

³⁶ SCHOLTEN-VERHEIJEN, I. et al., *op. cit.*, s. 39.

o normy pro označování potravin) či zvláštní, které se nebudou týkat konkrétního označení - např. máslo³⁷. Jak je zmíněno v předchozí kapitole, v případě CAC se jedná o tzv. soft law, tedy právně nezávaznou úpravu, což osobně považuji za vhodné. V případě, že by dané normy byly právně závazné, mohla by být určitým způsobem omezena suverenity států, což je zejména k potravinám a vzhledem ke kulturním rozdílům, zvyklostem, zeměpisné poloze a dalším faktorů nežádoucí stav, který by tak ve výsledku byl spíše neefektivní. V tomto směru se prof. Bernd Van Meulen vyjádřil, že CAC vytváří tzv. „jazyk potravinového práva“.³⁸ Ačkoli se jedná o soft law, tak po celém světě lze sledovat trend, který vede k tzv. „kvazi závaznosti“ standardů CAC, neboť na ně bývá často odkazováno v rámci legislativy, judikatury či dokonce i níže uvedené rozhodčí činnosti WTO. Soft law vytvářené CAC zahrnuje mnoho oblastí. Kromě označování potravin jsou CAC upravovány hygienické standardy, požadavky na bezpečnost či certifikaci potravin, požadavky na složení či nutriční hodnoty a mnohé další aspekty. Činnost CAC tak ovlivňuje potravinové právo napříč kontinenty a nebojím se říci, že ve všech aspektech.³⁹

Stejně jako u odlišných organizací se i CAC dělí do výborů, které se specializují na danou problematiku. Výbory jsou stěžejní pro právotvornou činnost CAC, nicméně jedná se o složitý postup, který je rozčleněn do několika fází. Stěžejní je jednak komunikace návrhatele, tedy člena CAC, s příslušným výborem, který daný návrh buď schválí, nebo zamítne. V případě, že Výbor návrh schválí, nastává procedura revizí, doplňování, seznamování ostatních členů s danou normou a následně je vše v rukou CAC, která rozhodne, zda výsledný a revidovaný návrh přijme, či nikoli.⁴⁰

CAC má nezanedbatelný dopad nejen na legislativu EU ale rovněž i na její judikaturu, na což bude poukázáno případovými studii v dalších kapitolách. Například výše uvedené nařízení EP a Rady 178/2002/EU kromě toho, že zdůrazňuje úlohu standardů CAC, pro případ existence mezinárodních

---

³⁷ Problematice másla budou věnovány případové studie v kap. č. 5 beroucí v potaz jak požadavky Codex Alimentarius, tak i evropské a české legislativy.

³⁸ SCHOLTEN-VERHEIJEN, I. et al., *op. cit.*, s. 35.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. *European food law handbook*. 2008. *op.cit.*, s. 472-473.

standardů stanovuje, že by měly být brány v potaz, a to jak na úrovni EU, tak i na národní úrovni.⁴¹

3.1.1. Označování potravin a Codex Alimentarius

Označování potravin je v rámci Codex Alimentarius velmi širokou úpravou. Agendu označování potravin CAC vykonává Výbor pro označování potravin se sídlem v Ottawě. Do pravidel pro označování potravin však zcela logicky zasahují další výbory, jedná se o výbory s určitou specializací. Nejčastěji půjde o Výbor pro potravinářská aditiva a Výbor pro výživu a potraviny pro zvláštní výživové účely.

Prvním krokem, který CAC učinila, bylo zavedení Všeobecného standardu pro označování balených potravin z roku 1969, který s vývojem doby prošel značnými změnami.⁴² Z hlediska označování se však nejedná o jedinou všeobecnou normu, je však vhodné zmínit minimální strukturu této normy a principů, na kterých označování balených potravin stojí. Prvním z těchto principů je zákaz nepravdivých, klamavých či zavádějících označení či označení, která jsou vzhledem k jejich povaze schopná takovéto znaky vyvolat. Balené potraviny nemohou být označeny nebo prezentovány slovy, obrázky či dalšími způsoby, které by mohly být přímo či nepřímo zaměnitelné s jiným produktem. Za předpokladu, kdy by dané označení toliko vedlo kupujícího, spotřebitele, k tomu, aby se domníval, že daná potravina je jakkoli spojena s takovýmto dalším produktem, je rovněž takovéto jednání zakázáno.⁴³

V rámci CAC se lze setkat s dalšími, zvláštními, standardy, které se týkají např. aditiv, mléčných výrobků, speciálních výživových potřeb či dokonce i „Halal“. Pro rozsah této práce nepovažuji za vhodné zabývat se detailně každým z výše uvedených standardů. Dle mého názoru je však vhodné tyto předpisy alespoň pro obecnou představu zmínit. Nicméně v rámci dalších kapitol této práce bude na některé ze standardů CAC upozornováno.

---

⁴¹ MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. *European food law handbook*. 2008. *op.cit.*, s. 478.

⁴² ALBERT, J. *Innovations in food labelling*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2010, X, s. 5, Woodhead Publishing in food science, technology, and nutrition.

⁴³ Codex General Standard for the Labeling of Prepackaged Foods. Codex Standard 1/1985, revidováno v roce 1991 a 2005. [online].[cit. 2015-03-01]. Dostupné z [www: http://www.fao.org/docrep/005/y2770e/y2770e02.htm](http://www.fao.org/docrep/005/y2770e/y2770e02.htm)

3.2. Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) a Světová obchodní organizace (WTO)

Z hlediska potravinového práva je jednou z nejdůležitějších dohod Všeobecná dohoda o clech a obchodu z roku 1947 (GATT), jedná se o předchůdce WTO. Na rozdíl od WTO se však nejedná o mezinárodní organizaci, ale o mnohostrannou mezinárodní dohodu týkající se zboží, tzn. i potravin, která zavedla rámec pro liberalizaci mezinárodního obchodu spočívající zejména v zákazu diskriminačního jednání⁴⁴ mezi jednotlivými smluvními státy a v nastavení pravidel pro řešení vzájemných sporů. V rámci GATT proběhlo několik kol vyjednávání, jejichž vyvrcholením je založení WTO v roce 1994, a to na základě dohody z Marakeše. Nutno podotknout, že GATT je však stále jedním z pilířů práva WTO. Evropská unie, tehdy Evropské společenství⁴⁵, patří mezi zakládající členy WTO a právě z tohoto důvodu by bylo chybou nevěnovat této problematice alespoň jednu z kapitol této práce.

Stejně tak jako se snaží EU odstranit bariery v rámci vnitřního trhu, snaží se tak činit i WTO s tím rozdílem, že tak koná na celosvětové úrovni. WTO má v současnosti 160 členů⁴⁶. Jednak je platformou pro vyjednávání v oblasti mezinárodního obchodu a rovněž reguluje mezinárodní obchod pomocí právních aktů, které jsou založeny na jednotném přijímání smluvními státy. Státy si tak nemohou vymínit výjimky z potencionálních dohod, mohou buď přijmout návrh jako celek, nebo jej jako celek odmítnout.⁴⁷ V rámci mezinárodního obchodu zaujímá rovněž WTO dozorovou funkci, zejm. co se týče transparentnosti obchodní politiky smluvních států. Nezanedbatelnou úlohu v rámci případných sporů pak má speciálně ustanovený Orgán pro řešení sporů WTO, následně Odvolací orgán WTO.

Jestliže je EU jedním ze zakládajících členů WTO a navíc veškeré členské státy jsou rovněž smluvními stranami, je pro účely této práce důležité vymezit,

---

⁴⁴Pro diskriminační jednání jsou stěžejní dva pojmy: doložka nejvyšších výhod a princip národního zacházení. Na základě doložky nejvyšších výhod má každý člen WTO povinnost zacházet s výrobky jiného člena, takovým způsobem, který nesmí být méně příznivý, než ten který se poskytuje stejným (podobným) výrobkům z ostatních států. Podle principu národního zacházení nemůže být odlišně zacházeno s produkty jiného člena než s domácími produkty.

⁴⁵ Evropské společenství (ES) vzniklo na základě Maastrichtské smlouvy z roku 1992. Tento název se používal až do účinnosti Lisabonské smlouvy, tedy do roku 2009.

⁴⁶Understanding WTO: The Organisation - Members and Observers. *World Trade Organization* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:

https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

⁴⁷ MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. *European food law handbook*. 2008, *op. cit.*, s. 468.

v jakém jsou vlastně vztahu akty WTO a EU. Jedním ze stěžejních rozsudků SDEU, který se touto otázkou zabýval, je rozsudek R. & V. Haegeman v Belgie⁴⁸, který stanovil, že veškeré vnější smlouvy, které byly přijaty řádným způsobem, jsou „integrální“ součástí práva EU, tudíž i GATT. Nicméně co se týče účinku těchto smluv ve vztahu ke komunitárnímu právu, zda se tedy jedná o účinek přímý⁴⁹, SDEU zaujímá víceméně negativní postoj. Přímý účinek tak dohodě GATT nepřiznává⁵⁰, ačkoli lze v judikatuře nalézt i určité specifické výjimky.⁵¹

Z hlediska potravinového práva je důležitý článek XX písm. d) GATT, který se týká všeobecných výjimek z GATT. Toto ustanovení dává ve sféře ochrany života nebo zdraví lidí, zvířat nebo rostlin smluvním státům možnost provádět v těchto oblastech nutná opatření.⁵² Tato opatření nesmí být prostředkem libovolné nebo neospravedlnitelné diskriminace mezi státy se srovnatelnými podmínkami, rovněž se nesmí jednat o zastřené omezení mezinárodního obchodu.⁵³

Vztah principu nediskriminace a označování potravin se v praxi projevuje tak, že standardy pro označování, které se týkají zboží z ciziny, se rovněž aplikují na národní produkty. Navíc pokud se rozhodne smluvní strana uvalit požadavky na dovoz z jedné země, bude muset ten samý požadavek aplikovat i na produkty z jiných zemí. Právě z těchto důvodů musí být označení dané potraviny jasné a dostatečně určující, tak, aby nevznikaly pochybnosti diskriminačním jednání. Rozhodujícím prvkem v případném sporu bude rovněž i podobnost produktu. Kritéria pro podobnost produktu byly stanoveny Odvolacím orgánem WTO

---

⁴⁸ Rozsudek ESD ze dne 30. dubna 1974 ve věci C-181/73, R. & V. Haegeman v. Belgie [1974] ECR I-449

⁴⁹ Přímý účinek se váže k rozsahu, ve kterém se mohou dovolávat soukromé osoby právních aktů EU a ve kterém musí být právo EU přímo aplikováno vnitrostátními orgány. Pokud jde o právo EU je vyvozován z judikatury, konkrétně z rozsudku ESD ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62, NV. Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] ECR 1. Ve vztahu k mezinárodnímu právu resp. vnějším smlouvám a aktům EU se rovněž aplikují zásady stanovené tímto rozsudkem.

⁵⁰ Klíčovým rozsudkem činnosti ESD v oblasti práva WTO, je rozsudek ESD ze dne 12. prosince 1972 ve věci C 21-24/72 International Fruit Company v. Produktschap voor Groenten en Fruit [1972] ECR 1226. Tento rozsudek se vztahuje k GATT, je však nutné podotknout, že tehdejší EHS nebylo členem GATT. ESD řešil otázku, zda se může soukromá osoba dovolávat neúčinnosti předpisů Společenství, které jsou v rozporu s GATT. Nutno podotknout, že žalobce nebyl z členského státu EHS. ESD zde přímý účinek vyloučil, neboť GATT přímo nezakládá právo jednotlivce dovolávat se jejich ustanovení před soudem, z těchto důvodů není možné dovolávat se neplatnosti aktů sekundárního práva EHS.

⁵¹ HERBOCZKOVÁ, J. GATT/WTO a judikatura Evropského soudního dvora. *Právní rozhledy*. 2008, č. 5, s. 172.

⁵² O této problematice ve vztahu k označování potravin bude pojednáno v kapitole č. 3.2.1. věnované Dohodě o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatřeních.

⁵³ Viz související případové studie v kapitolách 3.2.2. a 3.2.3.

ve sporu mezi EU a Kanadou, který se týkal dovozu azbestu a výrobků z něj⁵⁴.

Mezi tato kritéria patří:

- konečný účel⁵⁵ produktu na daném trhu;
- z hlediska uspokojení konkrétní nabídky a poptávky se posuzují rovněž vkus a zvyky spotřebitele a míra, v jaké spotřebitel vnímá a zachází s produkty;
- fyzické vlastnosti produktu, jeho podstata a kvalita;
- sazební zařazení daného produktu.⁵⁶

K označení, tedy konkrétnímu způsobu provedení označování potravin, přistupují navíc k požadavkům na podobnost produktů další faktory, a to zpracovatelské a výrobní metody (ZaVM)⁵⁷. Tyto metody se dělí na dvě skupiny. První skupinou jsou ZaVM, které ovlivňují charakteristiku produktu. V praxi se jedná o organické potraviny vypěstované na základě zásad ekologického zemědělství, či o geneticky modifikované potraviny. Spotřebitel pak tuto charakteristickou vlastnost výrobku může rozeznat na základě dané potravin. Druhou skupinou jsou ZaVM, které nezasahují do charakteristiky produktu, jedná se o označení, která souvisí s určitou sociální či etickou problematikou⁵⁸, např. označení „Fair Trade“, „UTZ Certified“, „Animal Welfare Approved“ či „Rain Forrest Alliance Certified“. Nutno dodat, že se jedná o dobrovolná označení vznikající na soukromoprávní bázi. Jejich regulace z hlediska práva WTO je v odborných kruzích velmi ožehavým tématem. Mezi odborníky totiž nepanuje shoda, zda v případě, že by takovéto označení tvořilo bariéru obchodu, mají být smluvní státy nést případnou odpovědnost či nikoli.⁵⁹

Z hlediska označování potravin jsou důležité tři mnohostranné mezinárodní dohody WTO: Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatřeních, Dohoda o technických bariérách obchodu a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. Tyto mnohostranné mezinárodní úmluvy

---

⁵⁴WT/DS135/AB/R European Communities — Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products, report of the Appellate body of 12 March 2001

⁵⁵ Tento účel se bude posuzovat z hlediska toho, zda srovnatelné produkty mají stejný či podobný konečný účel.

⁵⁶ ALBERT, J. *op.cit.*, s. 31

⁵⁷ V odborné zahraniční literatuře bývají tyto metody označovány pod zkratkou PPMs.

⁵⁸ ALBERT, J. *op.cit.*, s. 39

⁵⁹ MEULEN, B. van der. *Private food law: governing food chains through contract law, self-regulation, private standards, audits and certification schemes. op.cit.*, s. 175-176

jsou ve vztahu ke GATT úmluvami speciálními. Pokud smluvní strany nerespektují ustanovení, ke kterým se v rámci výše uvedených dohod zavázaly, může jejich porušení vyvrcholit sankcí. Z pohledu podnikatelského sektoru by mohla vzniknout otázka náhrady nemajetkové újmy způsobené opatřením, které bylo v rozporu s danou smlouvou. Existuje právo žádat náhradu nemajetkové újmy po smluvní straně, která daný předpis vydala? SDEU judikoval, že nikoli, nicméně možnost bránit se soudní cestou je zakotvena přímo v primárním právu konkrétně v čl. 268 SFEU.⁶⁰

3.2.1. Dohoda o sanitárních a fyto-sanitárních opatřeních (SPS)

Dohoda o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatřeních (SPS) vznikla v roce 1994 jako výsledek tzv. Uruguayského kola vyjednávání, které mezi členy GATT probíhalo od roku 1986 do roku 1994. Výsledkem tohoto kola je mj. i založení WTO. Hlavním cílem této dohody je zabránění vzniku potencionálních překážek či omezení obchodu v oblasti národních (v případě EU nadnárodních) opatření týkajících se ochrany zdraví či života člověka, zvířat a rostlin. Zatímco se sanitární opatření vztahují k člověku či zvířatům, fyto-sanitární opatření se budou v tomto směru aplikovat na rostliny.

V oblasti potravinového práva se bude jednat o situace, kdy se bude dané opatření posuzovat z hlediska bezpečnosti dané potraviny pro člověka, resp. její zdravotní nezávadnosti. Sanitární a fyto-sanitární opatření se pak aplikují v případech, kdy je cílem:⁶¹

- ochrana zdraví nebo života zvířat nebo rostlin na území státu před ohroženími, které vznikají z výskytu, usazení nebo rozšíření škůdců, nemocí, organismů, jež přenášejí nemoci, rovněž se jedná o výskyt organismů, které nemoci způsobují,
- ochrana zdraví nebo života lidí nebo zvířat na území státu před ohroženími, které vyplývají z přísad, kontaminantů, toxinů nebo organismů, jež způsobují nemoci v potravinách, nápojích nebo krmivech,

---

⁶⁰ ERRICO, J. The WTO in the EU: Unwinding the Knot. *Cornell International Law Journal*. [online]. 2011, roč. 44, č. 1, s. 181. [cit. 2015-02-15]

⁶¹ Příloha "A" Definice [1] odst. 1, Dohoda o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření z roku 1994

- ochrana zdraví nebo života lidí na území státu před ohroženími, která vyplývají z nemocí přenášených zvířaty, rostlinami nebo výrobky z nich, nebo, která vznikají z výskytu, usazení nebo rozšíření škůdců,
- zabránění nebo omezení ostatních škod na území státu, které vyplývají z výskytu, usazení či rozšíření škůdců.

Smluvní strany mohou přijmout takováto opatření, pokud jsou podložena vědeckými zásadami a v případech, kdy je jejich přijetí nutné pro ochranu života či zdraví člověka, zvířat nebo rostlin. Takto přijatá opatření se musí uplatňovat v nezbytném rozsahu a nesmí být udržována bez jakéhokoli vědeckého důkazu. Použití opatření, které by nesplňovalo tyto požadavky, by v praxi mohlo např. zakládat porušení principu národního zacházení, tedy porušení základních pravidel stanovených jak SPS, tak i GATT.⁶²

Co se týče samotného vědeckého základu, v případech, kdy neexistují dostatečné vědecké podklady, mohou smluvní strany prozatímně přijmout sanitární či fyto-sanitární opatření, a to např. i na základě informací poskytnutých dalšími smluvními stranami. Tato opatření se však musí následně v přiměřené lhůtě přezkoumat.⁶³

Ve vztahu k označování potravin hrají sanitární a fyto-sanitární opatření nezanedbatelnou úlohu, neboť právě normotvorba týkající se označování může za splnění určitých podmínek spadat právě pod úpravu SPS.⁶⁴ Označování musí vyhovovat těmto požadavkům:

- musí se vázat přímo ke zdravotní nezávadnosti potravin;
- s ohledem na ochranu zdraví či života člověka musí být nutné;
- a aby mohlo být určité označení použito, musí pro to existovat důvod, který je vědecky podložený;

Právě vědecký základ je stěžejním měřítkem pro rozlišení toho, zda se jedná o sanitární opatření či nikoli. Z hlediska evropského práva je zajímavé, že splnění těchto náležitostí bylo určující pro spor, který se týkal dovozu hovězího

⁶² COSTATO, L., ALBISINNI, F. *European food law*. Padova, Itálie: Cedam, 2012. s. 60.

⁶³ Čl. 5 odst. 7 Dohody o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření z roku 1994

⁶⁴ Dle přílohy "A" Definice [1] odst. 1 Dohody o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření sanitární a fyto-sanitární opatření – „zahrnují všechny zákony, vyhlášky, nařízení, všechny předpisy a příslušná řízení (... ..) předpisy o obalech a značení, jež jsou v přímém vztahu k nezávadnosti potravin.“

masa do ES. Jádrem celého problému byly odlišné požadavky na obsah hormonů v hovězím mase, jelikož ES vyžadovalo pro dovoz obsah hormonů značně nižší než ten, který byl běžným standardem v USA, z tohoto důvodu se USA cítily být diskriminovány. Argumentace ES pro zavedení tohoto opatření spočívala zejm. v ochraně zdraví obyvatel. Nicméně na základě vědeckých podkladů bylo stanoveno, že se nejedná o míru, která by jakkoli zdraví škodila, a proto musela být daná opatření zrušena.⁶⁵

Z hlediska harmonizace hrají nezanedbatelnou úlohu rovněž mezinárodní standardy, směrnice a doporučení tří mezinárodních organizací⁶⁶; Bernd Van der Meulen je výstižně nazývá „tři sestry“⁶⁷. Jedná se o CAC, Mezinárodní úřad epizootický⁶⁸ a Sekretariát Mezinárodní úmluvy o ochraně rostlin. Z hlediska potravin je však nejdůležitější právě CAC.

Na jaké druhy označení se tedy SPS vztahuje? Ve smyslu výše uvedených možností, kdy je možné využít sanitární či fyto-sanitární opatření, jsou ve vztahu k potravinám stěžejní informace týkající se jejich přísad, kontaminantů, toxinů nebo organismů. Z ustanovení SPS vyplývá, že na základě aktů CAC do této kategorie mj. spadají i hygienické předpisy. V praxi se bude jednat o varovné informace vztahující se ke zdraví, informace o alergenech, o datu trvanlivosti a manipulaci či skladování potravin.⁶⁹ Co se týče soukromého potravinového práva, tedy soukromoprávních označení ve vztahu k SPS, na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď.

Pro posouzení, zda se jedná o opatření dle SPS, je nutné si uvědomit, že požadavek bezpečnosti potravin nelze zaměňovat s požadavkem na vyváženou stravu či na složení potraviny. V těchto případech by se použila úprava Dohody o technických překážkách obchodu (TBT⁷⁰). Doposud však nebyl žádný spor, který by se přímo zabýval pouze označováním potravin ve smyslu SPS. Nicméně s narůstající konzumací geneticky modifikovaných potravin (GMO) a novými technologiemi⁷¹ je možné do budoucna očekávat, že se takovýto

---

⁶⁵ WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R European Communities — Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones), report of the Appellate Body of 16 January 1999

⁶⁶ Čl. 3 odst. 4 Dohody o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření z roku 1994.

⁶⁷ MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. European food law handbook.2008.*op.cit.*, s. 471

⁶⁸ Úřad se zaměřuje na problematiku infekčních nemocí zvířat.

⁶⁹ ALBERT, J.,*op.cit.*, s. 25

⁷⁰ O problematice TBT pojednává kapitola č. 3.2.2.

⁷¹ Aktuální je např. problematika nanopotravin či klonovaných potravin.

problém vyskytne. Zatímco v EU je označování geneticky modifikovaných potravin povinné, v mnoha státech tomu tak není.

3.2.2. Dohoda o technických překážkách obchodu TBT

Dohoda o technických překážkách obchodu (TBT) tvoří základní pilíř pro potraviny z hlediska technických předpisů a norem, přičemž pod obě dvě tyto kategorie spadá i značení a označování potravin. TBT v oblasti technické regulace zahrnuje veškeré výrobky, včetně průmyslových a zemědělských výrobků. V porovnání s SPS tak TBT upravuje mnohem širší oblast, cílem dohody je pak zamezení překážek mezinárodního obchodu v oblasti technických pravidel. Stejně jako SPS je TBT výsledkem dohody z Marakeše z roku 1994. TBT se na rozdíl od SPS aplikuje jak na případy, kdy se jedná o bezpečnost potravin, tak i na problematiku jejich kvality. V případě, že by potenciální překážka splňovala kritéria SPS, tak se aplikace TBT vyloučí⁷². Na rozdíl od SPS, TBT nevyžaduje pro regulaci vědecky podložené důkazy. Což může činit problém z hlediska regulace GMO.

Technickým předpisem se rozumí závazný dokument, který např. souvisí s charakteristikou výrobků, výrobními postupy či metodami, terminologií, symboly, předpisy o balení, značení a označování. Normou se pak rozumí dokument, který je schválený uznaným orgánem, jehož dodržování není závazné. Kromě závaznosti se cíle předmětu technických předpisů a norem však neliší. Pokud jde o normy, nezáleží, zda jsou vytvořeny orgánem veřejné moci či soukromoprávním subjektem, což je z hlediska označování potravin klíčovým ustanovením. Jak technické normy, tak i předpisy jsou významné nejen z hlediska vnitřního trhu EU, ale právě z hlediska mezinárodního obchodu.⁷³

TBT víceméně stojí na stejných zásadách jako SPS. V souvislosti s harmonizací však blíže nespecifikuje, které standardy jsou pro TBT závazné. Orgán pro řešení sporů WTO však rozhodl, že z hlediska technické regulace jsou závazné standardy Codex Alimentarius⁷⁴. V kontextu dalších mezinárodních standardů rozhodovací praxe WTO zavedla další pravidla, např. aby byl daný

---

⁷² Čl. 1 odst. 5 Dohody o technických překážkách obchodu z roku 1994

⁷³ Příloha I „Pojmy a jejich definice pro účely této dohody“ body č. 1-2, Dohoda o technických překážkách obchodu z roku 1994

⁷⁴ Viz kapitola č. 3.2.2.2.

technický předpis či norma dle TBT relevantní, nemusí podléhat žádnému schválení společenství na mezinárodní úrovni, přičemž relevance se odvíjí od účelu příslušné technické regulace. Smluvní strany by rovněž měly dodržovat princip rovnocennosti, což znamená, že pokud dojde ke kolizi technických předpisů či norem, musí se přihlížet i k tomu, zda daná technická regulace splňuje stejný cíl. Pokud je tento cíl naplněn, musí být takovéto předpisy či normy respektovány.⁷⁵

Dalším významným pojmem, který je spjat s potravinovým právem, je tzv. posuzování shody. Tento pojem je důležitý nejen z mezinárodního hlediska; zasahuje totiž jak do práva EU, tak i do národní legislativy. Zjednodušeně řečeno, jedná se o proces, jehož cílem je, aby se vlastnosti daného výrobku shodly s odpovídající technickou regulací. Do hodnotícího procesu se může zapojit jak stát, tak i soukromoprávní subjekty. Nemělo by však zbytečně docházet k nadměrnému zatěžování podnikatelského sektoru. Pro posuzování shody je rovněž důležitý princip vzájemného uznání, který mohou aplikovat jak stát, popř. EU jako nadnárodní organizace, či soukromoprávní subjekty.⁷⁶

Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že z hlediska označování potravin budou pro spotřebitele důležitější technické předpisy, které jsou právně závazné, úlohu technických norem nelze z hlediska označování zanedbávat. Pokud výrobce splní určitou normu, má možnost s tím seznámit spotřebitele právě prostřednictvím vhodného označení. Splnění těchto norem bývá uváděno na obalu výrobků, v návodech, někdy s nimi souvisí i specifická označení. Pokud je určitá technická norma splněna, získá výrobce osvědčení v podobě certifikátu⁷⁷. V rámci vnitřního trhu EU se lze setkat s povinnou certifikací u potravin živočišného původu a následným povinným označením potravin, které potvrzuje splnění daných požadavků. Splnění těchto norem spotřebitel rozezná pod označením „ISO“⁷⁸, „ČSN“⁷⁹ či „EN“⁸⁰ a uvedením příslušného čísla dané

---

⁷⁵ ALBERT, J., *op. cit.*, s. 32-33.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Certifikaci je nutné odlišovat od pojmu normalizace. Zatímco cílem normalizace je vypracování příslušných technických norem, certifikace výrobku je procesem, který hodnotí shodu výrobku s příslušnými technickými normami. V případě, že daný výrobek splňuje dané požadavky, obdrží jeho výrobce certifikát.

⁷⁸ Označení pro mezinárodní normy vydanými Mezinárodní organizací pro normalizaci.

⁷⁹ Označení pro normy vydanými Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví,

⁸⁰ Jedná se o normu EU, kterou v současnosti mohou vydat tři organizace – Evropský výbor pro normalizaci, Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice, Evropský ústav pro telekomunikační normy.

normy. Ačkoli se tyto normy vztahují často k samotné zdravotní nezávadnosti potravin, je stále otázkou, zda případnou kolizi posuzovat dle SPS či TBT.

Ve vztahu k právu EU je velmi zajímavé nařízení Rady 3286/94/ES⁸¹, na základě kterého mohou zástupci podnikatelského sektoru, jejich asociace a členské státy EU vznést stížnost spolu s Komisí proti bariérám, které jsou přijaty či udržovány třetími zeměmi; musí však unést důkazní břemeno – musí být prokázána existence takového opatření, které je proti závazkům vyplývajícím z mezinárodního práva a které má nežádoucí dopady. Takováto stížnost rovněž musí mít význam pro zájmy EU. Předposlední fází je vyhodnocení Komise, zda je takováto bariera oprávněná či nikoli a pokud Komise shledá, že došlo ke vzniku bariery, může se bránit buď vyjednáváním, tedy diplomatictější cestou, či přímo prostřednictvím alternativního řešení sporů.

3.2.2.1. Obchodní název „Hřebenatky“

Jedním ze zajímavých případů, který se v rámci rozhodovací činnosti WTO odehrál, je problém označování tzv. mušlí Sv. Jakuba. Stranami sporu byla Kanada, Chile, Peru, protistranou pak EU. Francie nařídila oficiální názvy a obchodní názvy pro hřebenatky⁸². Pro některé druhy hřebenatek dovážené z Kanady, Chile či Peru to pak znamenalo, že jejich dovoz sice nebyl zakázán, ale toto zboží se muselo prodávat pod jiným názvem, než mušle Sv. Jakuba, což automaticky vedlo k poklesu prodeje.⁸³

Výše uvedené státy toto jednání považovaly za překážku v obchodu, a to ve smyslu TBT i GATT. Jelikož se sice jednalo čistě o francouzskou právní úpravu, celý spor se vedl proti EU, tehdy proti ES, neboť právě ta zastupuje členské státy při jednání v rámci WTO. Ačkoli byl nakonec tento spor vyřešen smírnou cestou, přestože již byl ustanoven Orgán pro rozhodování sporů WTO, pro tuto práci považuji za vhodné jej zmínit. Tento případ totiž vystihuje jednak výše uvedené vztahy mezi členskými státy a EU a jejich poměr k WTO, rovněž souvisí i s tématem této diplomové práce.

---

⁸¹ WT/DS12/R, WT/DS14/R European Communities - Trade Description of Scallops, report of the Panel on 5 August 1996

⁸² Hřebenatky jsou druhem mušlí, v originálním, francouzském znění se nazývají "Coquille Saint-Jacques".

⁸³ WT/DS12/R, WT/DS14/R European Communities - Trade Description of Scallops, *op.cit.*

3.2.2.2. Obchodní název „Sardinky“

Další zajímavá kauza, která v rámci Orgánu pro řešení sporů při WTO nastala, se týkala dovozu konzervovaných sardinek do EHS, přičemž v pozici stěžovatele bylo Peru. Jádrem celého problému bylo nařízení Rady 2136/89/EHS, které stanovovalo normy pro konzervované sardinky. Dle tohoto nařízení mohly být pod označením „konzervované sardinky“ prodávány pouze sardinky připravené z druhu *Sardina pilchardus Walbaum*. Jelikož dovážené sardinky z Peru byly jiného druhu, Peru je dováželo do EHS, případně ES, pod označením „Pacifické sardinky“; v roce 1999 však Komise s tímto názvem produktu nesouhlasila, neboť by samotná část názvu „sardinky“ mohla být pro spotřebitele zavádějící. Peru snažilo s Komisí nejdříve vyjednávat, bohužel bezvýsledně. Jako třetí strany se navíc do sporu zapojily i Kanada, Chile, Bolívie, Ekvádor, Venezuela a USA.⁸⁴

Argumentace Peru spočívala mj. i v tom, že přídomek „Pacifické“ je dostatečně určující pro to, aby spotřebitel věděl, že daná potravina nepochází z ES. Rovněž i směrnice CAC nevylučuje užití názvu „sardinky“, nicméně z kompletního názvu musí být jasný geografický původ. Jednání ES bylo shledáno v rozporu s TBT, jelikož výše uvedené nařízení splňovalo požadavky technického předpisu⁸⁵. Svým jednáním tak Komise založila překážku v obchodu. V reakci na rozhodnutí Orgánu pro rozhodování sporů WTO, se ES odvolalo k Odvolacímu orgánu WTO. Nicméně zásadní bod, tedy to, že dané nařízení tvoří technickou bariéru na trhu, potvrdilo.⁸⁶

Peru však nemůže na trh uvést sardinky s názvem „Pacifické sardinky“ či „Peruánské sardinky“, nicméně díky výše uvedeným rozhodnutím se mohou na trh v rámci EU uvádět výrobky označené obchodním názvem „Sardinky“ spolu s vědeckým názvem druhu a oblastí, kde byl druh uloven. Nicméně označení typu výrobku neponese název „konzervované sardinky“, ale „konzervovaný výrobek typu sardinek“.⁸⁷

---

⁸⁴ WT/DS231/AB/R European Communities — Trade Description of Sardines, report of the Appellate body on 26 September 2002

⁸⁵ V tomto nařízení jsou stanoveny postupy pro jednotlivé typy úpravy sardinek. Blíže viz čl. 4 konsolidovaného znění nařízení Rady 2136/89/EHS o stanovení společných obchodních norem pro konzervované sardinky

⁸⁶ WT/DS231/AB/R European Communities — Trade Description of Sardines, *op.cit.*

⁸⁷ Viz čl. 1 odst. 1-2 konsolidovaného znění nařízení Rady 2136/89/EHS o stanovení společných obchodních norem pro konzervované sardinky

Informace „typ výrobku“ je podle mne z pohledu spotřebitele nadbytečná. Jsem toho názoru, že průměrný spotřebitel nerozlišuje mezi informací „konzervovaný výrobkem typu sardinek“ a „konzervované sardinky“. Opatření Komise na mne v tomto směru působí absurdním dojmem, neboť spotřebitel především vnímá obchodní název „Sardinky“, pokud by vyhledával určitý typ sardinek, může si jej ověřit podle vědeckého názvu druhu či podle oblasti výlovu.

3.2.3. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

Zatímco se předchozí dvě dohody zaměřovaly výhradně na problematiku zboží, jak již z názvu vyplývá, v této podkapitole stručně nastíním některé aspekty z oblasti duševního vlastnictví. TRIPS upravuje širokou škálu institutů od autorského práva, patentů, průmyslových vzorů, ochranných známek či obchodního tajemství. Pro účely této práce jsou klíčová ustanovení dohody TRIPS o ochraně zeměpisných označení a částečně i ustanovení o ochranných známkách. Nicméně TRIPS není zdaleka jedinou mezinárodní úmluvou, která se touto problematikou zabývá.⁸⁸

Cílem TRIPS je ochrana a dodržování práv k duševnímu vlastnictví, které se týkají podpory inovací, převodu či rozšiřování technologie a vzájemných výhod výrobců a uživatelů technických znalostí. Tato ochrana by měla přispívat k sociálnímu a ekonomickému blahobytu a k rovnováze povinností. Stejně jako v předchozích úmluvách i TRIPS je založena na zásadách národního zacházení či doložce nejvyšších výhod.⁸⁹

TRIPS rovněž stanovuje, že smluvní strany mohou „při přípravě nebo změnách národních právních předpisů přijímat opatření nezbytná k ochraně veřejného zdraví a výživy a podporovat veřejný zájem v oblastech životního významu svého sociálně ekonomického a technického vývoje“. Tato opatření se však musí pohybovat v souladu se ustanoveními TRIPS. Přiměřená opatření mohou být rovněž použita, pokud jsou nezbytná k zamezení zneužití práv

---

⁸⁸Touto problematikou se např. zabývá Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží z roku 1891 či Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu z roku 1958

⁸⁹ MEULEN, B. van der. *European food law handbook*. 2nd ed., *op.cit.*, s. 542

či k praktikám, které mají negativní vliv na mezinárodní převod technologie či nějakým způsobem omezují mezinárodní obchod.⁹⁰ Ve vztahu k národnímu a evropskému právu, mohou smluvní strany TRIPS používat širší ochranu, než kterou TRIPS vyžaduje. Dělení na národní a evropské právo zdůrazňují proto, že TRIPS je smíšenou smlouvou, kde vykonává pravomoc jak EU, tak i členské státy.⁹¹ Napříč kontinenty se tak můžeme setkat s různou úpravou.

3.2.3.1. Ochranné známky

Ochrannou známkou se dle TRIPS rozumí jakékoli označení nebo jakákoli kombinace označení, které je způsobilé odlišit výrobky nebo služby jednoho podniku od výrobků nebo služeb jiných podniků.⁹² Podle těchto náležitostí lze ochranné známky dělit do mnoha druhů, jako jsou např. slovní, obrazové či kombinace obou dvou těchto typů. Právě z tohoto důvodu zaujímají ochranné známky určité místo i v rámci označování potravin; jejich postavení je podstatné rovněž z hlediska soukromého potravinového práva. V tomto směru je ochranná známka symbolem, jakým se dá vyjádřit určitá vlastnost dané potraviny, přičemž majitel této známky se může rozhodnout, komu její používání povolí a komu nikoli. Proto se tak spotřebitelé mohou setkat s odlišnými označeními pro shodné informace, např. „non-GMO“, „gluten-free“, či již několikrát zmiňované označení „Fair Trade“.

Obecně je však z hlediska označování potravin důležitá povaha informace spíše než samotná ochranná známka. Prostřednictvím ochranných známek mohou být spotřebitelé informováni o značce či názvu výrobku, o certifikátu, který výrobek požívá atp. Minimální doba ochrany zápisu ochranné známky či její obnovení činí dle TRIPS 7 let.⁹³

Jednotnou úpravu ochranných známek EU zajišťují ochranné známky společenství registrované v rámci Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM); národní úprava je v ČR svěřena Úřadu pro průmyslové vlastnictví. Ochranné známky však jsou velmi širokým tématem, jehož komplexní popis by byl i ve vztahu k potravinovému právu nad rámec této práce.

---

⁹⁰ Čl. 8 odst. 1 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví z roku 1994

⁹¹ Blíže k TRIPS a vztahu EU viz Herbočzková. J. , *op. cit.*, s. 172.

⁹² *Ibid.*, čl. 15

⁹³ Čl. 18 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví z roku 1994

3.2.3.2. Zeměpisná označení

Určité výrobky, nejčastěji zemědělské, se vyznačují specifickými vlastnostmi, které se váží k jejich zeměpisnému původu. Právě z tohoto důvodu mohou takovéto produkty používat speciální zeměpisné označení, které má de facto podobnou funkci jako ochranné známky. V rámci mezinárodního obchodu hraje úprava zeměpisných označení důležitou úlohu. Jejich účelem je informovat spotřebitele o jedinečnosti produktu ve vazbě na geografickou lokalitu a zároveň chránit i výrobce. Z hlediska podnikatelského sektoru je důležité, že jedno zeměpisné označení může být, stejně jako ochranné známky, použito pro vícero produktů, pokud splňují určité podmínky.

Dle TRIPS jsou zeměpisná označení ta označení, která charakterizují zboží jako výrobek pocházející z území smluvní strany, oblasti nebo místa tohoto území a jehož jakost, pověst nebo jiné charakteristické znaky lze připsat jeho zeměpisnému původu.⁹⁴ Samotná informace, že se jedná o zboží z určité oblasti, tedy nestačí pro to, aby bylo možno využít ochrany prostřednictvím zeměpisných označení.

Zeměpisná označení se dělí na zeměpisná označení přímá a nepřímá. Příмым zeměpisným označením je např. sýr Roquefort, jehož název přesně odkazuje na lokalitu, ve které se vyrábí. Oproti tomu nepřímá zeměpisná označení jsou názvy nezeměpisného původu nebo symboly, které určitým způsobem napovídají o zeměpisném původu. Jedná se např. o Mozartovy koule, které si spotřebitel asociuje s Rakouskem.⁹⁵

Pokud jde o ochranu zeměpisných označení, v první řadě musí smluvní strany zajistit ochranu před nekalosoutěžním jednáním. TRIPS zakotvuje rovněž povinnost ochrany před užíváním jakýchkoli způsobů označení či prezentace zboží, které uvádí nebo naznačuje, že by dané zboží bylo původem z jiné zeměpisné oblasti, než je jeho skutečné místo původu; přičemž co se zeměpisného původu zboží týče, zde je předpokladem, že by povaha sporného označení uváděla veřejnost v omyl.

Rovněž se zde řeší i kolize ochranných známek, a to pro případy, kdy by ochranné známky obsahovaly zeměpisné označení zboží. Ve vztahu k místu

⁹⁴ Čl. 22 odst. 1 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví z roku 1994

⁹⁵ ECHOLS, M. A. *Geographical indications for food products: international legal and regulatory perspectives*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008, x, s-61.

původu se i v tomto případě vyžaduje požadavek uvedení veřejnosti v omyl. Požadavek na zrušení či odmítnutí zápisu takovéto ochranné známky může být buď proveden z moci úřední (pokud to právo dotyčného státu připouští) či proveden na žádost dotčeného subjektu.⁹⁶

TRIPS poskytuje speciální ochranu zeměpisným označením vztahujícím se k vínu a lihovinám. Pokud je na trh uvedeno víno či lihovina odkazující na zeměpisnou lokalitu, ačkoli z této lokality nepochází, a to i v případech kdy by skutečný původ vína byl na etiketě výrobku či jiným způsobem zřetelně uveden, nebo pokud je takovýto produkt doprovázen slovy typu „druh“. „typu“, „styl“ souvisejícím s chráněným zeměpisným označením, má každý člen povinnost zajistit právní prostředky, aby bylo zabráněno tomuto nežádanému označování. I v případě vína a lihovin je zmíněna případná kolize s ochrannými známkami, která je řešena výše uvedeným způsobem. Aby nastala kolize ochranné známky a zeměpisného označení vína či lihovin, musí takováto ochranná známka obsahovat nebo se sestávat z příslušného zeměpisného označení. TRIPS řeší i případ shody zeměpisných označení u vína. Pokud by v případě shody dané označení neuvádělo veřejnost v omyl, bude poskytnuta ochrana každému takovémuto zeměpisnému označení. Nicméně toto stejně znějící označení musí být odlišeno od jiných označení. Ze strany smluvních stran pak musí být zajištěno spravedlivé zacházení s dotčenými výrobci a ani spotřebitelé by daným označením neměli být uváděni v omyl.⁹⁷

V EU může být zeměpisné označení chráněno dvěma způsoby, a to chráněným označením původu a chráněným zeměpisným označením⁹⁸. Oba dva ochranné instrumenty spadají pod výše uvedenou definici TRIPS. Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma nástroji ochrany, tedy označením původu a zeměpisným označením původu, je vazba vlastností a kvality na zeměpisné prostředí, u zeměpisného označení totiž postačuje pouhá možnost přičtení těchto vlastností k danému místu. Silná ochrana trhu EU a s tím související přísné předpisy bývají trnem v oku mnoha třetím zemím, se kterými EU obchoduje, na což bude poukázáno jak v následující případové studii, která je stěžejní pro současnou evropskou legislativu, tak i v kapitole č. 5.2.

---

⁹⁶ Čl. 22 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

⁹⁷ *Ibid.*, čl. 23

⁹⁸ Současná úprava je obsažena v nařízení EP a Rady 1151/2012/EU.

3.2.3.3. Příklad USA, Austrálie vs. EU

I zeměpisná označení byla předmětem řízení před Orgánem pro rozhodování sporů WTO. Původní nařízení EU⁹⁹, které tuto problematiku řešilo, bylo z pohledu třetích států velmi diskutabilní. V roce 1999 požádaly USA ES o konzultace a to z důvodu nedostatečné ochrany zeměpisných označení a ochranných známek registrovaných v USA. Následně do celé problematiky byla zahrnuta i Austrálie.¹⁰⁰

Z pohledu USA tehdejší legislativa ES poskytovala vlastním výrobcům větší ochranu než výrobcům z USA, např. pro ES bylo velmi problematické uzнат označení „brambory z Idaho“¹⁰¹. To mělo za výsledek porušení jednoho ze základních principů, principů národního zacházení, stejně tak i s tím porušení souvisejících ustanovení TRIPS. Rovněž se v rámci celého případu řešila i otázka kolize ochranné známky a zeměpisného označení dle TRIPS (viz výše). Díky oboustranné dohodě mezi USA a ES¹⁰² se spor nevztahoval na vína. Ačkoli mezi oběma účastníky proběhla určitá vyjednávání, celý spor nakonec skončil u Orgánu pro rozhodování sporů WTO, přičemž k žádosti o ustanovení Orgánu se připojila i Austrálie.

Argumentace EU, mj. spočívala v tom, že nemůže poskytnout stejnou ochranu tomu, kdo nemá srovnatelnou ochranu s požadavky evropské legislativy, tedy legislativy neobstála. V roce 2005, tedy po dvou letech od zahájení řízení, Orgán pro řešení sporů WTO uznal inkompatibilitu předpisy EU s právem WTO. ES tak muselo příslušnou legislativu změnit do dnešní podoby. Diskriminace ze strany ES byla uznána, bylo rovněž konstatováno porušení principu národního zacházení.¹⁰³

Celá kauza je zajímavá i pro Českou republiku, neboť se problém týkal i práv k použití označení „Bud“ a „Budweiser“, jelikož po pádu socialistického režimu označení "Budějovické pivo", "Českobudějovické pivo" a "Budějovický

---

⁹⁹ Nařízení Rady 2081/92/EHS o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin

¹⁰⁰ WT/DS174/R, WT/DS290/R European Communities — Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs, report of the Panel on 15 March 2005

¹⁰¹ V originálním, anglickém, znění se uvedené označení překládá jako „*idaho potatoes*“

¹⁰² Do Evropské legislativy se tento požadavek promítl např. v nařízení č. 2303/2003/ES o specifických pravidlech pro označování vín dovážených z USA.

¹⁰³ WT/DS174/R, WT/DS290/R European Communities — Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs, *op.cit.*

měšťanský var" požívala v několika zemích ochranu jako zeměpisná označení. Při vstupu České republiky do EU byla tato tři označení EU automaticky převzata. Z důvodu členství České republiky v EU, tak EU ve sporu hájila i zájmy České republiky. Panel WTO v tomto směru rozhodl rovněž i tak, že by se zeměpisné označení, pokud je použito, mělo vztahovat na tu jazykovou verzi, ve které je zaregistrováno, tudíž vyloučilo překlad¹⁰⁴. Nejedná se o jediný spor, který se mj. označení „Budweiser týkal“.

---

¹⁰⁴ Viz bod VII.11 WT/DS174/R European Communities — Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs, report of the Panel on 15 March 2005: „Registration covers only the term in the specification and not its translations into other languages unless the term is the same in translation. The three Czech beer GIs also contain a unique endorsement that they apply "without prejudice to any beer trademark or other rights existing in the European Union on the date of accession“.

4. Prameny obecné právní úpravy označování potravin v EU

V kapitole č. 2 byl stručně naznačen vývoj úpravy označování potravin od EHS po současný stav v EU. Tato část víceméně reflektovala legislativní rámec pro označování z hlediska sekundárního práva. Vztah primárního práva a označování potravin je však rovněž důležitý nejen z hlediska členských států, ale i spotřebitelů a podnikatelského sektoru. Jestliže předchozí kapitola poukazovala na označování potravin z mezinárodního úhlu pohledu, bylo by podstatnou chybou se nezaměřit na obdobnou problematiku v rámci vnitřního trhu EU. A proto se první část této kapitoly zaměří na ustanovení primárního práva EU a na to navazující judikaturu. Následující podkapitola nastíní základní úpravu označování potravin obsaženou v sekundárním právu EU, konkrétně nařízení EP a Rady 1169/2011/EU.

4.1. Vnitřní trh EU a bariery

EU disponuje vlastními mechanismy zabezpečujícími řádný chod volného pohybu zboží, mezi které se řadí i potraviny.¹⁰⁵ Stejně jako v případě mezinárodního obchodu, i pro vnitřní trh EU platí určitá pravidla, která musí být členskými státy pod hrozbou různorodých sankcí dodržována. Tato pravidla vychází z primárního práva, konkrétně ze Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). V části práce věnované WTO a GATT bylo zmíněno, že WTO a EU mají z hlediska obchodu určité společné rysy, a proto lze ve SFEU zpozorovat i určité analogie.

Pro členské státy, spotřebitele a podnikatelský sektor je volný pohyb zboží v rámci EU atraktivní zejm. díky celní unii¹⁰⁶, rovněž však nelze opomenout i harmonizaci v oblasti daní¹⁰⁷. Celní unie spočívá v zákazu dovozních či vývozních cel a poplatků, které by měly stejný účinek jako tato cla. Vztahuje se nejen na pohyb zboží mezi jednotlivými členskými státy, ale rovněž i na pohyb zboží mezi jejich regiony a cla fiskální povahy. Rovněž však nelze opomenout

---

¹⁰⁵ Avšak konzumace potravin v místě potravin nepovažuje za zboží, nýbrž za službu. (SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, s.206. Beckovy mezioborové učebnice)

¹⁰⁶ Viz čl. 30 – 37 Smlouvy o fungování Evropské unie

¹⁰⁷ Viz čl. 110 – 113 Smlouvy o fungování Evropské unie

i vnější funkci celní unie, kterou je společný celní sazebník pro obchodování se třetími zeměmi.¹⁰⁸

Pro účely této práce je stěžejní vymezení toho, zda dané zboží bude spadat do oblasti regulované, harmonizované, právem EU, či nikoli. Co se ale vlastně touto oblastí myslí? V návaznosti na předchozí, mezinárodněprávní, kapitolu nebude překvapením, že do této oblastí spadají technické předpisy a normy, které stanovují požadavky pro uvedení výrobků na trh.¹⁰⁹ Označování potravin do této sféry tedy nepochybně spadá, nezáleží na tom, zda se týká obecných požadavků či speciálních potravin. Ačkoli tedy existují určité, obecně závazné požadavky na označování potravin, nelze říci, že by byly veškeré druhy potravin harmonizovány. Tato problematika se týká především výrobků s určitou tradicí či jinou specifickou vlastností charakteristickou pro daný stát, navíc některé druhy potravin mohou být harmonizovány jen částečně¹¹⁰.

Neharmonizovaná oblast funguje na principu vzájemného uznávání, tato problematika si z hlediska označování potravin zaslouží širší prostor, a proto bude podrobně rozebrána v následující podkapitole. Pro základní rozlišení je však vhodné uvést, že vzájemné uznávání se aplikuje na ty výrobky, které tedy nejsou harmonizovány právem EU. V praxi se tedy daná situace projeví tak, že pokud bude zboží vyrobeno dle právních předpisů a tradice v jednom členském státě, je možné jej prodávat bez jakýchkoli omezení v ostatních členských státech EU. V tomto směru lze vidět jistou paralelu s principem národního zacházení ve smyslu GATT, ve vztahu k označování případně dalších, výše uvedených, mezinárodních dohod. Nejčastěji se tak bude jednat o produkty se specifickými požadavky. Princip vzájemného uznávání byl poprvé definován ve známém rozsudku ESD¹¹¹ týkajícího se dovozu likéru „Cassis De Dijon“, kterému bude podrobně věnována kapitola č. 4.1.2.

Ani vnitřní trh EU nemůže fungovat zcela bezchybně, i zde se lze setkat s bariérami, které brání volnému pohybu zboží mezi členskými státy. Překážky,

---

¹⁰⁸ KLÍMA, K. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 14.

¹⁰⁹ Tyto požadavky lze rozdělit do dvou skupin, resp. časových úseků. Od roku 1985 se nevyžadují podrobně stanovené požadavky na zboží, pokud nespádají do oblasti bezpečnosti, ochrany zdraví, životního prostředí a spotřebitele. Nicméně období před rokem 1985 požadavky na některé výrobky byly značně konkretizovány. (SVOBODA, P., *op.cit.*, s.221.)

¹¹⁰ Tato problematika bude popsána na konkrétní případové studii týkající se „čerstvého másla“. Blíže viz kapitola č. 5.3.1.

¹¹¹ V rámci této práce bude rozlišováno mezi ESD a SDEU, a to podle období, ke kterému se daná případová studie vztahuje.

se kterými se lze v rámci celní unie setkat, se dělí na bariéry: fiskální a nefiskální. Mezi překážky fiskální lze zařadit diskriminační zdanění a opatření s rovnocenným účinkem clům. Překážky nefiskální tvoří kvantitativní omezení¹¹². Kvantitativní omezení lze rozdělit na embarga¹¹³, kvóty¹¹⁴ a opatření s účinkem rovnocenným kvantitativním omezením (ORUKO).¹¹⁵

Definice ORUKO byla vytvořena tzv. Dassonvillskou doktrínou: „*veškerou obchodní právní úpravu členských států, která by mohla at' přímo, nebo nepřímo, skutečně, nebo potenciálně narušit obchod uvnitř Společenství, je třeba považovat za opatření s účinkem rovnocenným kvantitativním omezením*“.¹¹⁶ Ostatně podrobně k judikátu Dassonville, ze kterého tato doktrína vyplynula, bude věnována podkapitola č. 4.1.1. Jak již bývá zvykem, i pro tyto bariéry jsou stanoveny určité výjimky, které mohou odůvodňovat jejich použití. Konkrétně jsou upraveny ve čl. 36 SFEU a jedná se o:

- veřejnou mravnost,
- veřejný pořádek,
- veřejnou bezpečnost,
- ochranu zdraví a života lidí a zvířat,
- ochranu rostlin, ochranu národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu,
- ochranu průmyslového a obchodního vlastnictví.

Pokud se členský stát rozhodne takovéto opatření aplikovat, nesmí sloužit jako prostředek svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.¹¹⁷ Rovněž se z pohledu práva EU musí týkat oblastí neharmonizované. V případě zavedení opatření, musí stát, který jej přijal prokázat, že skutkový stav odpovídá některé z výjimek.¹¹⁸

---

¹¹² V odborné literatuře se rovněž se používá pro kvantitativní omezení pojem „množstevní omezení“.

¹¹³ Úplný zákaz dovozu zboží.

¹¹⁴ Částečný zákaz dovozu zboží.

¹¹⁵ SVOBODA, P., *op. cit.*, s. 211

¹¹⁶ Rozsudek ESD ze dne 11. července ve věci C-8/74, Procureur du Roi proti Benoît a Gustave Dassonville [1974] ECR 837, bod 5

¹¹⁷ Čl. 36 Smlouvy o fungování Evropské unie

¹¹⁸ SVOBODA, P., *op. cit.*, s. 217

Pro potravinové právo jsou relevantní všechny uvedené typy bariér. Určující pro vztah označování potravin a fiskálních bariér budou případy, kdy daný produkt bude diskriminován, ať už na základě daní či cla, zejm. ve vztahu k jeho obchodnímu názvu. Rovněž si však dokáží představit i případy diskriminace na základě technických norem a výsledné certifikace, která má s označováním potravin rovněž co do činění. Důležitou úlohu tak v případě posuzování mimo hledisko spotřebitele zde bude hrát, stejně jako v rámci TBT, podobnost výrobku. Z pohledu judikatury, jsou pro označování potravin stěžejní množstevní omezení dovozu, proto následující případové studie budou věnovány této problematice.

4.1.1. Rozsudek „Dassonville“

Jak již bylo zmíněno výše, rozsudek ve věci Dassonville dal základy vymezení kritérií ORUKO. V tomto případě byly ohniskem sváru požadavky belgického práva na certifikované označení původu zboží. Gustave Dassonville byl francouzský obchodník, který dovážel „skotskou whisky“ z Francie do Belgie. Belgická legislativa však vyžadovala certifikát potvrzující původ zboží vydaný britskými úřady za účelem toho, aby mohla být whisky uvedena na trh pod označením „skotská whisky“. Tento certifikát však dovozce nevlastnil a získat originální certifikát by pro něj bylo značně nemožné, proto si Gustave Dassonville vytvořil certifikát vlastní. Následně byl stíhán pro padělání.¹¹⁹

Posléze byla v průběhu trestního řízení vedenému proti Gustavu Dassonvillovi belgickým soudem položena předběžná otázka, zda příslušná belgická legislativa představuje ORUKO. Ačkoli by daný certifikát mohl Gustave Dassonville získat, v porovnání s přímými dovozci by se jednalo o velmi komplikovanou proceduru. Navíc zboží bylo bez jakýchkoli dodatečných požadavků tohoto typu uvedeno do volného oběhu ve Francii, což v případě následného dovozu do Belgie rovněž mohlo obchodníka omezovat a vůči přímým výrobcům značně znevýhodňovat.¹²⁰

Výsledkem tohoto procesu tak byla výše uvedená Dassonvillská doktrína. Tento případ je pro mne osobně zajímavý i z hlediska označování potravin. SDEU

---

¹¹⁹Rozsudek ESD ze dne 11. července ve věci C-8/74, *op.cit.*

¹²⁰Rozsudek ESD ze dne 11. července ve věci C-8/74, *op.cit.*

rovněž konstatoval, že pokud v rámci EHS neexistuje úprava, která by spotřebitelům zaručovala pravost označení původu výrobku, členský stát má právo přijmout taková opatření, která by sloužila k vyloučení nekalých obchodních praktik. Ani ty však nelze aplikovat zcela bezpodmínečně; jednak by musela být daná opatření patřičně opodstatněná a rovněž by nesměla ve výsledku tvořit překážku obchodu mezi členskými státy - to v praxi znamená, že by měla být dostupná všem členským státům bez výjimky.¹²¹

4.1.2. „Cassis de Dijon“

Stejně jako v předchozím případě i zde byl problematický dovoz alkoholu z Francie, tentokrát však do Německa. Podstatou problému bylo označení pro francouzský likér z černého rybízu „Cassis de Dijon“ s obsahem 15-20% alkoholu. Německá právní úprava pro prodej ovocných likérů vyžadovala minimální obsah alkoholu 25%. Takovéto požadavky bránily prodeji nejen tohoto francouzského likéru, ale potenciálně i ostatních likérů z dalších členských států. A proto společnost Rewe-Zentrale AG označila takovéto jednání za ORUKO a napadla Spolkovou správu lihovarnického monopolu u německého finančního soudu, který položil hned několik předběžných otázek. Pro posouzení celého případu je nutné říci, že v době vzniku celého problému nebyla na úrovni EHS zavedena žádná společná úprava pro výrobu alkoholu a uvádění alkoholických výrobků na trh.¹²²

Jestliže předchozí případová studie zavedla určitou definici ORUKO, případ Cassis de Dijon jí značně ovlivnil, jelikož ESD stanovil, že: *„Překážky pohybu uvnitř Společenství vyplývající z rozdílů vnitrostátních právních předpisů týkajících se uvádění dotčených výrobků na trh musí být přípustné tehdy, pokud lze tato ustanovení považovat za nezbytná k tomu, aby se vyhovělo kategorickým požadavkům týkajícím se zejména účinnosti daňového dohledu, ochrany zdraví, poctivosti obchodního styku a ochrany spotřebitele.“*¹²³ Toto stanovisko ESD se rovněž nazývá pravidlo rozumu (rule of reason). V tomto směru lze říci, že tímto názorem ESD omezil i výše uvedenou Dassonvillskou definici, neboť

¹²¹ Rozsudek ESD ze dne 11. července ve věci C-8/74, *op.cit.*

¹²² Rozsudek ESD ze dne 20. února 1979 ve věci C-120/78, REWE - Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649

¹²³ *Ibid.*

stanovil určitá kritéria, kategorické požadavky, na základě kterých mohou být opatření zavedená členskými státy přípuštěna.¹²⁴

Argumentace německé vlády spočívala v tom, že zavedené opatření o povoleném minimálním obsahu alkoholu v lihovinách slouží k ochraně zdraví a spotřebitelů. V případě, že by byly na trh uvedeny lihoviny s nižším obsahem alkoholu, mohlo by to dle německé vlády vést ke snazšímu vytvoření návyku na lihoviny s vyšším obsahem. ESD však tuto argumentaci odmítl, jelikož spotřebitel má možnost výběru ze široké škály výrobků nezáležíc na obsahu alkoholu. Navíc ESD dodal, že výrobky s vysokým obsahem alkoholu se na německém trhu konzumují ve zředěné formě. Co se týče nekalých obchodních praktik a ochrany spotřebitele, zde se německá vláda opírala o fakt, že nízký obsah alkoholu může ve své podstatě být konkurenční výhodou v porovnání s ostatními nápoji s vyšším obsahem alkoholu. Což rovněž bylo obhajováno mj. tím, že obsah alkoholu u lihovin je z pohledu zdanění nejdražší složkou.¹²⁵

Jestliže by se uvedení alkoholických výrobků vázalo na předpisy země výrobce, dle německé vlády by to mělo za následek zavedení jednotného požadavku na nejnižší povolený obsah alkoholu, a to v jakémkoli členském státě. Německo rovněž namítalo, že by vůči státům bez jakýchkoli požadavků na minimální obsah, byla takováto ustanovení neúčinná. Komise dodala, že stanovení určitých mezních hodnot a zároveň i jejich označování by mohlo napomoci k transparentnosti, ať už z pohledu podnikatelů navzájem tak i směrem k veřejnosti. Ve vztahu k označování potravin a související informovanosti spotřebitele považují za zajímavý přístup ESD, který stanovení povinného minimálního obsahu alkoholu odmítl. Dle jeho názoru dostatečná informovanost konzumenta může být zaručena právě zakotvením povinnosti uvádět na obalu výrobků jejich původ a obsah alkoholu. Právě z tohoto důvodu nemohou být požadavky na minimální obsah alkoholu považovány za opatření, která by mohla být činěna v obecném zájmu, který by byl schopen limitovat volný pohyb zboží.¹²⁶

Dopady německé legislativy byly ESD posouzeny tak, že by jednak mohly zvýhodňovat alkoholické nápoje s vysokým obsahem alkoholu a zároveň

---

¹²⁴ Rozsudek ESD ze dne 20. února 1979 ve věci C-120/78, *op.cit.*

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ *Ibid.*

zamezovat distribuci jiných alkoholických nápojů z ostatních členských zemí, které nemohou splňovat požadavky dané legislativou. Z těchto důvodů bylo jednání Německa posouzeno jako překážka volného pohybu zboží. ESD tak konstatoval, že německá legislativa vytváří ORUKO. Rovněž uvedl, že zákaz ORUKO se vztahuje i na právní předpisy členských států, které by bránily dovozu alkoholických nápojů vyrobených a uvedených na trh v dalších členských státech, a které by stanovovaly minimální obsah alkoholu v lihovinách, jež jsou určeny ke konzumaci člověkem.¹²⁷

Stěžejním pro zakotvení principu vzájemného uznávání je vyjádření soudu, že: „*neexistuje tedy žádný platný důvod k tomu, aby alkoholické nápoje, pokud jsou legálně vyrobeny a uvedeny na trh v některém členském státě, nemohly být uvedeny na trh ve všech ostatních členských státech*“.¹²⁸ Tento výrok ESD dal základ novému pohledu na způsob sjednocování právních úprav členských států, neboť pro volný pohyb zboží nebylo již nutné harmonizovat veškeré oblasti zejm., co se týče požadavků na jednotlivé druhy zboží. Podle mého názoru dopady rozsudku ve věci Cassis de Dijon lze sledovat mj. i v evropské legislativě týkající se označování potravin, neboť směrnice účinné před tímto rozhodnutím upravovaly právě určité druhy potravin.

4.2. Spotřebitel a označování potravin

Základní definiční znaky a úloha konečného spotřebitele v souvislosti s potravinovým právem a označováním potravin, byly v obecné rovině zmíněny v kapitole č. 2. Jestliže se předchozí kapitola zaměřila na problematiku vnitřního trhu, neméně důležité v souvislosti s označováním potravin je zmínit i určité aspekty týkající se právě ochrany spotřebitele. Tyto pojmy spolu úzce souvisí, což je zdůrazněno v preambuli nařízení EP a Rady 1169/2011/EU: „*Volný pohyb bezpečných a plnohodnotných potravin je nezbytnou charakteristikou vnitřního trhu a významně přispívá ke zdraví a blahu občanů a k jejich sociálním a ekonomickým zájmům*“.¹²⁹ Ochrana spotřebitele, jakožto jedna ze sdílených

---

¹²⁷ Rozsudek ESD ze dne 20. února ve věci C-120/78, *op.cit.*

¹²⁸ *Ibid.*, bod 14

¹²⁹ Preambule nařízení EP a Rady 1169/2011/EU, bod 2

kompetencí mezi EU a členskými státy, je v obecné rovině upravena ve SFEU¹³⁰ a dále v celé škále aktů sekundárního práva.

Považuji za důležité podotknout, že potravinové právo není pododvětvím práva ochrany spotřebitele, zároveň však nelze říci, že by se jednalo o dvě na sobě nezávislé oblasti. Ačkoli je spotřebitel ve vztahu k provozovateli potravinářského podniku slabší stranou, cílem potravinového práva není chránit spotřebitele a jeho ekonomické zájmy, ale jak již bylo řečeno, primárně chránit jeho život a zdraví. Ekonomické zájmy spotřebitele nad těmito hodnotami z logiky věci tak nemohou převažovat. Označování potravin je však velmi specifické, neboť úzce souvisí jak s bezpečností potravin, tak i s právem na informace a do volby spotřebitele se rovněž mohou promítnout i určité ekonomické zájmy.¹³¹ V praxi se tak mísí prvky stanovené obecnými požadavky ochrany spotřebitele se zásadami potravinového práva.¹³²

Označování potravin je sice oblastí, která je ve velké míře harmonizovaná, ani důslednou harmonizací však nelze odstranit veškeré mezery, se kterými se může běžný spotřebitel v praktickém životě setkat; nezáležíc na tom, zda se jedná o harmonizaci maximální či minimální¹³³. Je však logické, že ani princip vzájemného uznávání nelze v souvislosti se spotřebitelem, konzumentem potravin, ačkoli může být účinný v mnoha směrech, aplikovat na veškeré případy. Konfliktní situace by se měly řešit na základě zdravého úsudku. Od osoby spotřebitele lze totiž očekávat mnoho modelů chování a je velmi těžké určit, který je ve vztahu k tomu či onu označení ten nejvhodnější. Vše se navíc komplikuje v momentě, kdy se musí posuzovat vícero faktorů jako např. výše uvedené právo na informace, bezpečnost zdraví a ekonomický zájem. Z tohoto důvodu se v judikatuře vyvinula koncepce tzv. průměrného spotřebitele.

Kdo je vlastně průměrným spotřebitelem? Tento pojem není judikaturou přesně definován, neboť se dané vlastnosti spotřebitele odvíjí od konkrétního

---

¹³⁰ Ochrana spotřebitele je věnována hlava XV Smlouvy o fungování Evropské unie. Nicméně hledisko spotřebitele SFEU zohledňuje i v ustanoveních mimo tuto speciální část.

¹³¹ ZBORALSKA, M. Trap of Stereotypes – The EU' Model of a Consumer. *European Food and Feed Law Review*. 2011, č. 5., s. 283.

¹³² Viz bod 3 preambule nařízení EP a Rady 1169/2011/EU: *Pro dosažení vysoké míry ochrany zdraví spotřebitelů a zaručení jejich práva na informace by mělo být zajištěno, aby byli spotřebitelé patřičně informováni o potravinách, které konzumují. Rozhodování spotřebitelů mohou ovlivňovat mimo jiné zdravotní, hospodářské, environmentální, sociální a etické úvahy*

¹³³ Princip maximální harmonizace znamená, že se členské státy nemohou od příslušné úpravy odchýlit a stanovit si tak požadavky přísnější nebo mírnější. Princip minimální harmonizace znamená, že postačí, pokud jsou naplněny.

případu. Nicméně na základě judikatury směrnice EP a Rady 2005/29/ES o nekalých praktikách charakterizuje průměrného spotřebitele jako dostatečně informovanou osobu mající dostatek informací, která je v rozumné míře pozorná a opatrná, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Rovněž směrnice zdůrazňuje, že průměrného spotřebitele nelze chápat jako statistický údaj.¹³⁴

Jestliže bych měla vymežit průměrného spotřebitele negativně, s jistotou mohu říci, že jím nemůže být osoba, která nespĺňuje základní definiční znaky spotřebitele. Nemůže jím tak být fyzická osoba, která by v daném právním vztahu vystupovala s cílem, který by spadal pod provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání.¹³⁵ Zmíněnou směrnicí o nekalých praktikách jsem vybrala účelově, neboť z pohledu označování potravin jsou nekalé obchodní praktiky stěžejním pojmem.

Jestliže je zde zmíněna koncepce „průměrného spotřebitele“, považuji za vhodné zmínit alespoň některé zajímavé judikáty ESD (SDEU), neboť judikatura na toto téma je velmi bohatá a troufám si říci, že by mohla tvořit samostatné téma diplomové práce. Záměrně jsem proto vybrala zajímavé případy z odlišných oblastí označování potravin, ať už se jedná o povahu informace či způsob jejího sdělení, tak, aby co nejlépe vystihly individualitu dané problematiky.

4.2.1. Judikát „Mars GmbH“

Německá dceřiná společnost amerického koncernu Mars Inc., Mars GmbH, uvedla na německý trh mražené verze výrobků „Mars“, „Bounty“, „Snickers“ a „Milky Way“. Aby se zvýšila úspěšnost těchto produktů na trhu, obsah balení byl navýšen o 10% a následně označen „+10%“. Tento fakt znepokojil německou asociaci pro boj s nekalými praktikami natolik, že společnost Mars GmbH zažalovala, a to pro porušení zákona o nekalých praktikách.¹³⁶

Označení symbolizující větší objem výrobku na obalu potravin zaujímalo téměř polovinu celé plochy obalu, což by dle názoru německého soudu mohlo

¹³⁴ Preambule směrnice EP a Rady 2005/29/ES, bod 18.

¹³⁵ Čl. 2 písm. a) směrnice EP a Rady 2005/29/ES.

¹³⁶ Rozsudek ESD ze dne 6. Července 1995 ve věci C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln eV v. Mars GmbH, [1995] ECR I-1923.

evokovat ve spotřebiteli pocit, že je ve skutečnosti tyčinka větší než o uvedených 10%, ale až o 50%. Dalším aspektem, kterým se soud zabýval, byl vztah navýšení objemu a ceny, která by do budoucna mohla negativně ovlivnit chování spotřebitelů. Pokud by tak společnost Mars GmbH do budoucna zvýšila cenu produktů, využila by očekávání spotřebitelů, kteří si asociují vyšší cenu s větším objemem výrobku. Z tohoto důvodu by měla být udržována po celou dobu prodeje původní cena výrobku, pod kterou byl produkt uveden na trh.¹³⁷

Z hlediska průměrného spotřebitele byl pro ESD relevantní první zmiňovaný problém týkající se označením na obalu a uvedeného objemu. ESD zde judikoval, že rozumný obezřetný spotřebitel by měl vědět, že nutně nemusí existovat spojitost mezi velikostí inzerovaného objemu a označením, které specifikovalo nárůst objemu.¹³⁸

Tento judikát jsem vybrala z toho důvodu, že stanovisko německého soudu silně vystihuje až přehnaný „prospotřebitelský“ přístup, neboť zde zdravý úsudek německého soudu naprosto selhal. Nicméně celou situaci zachránilo právě hledisko rozumného spotřebitele. Je vhodné zdůraznit, že tato případová studie rovněž reflektuje různorodost informací na obalu potravin, které ve výsledku mohou vést ke vzniku sporu.

4.2.2. Judikát „Šest zrn – 10 čerstvých vajec“

Tento případ se týkal nápisu „Šest zrn – 10 čerstvých vajec“ uvedeného na obalu vajec; toto označení bylo rovněž zaregistrováno jako ochranná známka. V každém balení vajec byla navíc rovněž uvedena informace, že takovéto krmivo má příznivý vliv na kvalitu vajec. Ve skutečnosti cereálie, uvedené na obalu potravin, tvořily 60% krmiva slepic. Dozorový orgán považoval toto označení za klamavé a udělil výrobcí pokutu. Soudy nižších instancí rozhodly v tom smyslu, že takovéto označení je způsobilé ve spotřebitelích vyvolávat pocit, že krmivo určené pro slepice je exkluzivně tvořeno ze šesti cereálií, díky čemuž mají vejce speciální vlastnosti. Odůvodnění tohoto rozhodnutí bylo založeno na

---

¹³⁷ Rozsudek ESD ze dne 6. Července 1995 ve věci C-470/93, *op.cit.*

¹³⁸ *Ibid.*

nařízení týkajícího se obchodních norem ES pro vejce. Předběžné otázky ohledně výkladu následně podal až Spolkový správní soud.¹³⁹

Dle ESD nešlo situaci posuzovat dle příslušných obchodních norem pro vejce, neboť otázka specifického krmiva není v rámci této legislativy upravena. Jestliže chybí úprava na úrovni EHS, je na národním soudu, jak celou věc vyhodnotí. Aby vše mohlo být náležitě posouzeno, tedy aby se mohlo vyhodnotit, zda je dané označení klamavé, musí vzít národní soud v potaz „průměrného spotřebitele“. Ten by měl být v rozumné míře dobře informovaný, pozorný a obezřetný.¹⁴⁰

Jako velmi zajímavý hodnotím postoj ESD, který zaujal k situaci, kdy by posuzování dle hlediska spotřebitele bylo obtížné. Připustil totiž možnost výsledků průzkumu mezi spotřebiteli či zprávu znalce. To vše by však mělo být činěno na základě národního, tedy německého práva. Pokud neexistuje žádné opatření na úrovni společenství, je tedy na národním soudu, aby zjistil, jaký je počet spotřebitelů, kteří jsou klamáni výše uvedenou propagací výrobku. Právě počet spotřebitelů je rozhodující okolností pro ospravedlnění zákazu poskytování takovéto informace.¹⁴¹

4.2.3. Název „čokoláda“

V úvodní kapitole bylo zmíněno, že od sedmdesátých let existovala vertikální směrnice upravující označování čokolády. Na úvod je vhodné zmínit, že i pohled spotřebitelů na to, co je vlastně čokoláda a z čeho se skládá, se může v jednotlivých zemích EU lišit. Kupříkladu Belgičané vnímají čokoládu jako produkt, který je tvořen ryze z kaka. Ve Velké Británii, Dánsku a Irsku je však obvyklé, že se do čokolády přidávají i jiné rostlinné tuky odlišné od kakaového másla; tato složka však nesmí tvořit více jak 5%.¹⁴² Ostatně požadavky na čokoládu a čokoládové výrobky jsou stanoveny i v příslušném standardu CAC.¹⁴³

---

¹³⁹ Rozsudek ESD ze dne 16. července 1998 ve věci C-210/96, Gut Springenheide GmbH v. Rudolf Tusky, [1998] ECR I-4657

¹⁴⁰ Rozsudek ESD ze dne 16. července 1998 ve věci C-210/96, *op.cit.*

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² Rozsudek ESD ze dne 16. ledna 2003 ve věci C-14/00, Komise Evropských společenství v. Italské republiky, [2003] ECR I-513

¹⁴³ Codex Alimentarius Standard for Chocolate and Chocolate Products, Codex standard 87/1981; revised 2003

Problém nastává v situaci, kdy se odlišné produkty nazývají v jednom členském státě stejně, z tohoto důvodu se Itálie a Španělsko rozhodly odlišit čokolády, které obsahovaly kromě kakaového másla i další rostlinný tuk. Itálie tak tyto produkty odlišovala názvem „čokoládová náhražka“. Nicméně je nutné dodat, že tehdejší legislativa použití rostlinných tuků při výrobě čokolády nezakazovala, ale ani jej výslovně nepovolovala. Celý problém pak vyvrcholil žalobami Komise proti Itálii a Španělsku.

Itálie argumentovala tím, že italští spotřebitelé, tradičně pod označením „čokoláda“ očekávají pouze produkty, které v souvislosti s použitím rostlinných tuků obsahují pouze kakaové máslo. Z tohoto důvodu by označení výrobku pojmem „čokoláda“, který by obsahoval další rostlinné tuky odlišné od kakaového másla, mohlo spotřebitele klamat. Itálie rovněž obhajovala fakt, že prodej těchto produktů na svém území nezakázala, pouze pro tyto výrobky legislativou stanovila označení. Podobné stanovisko v celé věci rovněž zaujalo i Španělsko¹⁴⁴. Toto označení bylo EK kritizováno a posouzeno jako značně negativní, a to zejm. z toho hlediska, že by mohlo vytvářet ORUKO.¹⁴⁵ Osobně vnímám označení „čokoládová náhražka“ spíše negativně.

Dle názoru ESD přídavek rostlinných tuků odlišných od kakaového másla do kakaových a čokoládových produktů podstatně nemění jejich složení či povahu, z tohoto důvodu si takovéto výrobky při použití názvu „čokoláda“ zachovávají charakteristické znaky očekávané spotřebiteli. Navíc pokud se do označení potravin zahrne neutrální a objektivní tvrzení¹⁴⁶, které informuje spotřebitele o přítomnosti rostlinného tuku odlišného od kakaového másla, takovéto označení je schopné dostatečně spotřebitele ujistit o tom, že dostává o výrobku přesné informace. ESD zde tedy opět vyšel z premisy, že je chráněný ten spotřebitel, který je řádně informován. Soud ve svém rozhodnutí sice výslovně nezmínil hledisko průměrného spotřebitele, nicméně je patrné, že z něj při rozhodování vycházel.¹⁴⁷ Ostatně hledisko průměrného spotřebitele je spíše zajímavé z pohledu generálního advokáta. V tomto stanovisku byla zdůrazněna nezanedbatelná úloha judikatury v této oblasti. Generální advokát založil argumentaci na tom, že od inteligentního spotřebitele lze důvodně

---

¹⁴⁴ Viz Rozsudek ESD ze dne

¹⁴⁵ Rozsudek ESD ze dne 16. ledna 2003 ve věci C-14/00, *op.cit.*

¹⁴⁶ Např. uvedení rostlinného tuku v seznamu složek

¹⁴⁷ Rozsudek ESD ze dne 16. ledna 2003 ve věci C-14/00, *op.cit.*

očekávat a zároveň věřit tomu, že se informuje. Dle jeho stanoviska je na základě judikatury nutné zastávat názor, že spotřebitelé, kteří zakládají svoji volbu na jednotlivých složkách potravin, si nejprve přečtou její složení. Z tohoto důvodu nelze označení „čokoládová náhražka“ jakkoli ospravedlnit.¹⁴⁸

Kdo by však byl toho názoru, že se na základě tohoto rozsudku Itálie vzdala odlišení čokolády s čistým podílem kakaového másla jakožto jediného tuku, byl by na omylu. Následně italská legislativa zavedla nové nepovinné označení „čistá čokoláda“¹⁴⁹, které stejně jako předchozí případ Komise zpochybnila. Nebude tedy překvapením, že se celá věc opětovně projednávala před SDEU.¹⁵⁰ Toto označení, byť zakotvené legislativou, bylo dobrovolné. Nicméně i zde bylo shledáno porušení příslušných předpisů, odůvodnění se pohybovala přibližně ve stejné rovině jako v předchozím rozsudku.

Pokud jde o označení „čistá čokoláda“, nemohu se plně se SDEU ztotožnit. V tomto směru nepostačuje odůvodnění, že dané výrobky je možné „správně, nestranně a objektivně“¹⁵¹ odlišit na základě složení či jiné informace na obalu, jež by upozorňovala na fakt, že se jedná o čokoládu bez přídavku jiného rostlinného tuku. Zvyšuje se přemíra různých informací od výrobců, čímž může mnohem snadněji docházet k dezinformování spotřebitelů. Potřebě změny legislativy nasvědčuje i fakt, že se čokoláda i v hluboké minulosti vyráběla pouze z kakaového másla, a ačkoli se požadavky pod vlivem času změnily, bylo by vhodné stále přihlížet k historické tradici. Při studiu odborné literatury k tomuto tématu jsem se setkala s názorem, že daný rozsudek nezohlednil dřívější judikaturu, která se týkala „pozitivního“ zvýhodňování domácích výrobků; konkrétně se jednalo o rozsudek ve věci *Jongeneel Kaas v. Nizozemsko*¹⁵². Holandská legislativa původně stanovovala přísné požadavky pro domácí produkty od označování po způsob výroby, což bylo napadeno tamními výrobci. Dle ESD nevytvářejí kvantitativní omezení ani ORUKO ta národní pravidla vedoucí ke zlepšení kvality domácích výrobků a zatraktivnění výrobků

---

¹⁴⁸ Stanovisko generálního advokáta Albera ze dne 6. prosince 2001 ve věci C-14/00, Komise Evropských společenství v. Italské republiky, bod 50

¹⁴⁹ Itálie rovněž neúspěšně usilovala o toto zaregistrování tohoto označení jako tzv. zaručené tradiční speciality. Obecně k problematice zaručené tradiční speciality viz kapitola č. 5.2.1.

¹⁵⁰ Viz případ

¹⁵¹ Srov. preambuli směrnice EP a Rady 2000/36/ES, body 9 a 10

¹⁵² Rozhodnutí ESD z 7. února 1984 ve věci C-237/82, *Jongeneel Kaas BV a jiní v. State of the Netherlands and Stichting Centraal Orgaan Zuivelcontrole* Předběžné opatření[1984] ECR 483

pro spotřebitele, pokud nezasahují dovezené produkty.¹⁵³ Jelikož navíc označení „čistá čokoláda“ bylo dobrovolné, myslím si, že by bylo na škodu tuto myšlenku nezmínit.

4.3. Obecné poskytování informací o potravinách

Jestliže bylo cílem kapitoly č. 2 seznámit čtenáře se základními pojmy, které označení potravin provázejí, cílem této části bude rozvinout podstatu a význam informací poskytovaných spotřebiteli. Již bylo zmíněno, že současná úprava je obsažena v nařízení EP a Rady 1169/2011/EU. Jelikož nerozlišuje mezi pojmy „poskytování informací“ a „označování“, pro účely této kapitoly budou používány oba dva pojmy shodně. Vzhledem k rozsahu této práce nelze však zcela pokrýt danou úpravu. V tomto ohledu zde zmíním zásadní body daného nařízení s přihlédnutím k novinkám a změnám, které tato nová úprava přinesla. Názvy kapitol reflektují názvy hlav příslušné právní úpravy.

4.3.1. Principy a zásady poskytování informací

Stejně jako nařízení EP a Rady 178/2002/EU stanovuje obecné principy a zásady potravinového práva, nařízení EP a Rady 1169/2011/EU je ve vztahu k označování potravin konkretizuje. Kromě ochrany zdraví a zájmů spotřebitele by daná informace měla být adekvátní k jejich výběru a bezpečnému použití. Rovněž by měly být brány v potaz zdravotní, hospodářské, environmentální, sociální a etické otázky. Účelem informací o potravinách je rovněž zajištění volného pohybu potravin, rovněž by se však mělo přihlížet k legitimním zájmům výrobců a podpoře kvalitních produktů.¹⁵⁴

V případě posuzování potřeby povinného označování se přihlédne k obecně uznávanému přínosu pro spotřebitele či k rozšířeným požadavkům většiny spotřebitelů, kterým přikládají značný význam. Mezi tyto informace se řadí zejm. složení potraviny, bezpečné použití (např. datum spotřeby) a informace o výživových vlastnostech. Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU rovněž zdůrazňuje úlohu Evropského úřadu pro bezpečnost potravin; informace o potravině, jež

---

¹⁵³ CAPELLI, F. a KLAUS, B. Chocolate can be also made from pure Cocoa but one should be careful how to communicate this on the Label. *European Food and Feed Law Review: Comment on the Judgement of the Court of 25 November 2010 in Case C-47/09, European Commission v. Italian Republic*. 2011, č. 2, s. 94.

¹⁵⁴ Čl. 3 nařízení 1169/2011/EU

souvisejí s vlivem na lidské zdraví je nutné s Úřadem konzultovat.¹⁵⁵ Zde se tak projevuje silný zájem na ochraně zdraví a života spotřebitele.

4.3.2. Obecné požadavky na informace o potravinách a povinnosti provozovatelů potravinářských podniků

Informace o potravinách nesmí být zavádějící, musí být přesné, jasné a pro spotřebitele snadno srozumitelné. Nesmí spotřebitele klamat, a to zejm. ve vztahu k charakteristickým vlastnostem potraviny. V praxi se tak jedná o složení, trvanlivosti či totožnost výrobku - jde však o výčet demonstrativní. Logicky je vyloučeno připisovat potravine účinky nebo vlastnosti, které nemá. Pouhé vyvolávání dojmu, které by nasvědčovalo zvláštním vlastnostem, je v případech, kdy podobné potraviny mají stejné vlastnosti, zakázáno. Pokud by vzhled, popis či vyobrazení deklarovalo přítomnost potraviny nebo složky, jež se v příslušné potravine běžně vyskytuje nebo běžně používá, ačkoli ty nebyly použity, považuje se rovněž takováto informace za zavádějící. Tyto požadavky se kromě obalu potraviny vztahují např. i na reklamu, tvar, vzhled či místo vystavení. Pokud by měl provozovatel potravinářského podniku pochybnost, že určitá potravina nespĺňuje požadavky stanovené legislativou, nesmí takovéto potraviny dodávat. Kromě výjimek, které se aplikují na minerální vody a potraviny určené pro zvláštní výživu, nemohou informace o potravine připisovat jakékoli potravine léčebné vlastnosti.¹⁵⁶ Tyto požadavky jsou podrobněji upraveny v nařízení. EP a Rady 1924/2006/ES, čemuž bude věnována kapitola č. 4.4.

Za poskytnuté informace je odpovědný ten provozovatel potravinářského podniku, pod jehož jménem či obchodním názvem je uvedena daná potravina na trh EU. Pokud není usazen v EU, odpovídá dovozce potraviny na trh EU. Nicméně nařízení tento požadavek poněkud nezřetelně dále rozvíjí až v následujících ustanoveních. „...*provozovatelé potravinářských podniků zajistí, aby v podnicích, které řídí, splňovaly potraviny požadavky právních předpisů o poskytování informací o potravinách a příslušných vnitrostátních předpisů týkajících se jejich činnosti, a kontrolují plnění těchto požadavků*“.¹⁵⁷ Z daného

---

¹⁵⁵ Čl. 4-5 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁵⁶ *Ibid.*, Čl. 7

¹⁵⁷ *Ibid.*, Čl. 8 odst. 5

ustanovení tedy vyplývá, že je třeba rozlišovat mezi provozovatelem potravinářského podniku - „výrobcem“ a provozovatelem potravinářského podniku - „distributorem“. Jelikož se jedná o nařízení, přímo závazný předpis, považuji toto ustanovení za nepříliš šťastné řešení, zejm. co se týče výkladu laické veřejnosti. Tato ustanovení působí poněkud nejednotně. Odpovědnost provozovatele potravinářského podniku byla řešena i judikaturou v případě Lidl Italia Srl v Comune di Arcole (VR)¹⁵⁸, kde byla rovněž připuštěna odpovědnost distributora za poskytování informací o potravinách. S ohledem na tuto skutečnost chci upozornit, že i současná česká právní úprava obsažená v zákoně o potravinách rovněž reflektuje pouze první zmíněnou variantu.¹⁵⁹

4.3.3. Povinné informace o potravinách

Povinné informace o potravinách musí být umístěny přímo na obalu nebo na připojené etiketě.¹⁶⁰ Specifická pravidla se aplikují na nebalené potraviny, čemuž bude věnována pozornost v kapitole č. 6.1, věnované české legislativě.

Co hodnotím na nové úpravě velmi pozitivně je skutečnost, že zohlednila požadavky moderní doby, neboť zavedla povinné informování i v případě e-commerce. Do doby účinnosti nařízení jsem se setkala s případy, kdy internetové obchody informovaly spotřebitele o daných vlastnostech pouze u výrobků uváděných pod svou vlastní značkou. Naopak některé zahraniční potravinové e-shopy novou úpravu až donedávna nerefletovaly. Aby si spotřebitel mohl informace zkontrolovat včetně veškerých níže uvedených údajů, musí být navíc dostupné v době doručení.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ V tomto sporu šlo o nesoulad deklarovaného množství alkoholu na etiketě se skutečnými hodnotami. Společnost Lidl Italia Srl byla proto potrestána v rámci správního řízení, nicméně s tímto rozhodnutím nesouhlasila. Italské právo totiž připouštělo variantu odpovědnosti distributora, zatímco směrnice 2000/13/ES tuto možnost výslovně neupravovala, zde se tak projevil princip tzv. minimální harmonizace. ESD rozhodl, že italská právní úprava je v souladu se směrnicí, distributor tak nese odpovědnost za špatně označený produkt. (Rozsudek ESD ze dne 23. listopadu 2006 ve věci C-315/05, Lidl Italia Srl v Comune di Arcole (AR) [2006] ECR I-11181).

¹⁵⁹ § 6 odst. 1 zákona č. 110/1997 o potravinách a tabákových výrobcích: „*Provozovatel potravinářského podniku, pod jehož jménem nebo obchodní firmou je balená potravina uváděna na trh, nebo není-li usazen v Evropské unii, dovozce potraviny na trh Evropské unie, je povinen kromě dodržení požadavků přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího označování potravin zajistit na obalu potraviny určeném pro spotřebitele nebo pro zařízení stravovacích služeb, nebo na etiketě k obalu připojené, uvedení a přesnost.....*“

¹⁶⁰ čl. 12 odst. 3 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁶¹ *Ibid.*, čl. 14

Níže uvedené údaje se nemusí uvádět u alkoholických nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2%.¹⁶² Tyto informace se uvádějí v jazyce, který musí být srozumitelný spotřebitelům v tom členském státě, kde se uvádí potravin na trh. Použití více jazykových verzí však není vyloučeno.¹⁶³

Mezi povinné informace o potravinách patří:¹⁶⁴

- název potraviny;
- seznam složek;
- látky, které způsobují alergie nebo nesnášenlivost, která byla použita při výrobě nebo přípravě potraviny a je v konečném výrobku stále přítomna, byť v pozměněné podobě;¹⁶⁵
- množství určitých složek nebo skupin složek;
- čisté množství potraviny;
- datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti;¹⁶⁶
- zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití;
- jméno nebo obchodní název a adresu provozovatele potravinářského podniku uvádějícího výrobek na trh;
- země původu nebo místo provenience;¹⁶⁷

---

¹⁶² Ačkoli se jedná o nepovinné informace, koncern Diaego vyrábějící např. pivo Guinness či likér Bailey's se rozhodl jít proti trendu a oznámil, že bude informovat spotřebitele o výživových údajích. (HYDE, D. So, is it really good for you? Guinness to get 'nutrition' labels. In: *The Telegraph* [online]. 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/shopping-and-consumer-news/11483755/So-is-it-really-good-for-you-Guinness-to-get-nutrition-labels.html>)

¹⁶³ čl. 16 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁶⁴ *Ibid.*, čl. 9

¹⁶⁵ Seznam alergenů je stanoven v Příloze II nařízení EP a Rady 1169/2011/EU. Jedná se o seznam 14 alergenů, který se stal terčem mnoha debat v souvislosti s povinným označováním v restauračních zařízeních. Mezi tyto alergeny např. patří obiloviny obsahující lepek, vejce a výrobky z nich, arašídů či mléko a výrobky z něj. Alergeny musí být označeny jednak jasným odkazem na danou látku a od ostatních složek odlišeny zřetelně typem nebo stylem písma či barvou pozadí. Ohledně tohoto způsobu označování u nebalených potravin viz kapitola č. 6.1 věnovaná české legislativě.

¹⁶⁶ Datum použitelnosti se uvádí u potravin podléhajících rychlé zkáze, označuje se výrazem „Spotřebujte do“ s uvedením dne, měsíce a roku. Datum trvanlivosti je typické pro potraviny s delší dobou trvanlivosti, označuje se „minimální trvanlivost do:“

¹⁶⁷ Uvedení původu země je povinné, pokud by jeho opomenutí bylo způsobilo uvést spotřebitele v omyl ve vztahu ke skutečné zemi původu nebo místu provenience potraviny. Nařízení zdůrazňuje i případy, kdyby informace připojená k potravíně či etiketa naznačovaly odlišné místo původu či provenience. Nařízení je rovněž kladně hodnoceno z toho důvodu, že zakotvilo povinné označování původu masa. Navzdory obecným ustanovením, bude otázkou příslušných prováděcích předpisů, jaké komodity budou vlastně podléhat povinnému označení.

- návod k použití v případě potraviny, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít;
- u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových skutečný obsah alkoholu v procentech objemových;
- výživové údaje.

Tyto údaje musí být dobře viditelné, nesmazatelné a snadno čitelné; z tohoto důvodu nařízení stanovuje výšku malého písmene na obalu, ta musí činit 1,2 mm; u obalů menších než 80 cm² půjde o výšku 0,9 mm. Tyto údaje nesmějí být žádným způsobem skryté, zastřené nebo přerušené další textem či vyobrazením. Rovněž je zakázáno od těchto údajů jakkoli odvádět pozornost.¹⁶⁸

4.3.3.1. Název potraviny

Nejdůležitější informací o potravine je její název, o čemž svědčí fakt, že je uvedena i jako první položka na výše uvedeném seznamu. Ostatně problematika názvu potraviny v praxi byla velmi podrobně popsána v případě věnovaném označení čokolády.¹⁶⁹ Za název potraviny se považuje její zákonný název (např. máslo). V případě, kdy neexistuje, je názvem potraviny její vžitý název (např. nudlová polévka, mohl by to být i tolik kritizovaný „Katův šleh“). Pokud není možné použít ani jednu z těchto variant uvede se popisný název dané potraviny (gratinovaný losos se šťouchaným bramborem). Název potraviny opravdu není informací, kterou by bylo možné komplexně harmonizovat, z tohoto důvodu je při posuzování mít stále na paměti princip vzájemného uznávání. Časté rozpory mezi státy vedly k vytvoření legislativy v problematických oblastech, mimo čokoládu se zvláštní pravidla vztahují na olivový olej, víno, mléčné výrobky či med. Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU stanovuje rovněž požadavky pro doprovodné údaje k názvu potraviny. Jedná se o fyzikální stav nebo určitý způsob úpravy potraviny („v prášku“ či „uzený“). Nařízení rovněž stanovuje uvést doprovodnou informaci „rozmrazeno“ u produktu, který byl před prodejem zmrazen.

¹⁶⁸ Čl. 13 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁶⁹ K tomuto problému se rovněž vztahují případové studie v kapitole č. 5.2.

4.3.3.2. Složení potravin

Další položku, kterou je pro účely této práce vhodné přiblížit, je složení potravin. Složení potravin je seznamem složek, těmi se dle nařízení rozumí *„látko nebo produkt, včetně aromat, potravinářských přídatných látek a potravinářských enzymů, a jakákoli součást směsné složky, která je použita při výrobě nebo přípravě potravin a je v konečném výrobku stále přítomna, i když případně ve změněné formě; za složky se nepovažují rezidua“*.¹⁷⁰ Speciální pravidla pro uvádění a pojmenování složek jsou stanovena v příloze VII nařízení EP a Rady 1169/2011/EU. Seznam složek musí být nadepsán nadpisem, který obsahuje slovo „složení“. Složky se pak řadí sestupně podle hmotnosti, která se stanovuje v okamžiku použití dané složky při výrobě potravin.¹⁷¹ Směsnou složkou se rozumí složka, která je sama vyrobena z více než jedné složky.¹⁷²

V praxi jsem se setkala s případem, kdy se spotřebitel chtěl informovat ohledně povinnosti uvádění barviva, neboť zakoupil dva výrobky různé šarže, přičemž na jednom z výrobků údaj o barvivu chyběl. Na druhé šarži byl rovněž uveden chybně. Pro odpověď na tento dotaz mi nepostačovalo nařízení EP a Rady 1169/2011/EU, zvláštní požadavky pro potravinové přídatné látky jsou totiž stanoveny v nařízení EP a Rady 1333/2008/ES. Na základě tohoto nařízení je např. u některých barviv k jejich názvu příp. označení „E“ povinný dodatek: *„může nepříznivě ovlivňovat činnost a pozornost dětí“*.¹⁷³ Tuto zkušenost uvádím pro zajímavost a zároveň pochopení složitého procesu označování.

4.3.3.3. Výživové údaje

Výživový údaj je jedním z údajů, který může silně ovlivnit volbu spotřebitele. Poskytnutí tohoto údaje souvisí s ochranou zdraví obyvatel, což je stěžejní zejména v době, kdy se mezi populační choroby řadí i obezita. Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU nově stanovuje povinnost uvádění výživových údajů. Před účinností tohoto nařízení byla tato problematika upravena ve směrnici Rady 90/496/EHS. Podle předchozí úpravy bylo nutriční označování povinné pouze

¹⁷⁰ Čl. 2. odst. 2 písm. f) nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁷¹ *Ibid.*, Čl. 18

¹⁷² *Ibid.* Čl. 2 odst. 2 písm. h)

¹⁷³ Viz Příloha V nařízení EP a Rady 1333/2008/ES

v případech, kdy byla-li informace uvedena např. na etiketě či v reklamě. "Výživovými údaji" nebo "výživovým označením" se rozumějí údaje o¹⁷⁴:

- o energetické hodnotě nebo
- o energetické hodnotě a pouze o jedné nebo vícero níže uvedených živinách:
  - o tuky,
  - o sacharidy,
  - o sůl,
  - o vláknina,
  - o bílkoviny,
  - o vitamíny a minerály vymezené v dané legislativě.

Pořadí těchto živin nelze měnit. Tento seznam není výčtem taxativním, k těmto položkám mohou tak mohou přistoupit i další dobrovolné informace. Na obalu potravinu ho lze reflektovat jako tabulku. Výživové údaje se uvádí v poměru na 100 g nebo 100 ml. Obal potravin často reflektuje informace, které charakterizují nutriční hodnoty ve vztahu k porci či k jednotce spotřeby. To lze demonstrovat na tomto případě: „70g čokolády potravin tvoří jednu porci“.¹⁷⁵

V oblasti nutričního označování existuje však několik speciálních druhů označení, které se vyvinuly nezávisle na evropské legislativě. Jedná se o označení „GDA“¹⁷⁶, které bylo vyvinuto podnikatelským sektorem, dále britský „semafor“¹⁷⁷ a symbol, zavedený ve skandinávských zemích, s názvem „klíčová dírka“.¹⁷⁸ Tato označení zatím fungují na dobrovolné bázi, i když ve Velké Británii se stále více uvažuje o povinném zavedení označení typu „semafor“.

Označení „GDA“ v překladu znamená „doporučené denní množství“. Tato informace slouží spotřebiteli k tomu, aby si udělal jasný obrázek o poměru určité hodnoty a jedné porce daného produktu ve vztahu k doporučenému dennímu množství složek. Na rozdíl od výživových údajů označení GDA často řeší pouze čtyři složky, a to: kalorie, nasycené tuky, sůl a cukry. Tyto čtyři složky nebyly

---

¹⁷⁴ Příloha I odst. 1 písm. b) Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁷⁵ čl. 32-33 Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

¹⁷⁶ Příloha č.2

¹⁷⁷ Příloha č.2

¹⁷⁸ Příloha č.2

vybrány náhodně, jedná se o živiny, kde jejich nadměrná konzumace může zvyšovat riziko vzniku některých chorob. Někteří výrobci rovněž nad rámec těchto údajů uvádí i bílkoviny, vlákninu či celkové sacharidy.¹⁷⁹ Osobně vnímám označení GDA velmi kladně, neboť spotřebiteli se bez složitého zkoumání složení dostanou jasné informace. Ačkoli povinné uvádění výživových údajů hodnotím velmi kladně, výše uvedené požadavky nařízení EP a Rady 1169/EU/2011 jsou dle mého názoru ve vztahu ke spotřebiteli spíše neefektivní. Spotřebitel potřebuje jasné, srozumitelné a zároveň jednoduché informace. Tomu by mělo odpovídat adekvátní vizuální provedení. V tomto ohledu si nejsem jistá, zda tabulkové údaje běžného spotřebitele spíše neodradí.

Ani Velké Británii se nevyhnula vlna obezity a s tím souvisejících civilizačních chorob. V roce 2007 bylo zavedeno označování pomocí tzv. semaforu. Stejně jako v předchozím případě, i zde se bude jednat o rizikové živiny, především nasycené tuky, cukry a sůl. Podíl těchto složek je doprovázen barvou, která se odvíjí od množství dané složky. V případě, že je vysoké, bude daná složka označena červeně, střední množství bude oranžové a nízké zeleně¹⁸⁰. V současnosti je toto označení kombinováno s prvky GDA, což považuji za velmi účinné. Osobně jsem příznivcem tohoto označení, avšak velmi často bývá považováno za zavádějící, neboť vysoké množství jedné složky nutně nemusí znamenat, že se jedná o zdraví škodlivou potravinu. Faktem je, že červená barva znázorňující dané množství může v některých spotřebitelích tento dojem vyvolávat. S označením tohoto typu má problém rovněž Komise, která již prostřednictvím formálního dopisu vyzvala Velkou Británii k odůvodnění toho, proč dané označení používá.¹⁸¹ Tento krok činí Komise v případech, kdy má za to, že došlo ze strany členského státu k porušení práva EU. Jedná se o předstupuň zahájení řízení před SDEU.

---

¹⁷⁹ SDRUŽENÍ ČESKÝCH SPOTŘEBITELŮ, o.s. Značení GDA na obalech potravin: navigace ve světě živin a kalorií [online]. 1. vyd. Editor Libor Dupal. Praha: Sdružení českých spotřebitelů pro Českou technologickou platformu pro potraviny, 2011, s. 4.[cit. 2015-03-17]. ISSN 978-80-904633-3-2. Dostupné z WWW: <http://www.konzument.cz/users/publications/4-publikace/39-znacen-gda-na-obalech-potravin.pdf>.

¹⁸⁰ HOLLE, M., TOGNI, E., a VETTOREL, A. The Compatibility of National Interpretative Schemes with European and International Law. *European Food and Feed Law Review*. 2014, č. 3., s. 149-151

¹⁸¹ LEWIS, S. "No legal action" against UK over traffic lights. *EU Food Law* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.eurofoodlaw.com/labelling/health-and-nutrition/no-legal-action-against-uk-over-traffic-lights-105740.htm>

Označení „klíčová dírka“ bylo zavedeno ve Švédsku v roce 1989 a na rozdíl od předchozích označení nezobrazuje přesné nutriční hodnoty. Postupně se zavedlo do dalších severských zemí – Norska, Dánska a Islandu. Použití tohoto loga je vyloučeno u potravin s vysokým obsahem energie, tuků či cukrů. Aplikuje se na produkty, které jsou v souladu s výživovými požadavky pro severské země. Zjednodušeně řečeno, toto logo budou používat ty potraviny, které mají nízké hodnoty tuku, cukru, soli a nasycených mastných kyselin. Nadto toto logo může být i symbolem pro produkt obsahující zvýšené množství vlákniny.¹⁸² Toto označení podle mého vystihuje efektivní, jednoduché a kvalitní řešení pro spotřebitele.¹⁸³

Mezi další typy označení patří např. logo „The Choices Programme“, se kterým se může český spotřebitel setkat pod názvem „Vím, co jím“. Jedná se svým způsobem o méně přísnou obdobu „klíčové dírky“. Víceméně toto označení spotřebitele upozorňuje na to, že daný produkt splňuje požadavky zdravého životního stylu.¹⁸⁴

4.4. Zdravotní a výživová tvrzení

Setkala jsem se s tím, že jsou spotřebitelé velmi často zmateni z pojmů „výživový údaj“ a „výživové tvrzení“. Pokud si spotřebitel z obalu potraviny odnese poznatek, že daný výrobek je „se sníženým obsahem tuku“, jedná se o typické výživové tvrzení. Samotný údaj o obsahu tuku je naopak výživovým údajem. Výživová tvrzení jsou upravena v nařízení EP a Rady 1924/2006/ES. Pojem tvrzení je pojmem značně širokým. Jedná se o „sdělení nebo znázornění, které není podle právních předpisů Společenství nebo vnitrostátních právních předpisů povinné, včetně obrázkového, grafického nebo symbolického znázornění v jakékoli podobě, které uvádí, naznačuje nebo ze kterého vyplývá, že potravina má určité vlastnosti“¹⁸⁵ Kromě výživového údaje a výživového tvrzení je třeba rozlišovat mezi výživovým tvrzením a tvrzením zdravotním. Zdravotní tvrzení se vcelku logicky musí vztahovat ke zdraví; právě nevyčíslitelná hodnota zdraví je důvodem pro to, že každé související tvrzení musí být před jeho uvedením nejprve schváleno. Výživové tvrzení může mít souvislost s energetickou hodnotou,

---

¹⁸² HOLLE, M., TOGNI, E., a VETTOREL, A. *op.cit.*, s. 149-151

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ Čl. 2 odst. 2 (1) Nařízení EP a Rady 1924/2006/ES

živinami či jinými látkami, ať už je potravina poskytuje, obsahuje, či nikoli. Přitom nezáleží na jejich míře. Aby se vůbec mohla tvrzení v souvislosti s potravinou uvádět, esenciální podmínkou je vědecký poznatek, který prokazuje příznivý fyziologický nebo výživový účinek.¹⁸⁶

Tato tvrzení nesmí být klamavá, nabádat k nadměrné konzumaci, případně nadměrnou konzumaci potraviny omlouvat. Je vyloučeno, aby tvrzení zpochybňovala bezpečnost nebo výživovou přiměřenost jiných potravin. Není přípustné, aby ve vztahu k tělesným funkcím byla tvrzení způsobila vyvolávat ve spotřebiteli strach nebo jej zneužívat. Jelikož se jedná o velmi obsáhlou problematiku, která je sama o sobě velmi specifická, omezím se následně pouze na vztah zdravotních tvrzení a alkoholických nápojů. Za podmínky, že alkoholický nápoj obsahuje více než 1,2% alkoholu, je zakázáno uvádět zdravotní tvrzení. U alkoholických nápojů s nižším obsahem než 1,2% se připouštějí výživová tvrzení.¹⁸⁷

4.4.1. Judikát „Zdraví prospěšené víno“

V tomto sporu proti sobě stálo vinařské družstvo a spolková země Porýní-Falcko. Problémem celého sporu bylo označení hrdla lahve vína „*Edition Mild bekömmlich*“ a označení vína v ceníku „*Edition Mild – sanfte Säure/bekömmlich*“. Konkrétním problémem bylo označení „*bekömmlich*“ – „*zdraví prospěšné*“. Příslušný orgán, který dozoroval uvádění alkoholických výrobků na trh, měl za to, že se jedná o zdravotní tvrzení, které je v rozporu s právem EU. Následně celá věc vyvrcholila soudním řízením. Vinařské družstvo se bránilo tím, že dané označení vůbec nesouvisí se zdravím, ale s celkovou tělesnou a duševní pohodou.¹⁸⁸

SDEU však byl toho názoru, že je třeba pojem zdraví vykládat široce. Deklarovaný příznivý účinek vína na trávicí soustavu může naznačovat, že se jedná o účinek trvalý. Na základě toho by ostatní vína z hlediska trávení mohla vyvolávat negativní účinky. Z tohoto důvodu bylo dané označení považováno za zdravotní, tudíž jeho použití bylo napříště vyloučeno.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Čl. 2 a 5 Nařízení EP a Rady 1924/2006/ES

¹⁸⁷ *Ibid.*, Čl. 3 a 4

¹⁸⁸ Rozsudek SDEU ze dne 6. září 2012 ve věci C-544/10, *Deutsches Weintor eG v. Land Rheinland-Pfalz*, [2012] elektronická Sbírka rozhodnutí

¹⁸⁹ Rozsudek SDEU ze dne 6. září 2012 ve věci C-544/10, *op.cit.*

5. Zvláštní prameny právní úpravy označování potravin v právu EU

Existuje mnoho pramenů práva EU, které se věnují různým aspektům označování potravin, na což bylo částečně upozorněno v úvodní kapitole a v případových studiích. Pro účely této práce bude tato kapitola věnována pouze dvěma typům označení: produktu ekologického zemědělství a zeměpisným označením. Jak již bylo uvedeno v úvodní kapitole, tato označení jsou jednak dobrovolná, avšak aby jich mohlo být v souvislosti s potravinou užíváno, musí být splněny legislativou stanovené požadavky. Do této kategorie rovněž patří zdravotní a výživová tvrzení, jejichž problematika byla zmíněna v předchozí podkapitole a to z důvodu lepší návaznosti na dané téma.

5.1. Produkt ekologického zemědělství

Politiku EU v oblasti ekologického zemědělství je z pohledu kvality zemědělských produktů oblastí *sui generis*. Produkty ekologického zemědělství jsou pozitivně vnímány i veřejností, spotřebitelé zejm. předpokládají, že se jedná o zdravější, chutnější a pro životní prostředí příznivější variantu potravin. I přes kladné vlastnosti těchto produktů, trh s těmito potravinami zaujímá pouze malou část celkového trhu se zemědělskými výrobky. Často je tento fakt přičítán vyšší ceně produktů a zároveň i jejich omezenému výběru.¹⁹⁰

V rámci společné zemědělské politiky začalo být v 80ých letech bráno v potaz i ekologické zemědělství. Nicméně s první úpravou na úrovni Společenství, tehdejšího EHS, se lze setkat až v roce 1991 a to s nařízením Rady 2092/91/EHS. Toto nařízení je z pohledu ekologického zemědělství zajímavé i v tom smyslu, že výslovně zakotvilo princip volného pohybu produktů ekologického zemědělství. Kromě technických pravidel upravovalo i postupy při kontrolách dodržování zásad pro ekologické zemědělství, rovněž byla zavedena i standardizace pravidel pro označování.¹⁹¹ Nicméně jednotné označení pro tehdejší EHS, tedy „logo“ produktu ekologického zemědělství, tak jak ho známe dnes, tehdy neexistovalo. Jednalo se spíše o požadavky, které musely být naplněny pro to, aby mohl provozovatel potravinářského podniku na metody

---

¹⁹⁰ Klopčič, M., Kuipers A., Hocquettem, JF. Consumer attitudes to food quality products: emphasis on Southern Europe. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2013. s. 19

¹⁹¹ COSTATO, L., ALBISINNI, F., *op.cit.*, s. 370

ekologického zemědělství odkazovat. První jednotné logo produktu ekologického zemědělství pro ES bylo stanoveno až pozměňovacím nařízením Komise 331/2000/ES, avšak jeho použití bylo tehdy stále ještě dobrovolné. Nejedná se však o logo, které by bylo ve vztahu k ekologickému zemědělství logem exkluzivním; to pro konzumenty znamená, že se lze setkat i s certifikovanými označeními na národní či soukromoprávní úrovni¹⁹². Tato označení navíc společnému označení předcházela. Výše uvedená úprava ekologického zemědělství byla kompletně nahrazena s účinností od 1. 1. 2009 nařízením Rady 834/2007/ES. Proto následující část práce bude věnována právě této úpravě.

Jelikož se podstatná část práce zaměřovala i na úlohu mezinárodněprávního prvku v systému označování, od roku 1999 existuje rovněž úprava v rámci Codex Alimentarius. A proto ve vztahu k dovozu ze třetích států samotné nařízení na standardy CAC odkazuje¹⁹³. Stejně jako v případě původního nařízení Rady 2092/91/EHS se však jedná víceméně o povinnost souladu označení s požadavky kladenými na produkty ekologického zemědělství. Jednotné celosvětové označení pro produkty ekologického zemědělství tak neexistuje. Ačkoli v USA existuje

5.1.1. Současná právní úprava označování produktů ekologického zemědělství

Než přejdu k meritu věci, tedy samotnému označování a konkrétním podmínkám, je vhodné si alespoň vysvětlit, co je vlastně ekologické zemědělství. Cílů a zásad ekologického zemědělství je celá škála, konkrétně jsou popsány v hlavě II. nařízení č. 834/2007/EU. Ekologické zemědělství se mj. zaměřuje na *„získávání celé řady potravin a jiných zemědělských produktů, které odpovídají spotřebitelské poptávce po zboží vyprodukovaném za použití postupů, jež nepoškozují životní prostředí, zdraví lidí, zdraví rostlin nebo zdraví a dobré životní podmínky zvířat“*.¹⁹⁴ Ekologické zemědělství vylučuje např. používání

---

¹⁹² Vnitrostátní a soukromá loga smí být použita v označování, obchodní úpravě a propagaci produktů, jež splňují požadavky stanovené tímto nařízením.

¹⁹³ Section 3. Labelling and Claims, General Provisions, Codex Alimentarius Guidelines for the Production, Processing, Labelling and Marketing of Organically Produced Foods, Codex guidelines 32/1999; revised 2001 and 2004

¹⁹⁴ Čl. 3 odst. 1 písm. c) nařízení Rady 834/2007/ES

GMO produktů, průmyslových hnojiv či různých chemických postřiků určených ke konzervaci či ošetření plodin.¹⁹⁵

Při označování potravin, které jsou výsledkem ekologického zemědělství, platí vyvratitelná právní domněnka „*má se za to že produkt označen výrazy odkazujícími na ekologickou produkci, pokud se v jeho označení, propagačním materiálu nebo obchodních dokumentech on sám, jeho složky nebo krmné suroviny popisují výrazy, které naznačují kupujícímu, že produkt, jeho složky nebo krmné suroviny byly získány v souladu s pravidly stanovenými v tomto nařízení.*“¹⁹⁶ Pokud daný produkt nespĺňuje povinnosti rozhodné pro to, aby mohl být považován za produkt ekologického zemědělství, je zakázáno používat jakékoli takovéto označení, a to ve všech členských státech a ve všech jazycích členských států. Je rovněž zakázáno uvádět jakkoli klamavá označení, která by spotřebiteli mohla naznačit, že se jedná o produkt ekologického zemědělství. Navíc u GMO produktů je zcela vyloučena, aby se staly nositeli označení „produkt ekologického zemědělství“.¹⁹⁷

Zvídavý spotřebitel by si mohl klást otázku, proč se některé produkty nazývají bio a zda je to klamavé označení? V souladu s nařízením se mohou používat v českém překladu výrazy „ekologický“ či „biologický“, rovněž je však povoleno používat odvozeniny (např. biojogurt, biočokoláda, biokáva) nebo zdrobněliny „bio“ a „eko“.¹⁹⁸ Právě ony zdrobněliny byly i otázkou několika sporů před SDEU. Seznam výrazů je totiž pro každý stát odlišný, v České republice se sice mohou používat oba dva výše uvedené výrazy, ale pro většinu členských států je spíše typické povolení jednoho výrazu. Ostatně problém aplikace výrazů byl řešen i judikaturou. Ve Španělsku se totiž označení „bio“ používalo u potravin, které nebyly vypěstovány v souladu s požadavky ekologického zemědělství. Pro produkty organického zemědělství se používal výraz "ecológico". ESD sice přiznal, že výčet výrazů, které se mohou používat pro označování, není taxativní. Nicméně označení „bio“ nelze dle ESD chápat ani tak, že musí být výhradně chráněno ve všech členských státech. Evropské

---

¹⁹⁵ Čl. 4. nařízení Rady 834/2007/ES

¹⁹⁶ *Ibid.* čl. 23 odst. 1

¹⁹⁷ *Ibid.*, čl. 23 odst. 2-3

¹⁹⁸ *Ibid.* čl. 23 odst. 1

komisi, která žalobu iniciovala, se rovněž nepodařilo prokázat, že by španělský spotřebitel byl takovýmto označením klamán.¹⁹⁹

Nařízení rozlišuje produkty na živé, zpracované a nezpracované produkty. Nezpracovanou potravinou jsou typicky ovoce a zelenina. Zpracovaným produktem jsou pak např. uzeniny, mléčné výrobky, sladkosti. Pokud se jedná o nezpracovaný produkt, může být označen jako „eko“ či „bio“ pouze pokud byly všechny jeho složky získány v souladu s požadavky ekologického zemědělství. U zpracovaných produktů jsou požadavky mnohem širšího rázu. Pro použití označení v obchodním názvu musí produkt splňovat požadavky ekologického zemědělství stanovené speciálně pro zpracované potraviny²⁰⁰, což je však z hlediska spotřebitele podstatné, alespoň 95% složek musí pocházet z ekologického zemědělství. I složení potraviny musí v rámci označování reflektovat ekologický původ daných složek.²⁰¹

Ekologické zemědělství podléhá doзору, proto i dané označení nese číselný kód, který identifikuje daný dozorový orgán. Aby spotřebitel mohl odlišit původ produktu, jako povinné doprovodné informace se na v případě EU uvádí „zemědělská produkce EU“, u třetích pak „zemědělská produkce mimo EU“, pokud se jedná o produkty smíšeného původu, použije se „zemědělská produkce EU/mimo EU“. Je však možné použít i název dané země, avšak veškeré složky musí pocházet z této země. Označení původu nesmí být výraznější než do barvy, velikosti či stylu písma než obchodní název produktu. Veškeré tyto údaje musí být uvedeny na nápadném a dobře viditelném místě, rovněž musí být čitelní a musí být zajištěno, aby se nedaly odstranit.²⁰²

Bylo již naznačeno, že použití prvního loga Společenství fungovalo na dobrovolné bázi. Nařízením Komise 271/2010/EU bylo toto logo²⁰³ změněno a rovněž stanovena povinnost jej nav výrobcích ekologického zemědělství uvádět.²⁰⁴ Samotné logo Společenství se tak uvádí u balených potravin, ale pro produkty ze třetích zemí není povinné. Pokud se však výrobce ze třetí země rozhodne používat logo Společenství, musí rovněž uvést i původ dle výše

---

¹⁹⁹ Rozsudek ESD ze dne 14. července 2005 ve věci C-153/03, Komise Evropského společenství v. Španělské království [2005] ECR I-6909

²⁰⁰ Čl. 19 nařízení Rady 834/2007/ES

²⁰¹ *Ibid.*, Čl. 23

²⁰² *Ibid.*, Čl. 24

²⁰³ Příloha č. 3

²⁰⁴ COSTATO, L., ALBISINNI, F., *op. cit.*, s. 381

uvedených požadavků. Ačkoli by se mohlo zdát, že společné povinné logo bude výrobcům ku prospěchu, před zavedením tohoto požadavku existovaly silné obavy. Obal potraviny je z hlediska marketingu a informování spotřebitele pro výrobce „alfou a omegou“, velmi kriticky bylo výrobcí nahlíženo na prostor, který dané označení zaujme. Stejně tak bylo upozorňováno na fakt, že povinné označení může negativně konkurovat již zavedeným národním a soukromoprávním označením zejm. v souvislosti se spotřebitelem, který těmto označením konkuruje.²⁰⁵ Mohlo by být namítáno, že označení pro produkty ekologického zemědělství je povinné a mezi dobrovolná označení nepatří. Stále je ale na daném výrobcí, zda si zvolí vyrábět produkty na základě zásad ekologického zemědělství, a příslušné legislativě se tak dobrovolně podvolí.

5.1.2. Judikát „Kůra plodů byla chemicky ošetřena“

Je všeobecně známé, že pokud se rozhodne spotřebitel konzumovat kůru citrusových plodů, a to jakkoli zpracovanou; může sebevíce dodržovat hygienické návyky, k odstranění chemikálií použitých při ošetření či konzervaci ovoce, to bohužel nestačí. Proto se běžně lze při nákupu setkat s cedulemi či štítky, které pod názvem zboží obsahují dovětek „kůra plodů je chemicky ošetřena“.

Ačkoli jsou příslušnými předpisy EU stanoveny limity pro rezidua pesticidů a konzervačních látek, toto označení pro citrusové plody legislativa vyžaduje. Španělsko, coby významný dovozce citrusových plodů, se však proti tomuto požadavku rozhodlo bránit a to žalobou na neplatnost daného nařízení. Jednak argumentovalo mezinárodními standardy Evropské hospodářské komise OSN, které uvádění této informace nevyžadují a rovněž tím, že takovéto označení, značně znevýhodňuje dovozce citrusových plodů, neboť pro ostatní druhy ovoce se uvedení podobných informací nevyžaduje. SDEU žalobu Španělska zamítl.²⁰⁶

Ačkoli je tento rozsudek zajímavý z vícera hledisek, zaujala mne zde argumentace týkající se vnímání spotřebitele. Španělsko se mj. hájilo tím, že informace poskytnutá o chemickém ošetření může ve spotřebiteli evokovat pocit, že citrusové plody jsou jediným ovocem, které je po sklizni chemicky

---

²⁰⁵ VOGEL, D. a SWINNEN, J.F.. *Transatlantic regulatory cooperation: the shifting roles of the EU, the US and California*. Northampton, MA: Edward Elgar, c2011, s. 232.

²⁰⁶ Rozsudek SDEU ze dne 13. listopadu 2014 T-481/11, Evropská komise v. Španělskému království [2014] ECR (dosud nezveřejněný)

ošetřeno. Takovýto dojem spotřebitele by pak mohl při uvedení na trh způsobit předsudky a postavit citrusové plody do nevýhodného soutěžního postavení. SDEU však tento názor Španělského království považoval za mylný, neboť dle jeho názoru „*Je obecně známo, že pro skoro každé ovoce a zeleninu existují speciální etikety označující, že pocházejí z ekologického zemědělství a že nebyly ošetřeny chemickými látkami. Spotřebitelé jsou si proto obecně vědomi toho, že ovoce a zelenina, které nejsou takto označeny, mohou být takto ošetřeny. Proto nelze přijmout tvrzení, že spotřebitelé naopak dospějí při zpozorování speciálního označení pro citrusové plody k nesprávnému závěru, že ostatní druhy ovoce a zeleniny, které takové označení neobsahují, nebyly ošetřeny chemickými látkami*“²⁰⁷. Zde tedy SDEU argumentaci vystavěl na všeobecném povědomí spotřebitele o ekologickém zemědělství. Takováto argumentace by však ve vztahu samotným citrusovým plodům neobstála. A proto SDEU v rozsudku zmínil, že na rozdíl od ostatních druhů ovoce, kůra citrusových plodů má specifické využití v kuchyni, ať už se jedná o výrobu specifických alkoholických nápojů či o výrobu sušenek.

Ačkoli se s názorem na povinné označování ošetření kůry citrusových plodů plně ztotožňuji, při pročítání rozsudku jsem si položila otázku, zda by neměly být označovány i ty druhy ovoce (případně zeleniny), které se běžně se slupkou konzumují – jablka, hrušky, broskve, nektarinky a další. Není překvapivé, že si tuto otázku rovněž kladlo Španělské království. SDEU zde však argumentoval odlišnou povahou slupky a ovoce; rozdělil ovoce na ovoce konzumované se slupkou a bez slupky. Ve vztahu ke konzumaci těchto typů ovoce rovněž zmínil povahu daného ošetření.²⁰⁸

Nicméně si myslím, že by zavedení označování o chemickém ošetření kůry určitých druhů ovoce nebylo rovněž na škodu, a to bez ohledu na specifickou povahu kůry citrusových plodů. Vcelku rozumím tomu, proč SDEU chytře odbočil od výše uvedené problematiky konzumace ovoce se slupkou, nicméně si myslím, že by si právě z tohoto rozsudku měla vzít EK jisté ponaučení. Bylo by vhodné popřemýšlet o tom, zda by v případě určitých druhů ovoce, které se konzumují se slupkou, nebylo žádoucí takovouto informaci přeci jen spotřebitelům poskytovat.

---

²⁰⁷ Rozsudek SDEU ze dne 13. listopadu 2014 ve věci C-678/11, *op.cit.*, bod 185

²⁰⁸ Rozsudek SDEU ze dne 13. listopadu 2014 ve věci C-678/11, *op.cit.* body 131 - 133

Další myšlenkou, která mne v souvislosti s informacemi o chemickém ošetření kůry citrusových plodů je fakt, že pokud si spotřebitel koupí např. směs sypaného čaje, která rovněž obsahuje chemicky ošetřenou citronovou kůru (pokud se nejedná o „produkt ekologického zemědělství“), na obalu takovouto informaci nenajde. Aplikuje se tedy i zde pravidlo, že je spotřebitel automaticky s chemickým ošetřením srozuměn?

5.2. Chráněné označení původu, chráněné zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita

Mimo obecné poskytování informací o zemi původu existuje mnoho způsobů, jak dané označení ztraktivnit a přilákat tím pozornost spotřebitele. Lze si představit typický symbol charakteristický pro daný stát např. Eiffelova věž nebo šikmá věž v Pise či prosté uvedení vlajky daného státu. Právě způsob sdělení, symbolika spojená s určitou oblastí, je způsobilá spotřebitele přesvědčit o původu daného výrobku. Stejně tak jak dobře mohou tato označení spotřebitele informovat, mohou jej ve stejné míře i klamat.

Dle předchozí úpravy nebyla informace o označení původu povinná, což ses účinností nového nařízení EP a Rady 1169/2011/EU změnilo.²⁰⁹ Tento krok hodnotím velmi pozitivně, nicméně ani povinné uvedení této informace nepostačuje k tomu, aby si mohl být spotřebitel původem potravin opravdu jistý. Navíc původ určité potravin nelze zcela přisuzovat pouze dané lokalitě, ale rovněž i dalším vlastnostem, se kterými je spojená, ať už se jedná o historické či kulturní vlivy.

Právě výše uvedené důvody a atypičnost jednotlivých produktů charakteristických pro členské státy, stejně tak jako mezinárodní vlivy, měly za výsledek vznik několika exkluzivních chráněných označení: chráněného zeměpisného označení (CHZO), chráněného označení původu (CHPO) a zaručená tradiční specialita (ZTS). Stejně jako produkt ekologického zemědělství i tato označení jsou bezmezně spjata s jednotným zemědělským trhem. Pohled spotřebitelů na výhody, které jim toto označení přináší, ale již tak jednotný není.²¹⁰

---

²⁰⁹ Viz čl. 2 odst. 3 a čl. 26 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU

²¹⁰ Klopčič, M., Kuipers A., Hocquettem, JF., *op.cit.* s. 16-17

V současnosti jsou zeměpisná označení již jednotně upravena v nařízení EP a Rady 151/2012/EU. Pojem potravina je velmi široký, nicméně pro účely těchto označení je limitován, navíc se liší dle jednotlivých druhů označení. Jednodušší však je položit si otázku, na jaké produkty se dané nařízení nevztahuje; patří sem produkty z vinné révy, aromatizovaná vína a lihoviny, ty se řídí zvláštními pravidly v odlišné legislativě. V rámci EU existuje speciální režim pro označování původu vína a lihovin, zde je nepochybně vidět inspirace dle TRIPS.

Nicméně na pivo se dané nařízení vztahuje. Na základě pozitivní definice CHOP a CHZO se mj. aplikují např. na čokoládu, pečivo, cukrářské výrobky či nápoje z rostlinných výtažků. Co se však týče ZTS, zde se ochrana omezuje na některé výrobky společné pro všechny tři kategorie, nadto lze prostřednictvím tradiční speciality chránit i hotová jídla.²¹¹

Ačkoli jsou tato označení vedena rovněž jako ochranné známky, od obecných ochranných známek je odlišuje nejen samotný vztah informace a povahy produkty, ale např. i proces jejich získání. Ochranné známky směřují k „průmyslovému původu“, identifikují zejm. výrobce a jeho charakteristický výrobek. Jejich hlavním cílem není výhradně upravovat vztah produktu a geografické polohy; úlohou ochranných známek je především chránit subjekt, který si danou známku registroval před ostatními subjekty, a zaručit tak jeho konkurenceschopnost na trhu. Na rozdíl od ochranné známky nejsou zeměpisné CHZO, CHOP a ZS časově neomezená.

Mezi cíle úpravy zeměpisných označení lze zejm. zařadit:²¹²

- zajištění spravedlivé hospodářské soutěže mezi jednotlivými výrobci,
- zachování jednoty vnitřního trhu,
- informovanost spotřebitele,
- respekt k právům průmyslového vlastnictví.

Úspěšný proces zápisu se váže k tzv. specifikaci. Pod tímto pojmem si lze představit technické požadavky na daný výrobek. Specifikace zahrnuje široké množství pojmů od názvu produktu, popis jeho charakteristických vlastností

²¹¹ Příloha I nařízení EP a Rady 1151/2012/EU

²¹² HAJDUKIEWICZ, Agnieszka. European Union agri-food quality schemes for the protection and promotion of geographical indications and traditional specialities: an economic perspective. *Folia Horticulturae*. 2014, roč. 26, č. 1, s. 5.

po důkaz o jeho původu nebo popis způsobu výroby. Finální rozhodnutí o udělení daného označení je sice v rukou Komise, nicméně veškeré podklady jsou připravovány a vyhodnocovány národními autoritami. V České republice tuto funkci vykonává Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). O zápis mohou mimo členských států rovněž žádat i třetí země, ty však nežadají prostřednictvím k tomu pověřenému orgánu, ale rovnou u Evropské komise. V rámci EU existuje databáze DOOR, která eviduje všechny tři typy zeměpisných označení.

5.2.1. Zaručená tradiční specialita

Zatímco se CHZO a CHOP váží přímo k dané oblasti, typické vlastnosti jsou dány právě onou geografickou polohou, ochrana ZTS se vztahuje k výrobním metodám a recepturám. Aby se konkrétní výrobek mohl nazývat "tradičním", musí producent prokázat, že se označení předává mezi generacemi na domácím trhu po určitou dobu, kterou se rozumí nejméně 30 let.²¹³

Výrobek označený jako „zaručená tradiční specialita“, musí:²¹⁴

- být výsledkem způsobu výroby, zpracování či složení, které odpovídá tradičním postupům týkajících se konkrétního výrobku nebo potraviny,
- nebo je vyroben ze surovin či přísad, které se při výrobě tradičně užívají.

Následně nařízení stanovuje i další požadavky týkající se názvu²¹⁵:

- musí být tradičně používán jako název spojený s příslušným produktem,
- nebo musí označovat tradiční povahu či typickou vlastnost produktu.

Na seznamu tradičních zaručených specialit samozřejmě nechybí ani výrobky pocházející z České republiky, jedná se o „Špekáčky“, „Liptovský salám“, „Lovecký salám“ a „Spišské párky“. Výsledkem historického vývoje tato označení nejsou zapsána výhradně pro Českou republiku, nýbrž i pro Slovensko. V současnosti již byla zveřejněna žádost České republiky o zápis „Pražské šunky“ jako zaručené tradiční speciality, pokud Evropská komise do seznamu zaručených tradičních specialit tento výrobek zařadí, bude mít tak Česká republika první „ryze“ českou zaručenou tradiční specialitu. Ze zahraničí lze zmínit známý italský

²¹³ Čl. 3 odst. 3 nařízení EP a Rady 1151/2012/EU

²¹⁴ *Ibid.*, Čl. 3 a 17

²¹⁵ *Ibid.*, Čl. 18

sýr „Mozzarella“²¹⁶ či belgické pivo „Kriek“.²¹⁷ V současnosti Evropská komise eviduje 49 zaručených tradičních specialit.

5.2.2. Chráněné označení původu a zeměpisné označení

Nejdůležitějším faktorem pro spotřebitele je název daného označení. I pro ten ale platí určitá pravidla. Nesmí se jednat o název druhový název²¹⁸ spojený s odrůdou či plemenem zvířete, rovněž se vylučují homonymní názvy, částečná či celá, a to zejm. v případech, kdy by mohly klamat spotřebitele. V případě ochranné známky se tato označení neaplikují, pokud by to mohlo jakkoli narušit pověst či proslulost ochranné známky. Základní rozdíl mezi CHOP a CHZO byl již nastíněn v kapitole č. 3.2.3.2. Je účelné tyto rozdíly upřesnit. Aby mohl být daný produkt nositelem chráněného označení původu, musí splňovat následující požadavky:²¹⁹

- pocházet z určitého místa nebo regionu, ve výjimečných případech je povoleno, aby se místo původu vztahovalo i k určité zemi;
- jakost nebo vlastnosti musí být zásadně nebo výlučně dány konkrétním zeměpisným prostředím, které je spojeno s přírodními a lidskými činiteli;
- všechny fáze produkce probíhají v dané zeměpisné oblasti.

---

²¹⁶Oproti tomu „Mozzarella di Bufallo Campana“ je CHZO. Rozdíl mezi těmito dvěma označeními je v tom, že obecný název „Mozzarella“ nespécifikuje mléko, ze kterého se sýr vyrábí. Pro označení „Mozzarella di Bufallo Campana“ je vyžadováno bývolí mléko z určitých oblastí Itálie.

²¹⁷ DOOR. *Evropská komise - Zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=cs>

²¹⁸ Zde je zajímavý rozsudek týkající se vztahu nepřímého zeměpisného označení a zdruhovělého názvu pro sekt a brandy v Německu. V roce 1971 Německu byla legislativou vymezena pravidla pro užívání označení „Sekt“ a „Weinbrand“. Toto označení se používalo pro šumivá vína a lihoviny získané destilací vína, což bylo odůvodňováno charakteristickými vlastnostmi, jako jsou výrobní metody a minimální množství použitých domácích surovin. Zahraniční produkty mohly požívat takové ochrany, pouze pokud byla na celém jejich území úředním jazykem němčina, navíc musely být označeny odlišným, legislativou stanoveným, názvem. Komise byla toho názoru, že se jedná o zdruhovělé názvy, které se snaží Německo chránit prostřednictvím nepřímých zeměpisných označení. S tím se ztotožnil i ESD, a proto rozhodl, že pokud je místo původu definováno na základě některých ze znaků jako je např. rozsah území či jazyková kritéria, pak tyto znaky nejsou ve vztahu k ochraně zeměpisných označení způsobilé vymezit zeměpisný původ. Podle ESD zeměpisná označení mohou být ospravedlnitelná, pokud je zde souvislost mezi charakteristickým rysem produktu a jeho zeměpisným původem. Z tohoto důvodu bylo jednání Německa považováno za ORUKO. (Rozsudek ESD ze dne 20. února 1975 ve věci C-12/74, Komise Evropských společenství v Spolková republika Německo, [1975] ECR 181)

²¹⁹ Čl. 5 odst. 1 nařízení EP a Rady 1151/2012/EU

Pokud jde o zeměpisné označení, zde se již podmínky pro jeho získání liší, aby mohlo být uděleno, musí produkt splňovat následující kritéria:²²⁰

- pocházet z určitého místa, regionu či země;
- přisuzovaná jakost, pověst a další vlastnosti může být určena především jeho zeměpisný původem;
- alespoň jedna z fází produkce probíhá ve vymezené zeměpisné oblasti.

Tato kritéria pro oba dva druhy označení však neplatí bezvýjimečně. V některých případech lze dané vlastnosti připisovat širší oblasti či oblasti jiné. Aby tak mohlo být učiněno, dané označení musí být zavedeno před datem 1. května 2004, k tomu přistupují další požadavky. Musí být vymezeny oblast výroby a zvláštní podmínky výroby surovin, které povinně podléhají kontrole. Za tyto suroviny se ve smyslu nařízení suroviny považují živá zvířata, maso a mléko.²²¹

V čem se tedy tyto dva druhy označení liší? Na první pohled je zřejmé, že mnohem přísnější požadavky musí naplňovat ten výrobce, který bude žádat o udělení CHOP. Hlavním určovatelem je zde geografický faktor omezený na určité území, který výjimečně připouští i označení ve vztahu k zemi jako územnímu celku. Tato vlastnost není takto striktně CHZO vyžadována. Dalším prvkem, který k CHOP na rozdíl od CHZO přistupuje, je výlučný či zásadní charakteristický prvek spojený nejen s danou lokalitou, ale právě i s přírodním a lidským faktorem. V souvislosti s výrobou navíc musí veškeré fáze probíhat na daném území.

Zeměpisná označení jsou výhodná pro široké spektrum výrobců, ať už se jedná o malé zemědělské podniky či velkovýrobce. Ostatně to lze zpozorovat při běžném nákupu v supermarketu – CHZO „České pivo“ může být zobrazeno jak na etiketě „Pilsner Urquell“, stejně tak jako na etiketě piva vyrobeného českým mikropivovarem, samozřejmě za splnění veškerých požadavků pro získání daného označení.

V současnosti je evidováno 588 CHOP a 624 CHZO. Česká republika má v současnosti evidováno 6 CHOP např. „Český kmín“, „Pohořelický kapr“ či „Žatecký chmel“. U CHZO je počet evidovaných výrobků dvojnásobný, jedná

---

²²⁰ Čl. 5 odst. 2 nařízení EP a Rady 1151/2012/EU

²²¹ Čl. 5 odst. 3 nařízení 1151/2012/EU

zápsáni jsou např. „Valašský frgál“, „Olomoucké tvarůžky“. „Jihočeská niva“ nebo „Budějovické pivo“, pro které je příznačné hned několik chráněných zeměpisných označení.²²²

Nicméně ačkoli jsou zeměpisná označení víceméně určena pro posílení konkurenceschopnosti malých výrobců, mezi zavedenými „giganty“ může být jejich použití značně komplikované. Právě v této oblasti je vyšší pravděpodobnost, že nastane kolize mezi ochrannou známkou a daným zeměpisným označením, o čemž bude pojednávat následující případová studie. Obecně platí, že pokud bylo označení původu nebo chráněné zeměpisné označení zapsáno dříve než ochranná známka, nelze danou známku již registrovat, a to z důvodu podobnosti produktů, ochrany dobré pověsti produktu či klamání spotřebitele. Dalším pravidlem, které naopak ochranné známce svědčí, je fakt, že pokud je ochranná známka zapsána dříve než označení původu či chráněné zeměpisné označení, a byla-li používána v dobré víře, použití takovéto známky se nevylučuje.²²³

5.2.2.1. Kolize ochranné známky a chráněného zeměpisného označení původu

Tento případ jsem do této práce zařadila, protože jsem sama příkladem toho, že název „Bavaria“ ve mně evokoval německý původ piva. Hlavním problémem tohoto sporu byla koexistence ochranné známky a zeměpisného označení původu. Italský odvolací soud podal předběžné otázky, které se týkaly chráněného zeměpisného označení původu „Bayerisches Bier“ a starších ochranných známek, které obsahovaly název „Bavaria“.²²⁴

Německé sdružení „Bayerischer Brauerbund“ působí v Německu téměř sto let a je rovněž majitelem dvou ochranných známek „Bayrisch Bier“ a „Bayerisches Bier“, tyto známky byly zapsány v roce 1998. Označení „Bayerisches Bier“ se rovněž používalo jako chráněné zeměpisné označení na základě dvoustranných mezinárodních dohod mezi Německem a Francií, Itálií, Španělskem, Řeckem či Švýcarskem. Cílem tohoto sdružení byla ochrana zájmů

---

²²² DOOR. *Evropská komise - Zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=cs>

²²³ Čl. 14 nařízení EP a Rady 1151/2012/EU

²²⁴ Rozsudek ESD ze dne 2. července 2009 ve věci C-343/07, Bavaria NV a Bavaria Italia Srl v. Bayerischer Brauerbund, [2009] ECR I-5491

bavorských producentů piva, proto podalo v roce 1993 návrh na zapsání chráněného zeměpisného označení „Bayerisches Bier“. U názvu „Bavaria“ se jedná o nizozemského výrobce piva, který působí na trhu od roku 1925. I výrobky tohoto „velikána“ nezůstávají z hlediska označování pozadu, a proto je společnost Bavaria majitelem ochranných známek se slovem Bavaria např. „Bavaria Holland Bier“, ty požívají ochrany od roku 1947.²²⁵

„Bayersicher Brauerbund“ se rozhodlo vést řízení v Itálii proti nizozemskému výrobcí piva, za účelem toho, aby mu bylo znemožněno užívat ochrannou známku „Bavaria“ na italské půdě. Podle tehdejší právní úpravy by mohly být prohlášeny za neplatné ty „ochranné známky, které by mohly klamat veřejnost, např. pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ zboží nebo služby.“²²⁶ Právě Německé sdružení spatřovalo v názvu „Bavaria“ zduhovatelé a klamavé označení.

Argumentace ESD se však opřela o nařízení Rady 1347/2001/ES, kterým byly jasně dány základy pro skutečnost, že se vzájemné užití ochranné známky „Bavaria“ a zeměpisného značení původu nevylučují. Jedním z hlavních argumentů byl fakt, že ochranná známka „Bavaria“ byl zapsána v dobré víře a navíc před samotnou registrací chráněného zeměpisného označení.²²⁷

5.2.3. Vztah sýrů a zeměpisného označování

Ochrana původu sýrů je problematická nejen na evropské, ale i na celosvětové úrovni. V roce 1953 byla podepsána tzv. Stresská konvence²²⁸, která se týkala chráněného zeměpisného označení pro sýry, nicméně nevýhodou této úmluvy je velmi nízký počet smluvních stran.²²⁹ S ohledem na mezinárodní prvek je nutné zmínit i normy CAC, které stanovují požadavky na různé druhy sýrů. Jak již bylo řečeno, tyto normy jsou pak brány v potaz i WTO.

Z hlediska zeměpisných označení je pak stěžejní úmluvou TRIPS, který však nevylučuje aplikaci vlastní národní úpravy. Rovněž nelze zanedbat aplikaci

²²⁵ Rozsudek ESD ze dne 2. července 2009 ve věci C-343/07, *op.cit.*

²²⁶ Čl. 3 písm. g) směrnice Rady 89/104/EHS

²²⁷ Rozsudek ESD ze dne 2. července 2009 ve věci C-343/07, *op.cit.*

²²⁸ Byla podepsána pouze Francií, Itálií, Nizozemskem a Švýcarskem

²²⁹ ECHOLS, M. A., *op.cit.*, s 112.

dalších mezinárodních úmluv. V EU je v současnosti evidováno 185 CHOP, 38 CHZO a 6 ZTS týkajících se sýrů.²³⁰ Vzhledem k tomu, že ochrana sýrů přesahuje jednu šestinu z celkového počtu zeměpisných označení, zaslouží si v této práci i sýry své místo.

5.2.3.1. Eidam

Tento případ se týkal dovozu sýru „Eidam“ z Německa do Francie, který obsahoval 34,3 % tuku. Na základě na základě Stresské konvence francouzská legislativa ale vyžadovala obsah tuku nejméně 40%. Nutno dodat, že v této době ještě zdaleka neexistovala legislativa na úrovni tehdejšího EHS, která by upravovala ochranu zeměpisných označení.²³¹

Kvůli složení sýra bylo vedeno trestní řízení proti dovozci, Gérardovi Deserbais, a to z důvodu neoprávněného užití obchodního názvu. Dovozece považoval jednání Francie za diskriminační, neboť argumentace na bázi Stresské konvence, nemohla dle jeho názoru převažovat nad právní úpravou na úrovni společenství. Dovozece měl rovněž za to, že spotřebitel byl o daných vlastnostech řádně informován, tudíž ani z tohoto důvodu nelze uplatnit výjimku. Jelikož se odvolací soud víceméně ztotožňoval s těmito názory následně, byly položeny ESD otázky, které by dle názoru odvolacího soudu byly způsobilé vytvářet ORUKO. První otázka se týkala toho, zda obchodní název příslušná francouzská legislativa omezuje pouze na národní výrobky případně na výrobky z jiného státu za vyloučení výrobků z ostatního státu. Druhá otázka zněla, zda lze název zboží podmiňovat na základě pouhého obsahu tuku, ačkoli se legálně a tradičně uvádí do oběhu v jednom státě, kde splňuje veškeré požadavky.²³²

ESD dovodil, že označení „Eidam“ není označením původu a ani pojmenováním původu, neboť se neváže k určité lokalitě, a to ani ve smyslu Stresské konvence, jelikož i zde bylo uvedeno jako název pro určitý druh sýra. Ke Stresské konvenci ESD dodal, že byla vytvořena na základě požadavků Codex Alimentarius. Rovněž judikoval, že tato pravidla poskytují de facto návod

²³⁰ DOOR. *Evropská komise - Zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=cs>

²³¹ Rozsudek ESD ze dne 22. září 1988 ve věci C-286/86, Ministère public v Gérard Deserbais [1988] ECR 4907

²³² *Ibid.*

pro vymezení charakteristických rysů potravin. Pokud tedy produkt přesně neodpovídá takto stanovené normě, neznamená to, že by bylo možné zakázat jeho prodej. Rovněž bylo řečeno, že nemůže být zakázán dovoz a prodej tohoto sýra, když jsou informace o dané potravine odpovídajícím způsobem poskytnuty spotřebiteli.²³³

Tento případ mi v mnohém připomíná judikát „Cassis de Dijon“, právě kvůli této analogii, je pro mne velmi překvapující, že ve Francii takováto legislativa vůbec fungovala. Nicméně jisté ponaučení z předchozí judikatury lze spatřit v argumentaci odvolacího soudu.²³⁴

5.2.3.2. Parmesan

Evropská komise zažalovala Německou republiku za to, že na svém území povolovala prodej sýra pod označením „Parmesan“, který však nesplňoval podmínky pro CHOP „Parmigiano Reggiano“²³⁵. Dle názoru Komise Německo podporovala zneužití CHOP, a porušila tak příslušnou legislativu.²³⁶

Německo však argumentovalo tím, že se jedná o zdruhovělý název, nicméně nezpochybňovalo historický původ výrobku v regionu Parma. Zdruhovění tohoto typu sýra Německo odůvodňovalo tím, že se používá k označení různorodých tvrdých sýrů s odlišným původem, které jsou buď strouhané, příp. určené ke strouhání. Dle Německa výrobek „Parmesan“ není totéž co „Parmigiano Reggiano“, a proto mohou tyto názvy existovat sebe. Komise vyvracela tuto argumentaci, mj. i tím, že výraz „parmesan“ je správným překladem CHOP „Parmigiano Reggiano“. Vzhledem k tomu, co bylo ke vztahu překladu a používání zeměpisných označení řečeno ve sporu mezi USA a EU²³⁷, tedy že v případě zeměpisných označení nelze brát překlad v potaz jako shodné zeměpisné označení, nepovažují tuto argumentaci Komise za správně zvolenou.²³⁸

Německu se však nepodařilo prokázat druhovou povahu sýra, který byl na trh uváděn pod označením „Parmesan“, na základě toho ESD uznal porušení

---

²³³ *Ibid.*

²³⁴ Rozsudek ESD ze dne 22. září 1988 ve věci C-286/86, *op.cit.*

²³⁵ Označení tohoto druhu sýra byl již předmětem jednoho sporu viz rozsudek ESD ze dne 25. června 2002 C-66/00, Dante Bigi [2002] ECR I-5917

²³⁶ Rozsudek ESD ze dne 28. února 2008 ve věci C-132/05, Komise Evropských společenství v. Spolková republika Německo [2008] ECR I-957

²³⁷ Viz kapitola 3.2.3.3.

²³⁸ Rozsudek ESD ze dne 28. února 2008 ve věci C-132/05, *op.cit.*

práva ES. Proti postoji Německa svědčily skutečnosti, jako je např. uvádění výrobku označeného „Parmesan“ spolu s vyobrazeními, které souvisely s italskou kulturou. Co se týče samotného překladu, ESD uvedl, že pro posouzení případu nemá vliv. Nicméně zároveň při posuzování shody obou názvů ESD uvedl kromě fonetické a vzhledové blízkosti i fakt, že existuje pojmová blízkost mezi oběma posuzovanými označeními v různých jazycích. Dle ESD je tak opodstatněné, že si spotřebitelé daný výrobek uvedou do spojitosti s Itálií navzdory tomu, i když se prakticky může jednat o výrobek z jiného státu.²³⁹

5.2.3.3. Feta

Chráněné označení původu pro sýr „Feta“ je jedním z „nejzapeklitějších“ případů, které se týkají zdruhování názvu dané potraviny, neboť k této věci vydal ESD dva odlišné rozsudky. Ačkoli se sýr „Feta“ vyráběl v Řecku z určitého poměru kozího a ovčího mléka, jeho výrobu zahájily počátkem 60ých let i další evropské státy, jako je např. Francie, Německo či Dánsko. Nicméně se lišila receptura a výrobní metody, hlavní rozdíl spočíval v použití kravského mléka. Přestože sýr „Feta“ plně neodpovídal požadavkům pro zápis CHOP, neboť se nevázal pouze k určité lokalitě, navzdory tomu byl v roce 1996 zapsán. Výše uvedené státy se však cítily být tímto poškozeny, výsledkem pak bylo podání žaloby ESD. Následně byla tak „Feta“ v roce 1999 na základě tohoto rozsudku ESD ze seznamu CHOP vymazána. V návaznosti na tento rozsudek udělala Komise vlastní průzkum mezi členskými státy zaměřený na vnímání tohoto sýru mezi spotřebiteli. Výsledek průzkumu ukázal, že se nejedná o zdruhovělý název. A tak byla opětovně „Feta“ zařazena mezi chráněná označení původu. Tento krok Komise nezůstal bez povšimnutí, a tak se Německo a Dánsko, opět bránily žalobou podanou ESD. V tomto případě však dal ESD za pravdu již Komisi.²⁴⁰ Následující část této kapitoly bude věnována styčným bodům, na kterých byla založena argumentace všech účastníků.

Jak již bylo uvedeno, první kauza vyvrcholila výmazem názvu „Feta“ ze seznamu CHOP. Zde byla vedena velmi silná argumentace ze strany žalobců. Dle jejich zjištění samotný název „Feta“ etymologicky pochází z italského výrazu „Fetta“, jenž znamená plátek. Nadto se tento druh sýra vyrábí pod tímto

²³⁹ *Ibid.*

²⁴⁰ BARNARD, C. *op.cit.*, s. 187-188.

označením i v ostatních balkánských zemích. A ačkoli jej tedy řečtí spotřebitelé vnímají jako typický řecký produkt, lze namítat, že se „Feta“ neváže k určitému místu v Řecku, ale její výroba probíhá napříč různými regiony. ESD razantně odmítl názor týkající se etymologického původu slova. Nicméně Komise byla kritizována především za to, že při zápisu nevzala v potaz i oběh tohoto výrobku v jiných zemích.²⁴¹

Druhý rozsudek, který naopak sýr „Feta“, coby chráněné označení původu, hájil, byl již ovlivněn vědeckými podklady a relevantními fakty. Zajímavé je, že ačkoli v prvním rozsudku bylo apelováno na dlouhodobé uvádění produktu „Feta“ i v jiných členských státech, k čemuž dle ESD měla Komise přihlédnout, tato skutečnost se stala pro tento spor takřka bezvýznamnou. ESD sice uvedl, že pokud se v Dánsku sýr „Feta“ prodává pod názvem „Dánská feta“, již z toho samotného označení vyplývá, že jsou v Dánsku činěny rozdíly mezi označením „Feta“ jako takovým. Komise svůj krok hájila i oblastí ve které se Feta vyrábí, tedy ve zvláštním zeměpisném prostředí, jež nezahrnuje celé Řecko; specifikovala dokonce i přesné oblasti místa. ESD zakládal nezduhovění názvu na faktu, že i v ostatních členských státech se prodával sýr „Feta“ s určitým odkazem na Řeckou kulturu (např. vzhled obalu s řeckou symbolikou). Nadto se 85% celkové produkce sýru „Feta“ zkonsumuje v Řecku. Právě tyto argumenty tak byly podkladem pro to, aby ESD rozhodl ve prospěch zápisu CHOP „Feta“.²⁴²

---

²⁴¹ Rozsudek ESD ze dne 16. března 1999 ve spojených věcech ve věcech C-289/96, C-293/96, C-299/96, Dánské Království, Spolková republika Německo a Francouzská republika v Komise Evropských společenství [1999] ECR I-1541

²⁴² Rozsudek ESD ze dne 25. října 2005 ve spojených věcech C-465/02 a C-466/02, Spolková republika Německo a Dánské království v Komise Evropských společenství [2005] ECR I-9115

6. Označování potravin v České republice

I když je v současnosti upraveno označování potravin přímo závazným předpisem, a to konkrétně nařízením EP a Rady 1169/2011/EU, neznamená to, že by byla obecná úprava na národní úrovni zcela vyloučena. Samo nařízení jí dokonce připouští. Stěžejním právním předpisem je zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích (ZOP). Podzákonné právní předpisy reflektují příslušné směrnice a nařízení na spíše vertikální úrovni; harmonizace na národní úrovni je v České republice prováděna zejm. vyhláškami. Vyhláškou, která je určující pro označování potravin na horizontální úrovni, je vyhláška č. 113/2005 Sb. o způsobu označování potravin a tabákových výrobků.

Abych lépe demonstrovala praktické dopady nařízení EP a Rady 1169/2011/EU a nepopisovala pouze daná ustanovení, tak se v této kapitole budu věnovat otázkám, které v praktickém životě činí spotřebitelům značné problémy. Jedná se o rozdíly mezi označováním balených a nebalených potravin a poskytování souvisejících informací o alergenech. Tuto část jsem si nevybrala z lenosti; bohužel ani několik měsíců po nabytí účinnosti nařízení EP a Rady 1169/2011/EU neexistuje prováděcí vyhláška týkající se bližší specifikace označování nebalených potravin. Následující část se pak bude věnovat problematice prováděcích předpisů, konkrétně problematice másla, kde bude uveden i relevantní aktuální judikát NSS.

6.1. Označování alergenů u nebalených potravin

Již bylo avizováno, že se potraviny dělí na balené a nebalené. Aby byla potravina považována za balenou, musí být splněny tyto požadavky:²⁴³

- výrobek se musí skládat z potravin a obalu;
- potravina do tohoto obalu musí být vložena před jejím nabídnutím k prodeji, bez ohledu na to, zda je uzavřena zcela či zčásti;
- potravina musí být vždy uzavřena takovým způsobem, že obsah nelze vyměnit, aniž by došlo k otevření či výměně obalu.

---

²⁴³ § 2 písm. e) vyhlášky č. 113/2005, Sb. o způsobu označování potravin a tabákových výrobků

Pokud jde o nebalenou potravinu, neexistuje její přesná definice. Na základě uvedených znaků je však snadné určit základní rozdíly. Avšak hlavním prvkem je poslední bod charakterizující povahu obalu potraviny ve vztahu k jejímu obsahu. Podle mého názoru, lze definici nebalené potraviny odvodit z ustanovení čl. 23 nařízení EP a Rady 1169/2011/EU²⁴⁴, které se nazývá „Vnitrostátní opatření pro nebalené potraviny“. V tomto směru se nebalenými potravinami rozumí:

- nebalené potraviny nabízené k prodeji konečnému spotřebiteli nebo zařízením společného stravování (tzn. potraviny zcela bez obalu);
- jsou-li baleny v místě prodeje na žádost spotřebitele (např. pultový prodej uzenin);
- baleny do hotového balení pro přímý prodej (např. pultových prodej již navážených sýrů).

Požadavky na označování balených potravin se shodují s čl. 9 nařízení EP a Rady EU. U nebalených potravin se liší především způsob jejich sdělení. Proto se zaměřím na alergeny, neboť v tomto směru dává nařízení EP a Rady 1169/2011/EU členským státům volnou ruku.²⁴⁵ U nebalených potravin je třeba rozlišovat údaje uvedené „v těsné blízkosti potraviny“, čímž má zákonodárce na mysli např. cedulky u pultového prodeje. Zde musí být uvedeny viditelně a čitelně název potraviny, země původu a doprovodné informace dle přílohy III nařízení EP a Rady 1169/2011/EU. Patří sem např. údaj „se sladidlem“.²⁴⁶

Alergeny se ale uvádí „v blízkosti samotného místa prodeje“. Tento pojem znamená, že se spotřebitel danou informací dozví např. z vitríny určitého pultu, rovněž se nevylučuje sdělení informace prostřednictvím katalogu. Jako problematické hodnotím, že tímto způsobem může být rovněž spotřebitel prodejcem informován, že informace o alergenech jsou dostupné na vyžádání. Nicméně takovéto sdělení musí být spotřebiteli oznámeno vhodným způsobem -

---

²⁴⁴ Toto ustanovení je rovněž doslovně převzato §9 a) odst. 1 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích. Protože zde není výslovně uveden nadpis, který by přímo odkazoval na fakt, že se jedná o nebalené potraviny. Použila jsem k výkladu raději nařízení.

²⁴⁵ Nařízení EP a Rady 1169/2011/EU, bod 48: „Členské státy by si měly ponechat právo stanovit v závislosti na místních podmínkách a okolnostech pravidla poskytování informací týkajících se nebalených potravin. Ačkoliv v těchto případech je poptávka spotřebitelů po dalších informacích omezená, za velmi důležité jsou považovány informace o případných alergenech. Existují důkazy, že příčinou většiny projevů potravinové alergie jsou nebalené potraviny. Proto by informace o případných alergenech měly být spotřebiteli poskytnuty vždy“

²⁴⁶ § 8 odst. 1 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích

musí být čitelné, zveřejněné na dobře viditelném místě a musí z něj být patrné, že informaci o alergenech lze získat „na vyžádání“. Takovéto sdělení je tedy v souladu s pojmem „blízkost samotného místa prodeje“. Zákon nevylučuje možnost, aby prodejce uvedl informaci o alergenech i na cedulce u potraviny, tedy v její těsné blízkosti. Oproti tomu v blízkosti samotného místa prodeje musí být informace o alergenech uvedena vždy bez výjimky.²⁴⁷

6.2. Dozorová činnost v oblasti označování živočišných produktů

V oblasti nebalených potravin je zajímavý vztah dozorových orgánů. Pokud jde o označování, zde de facto vykonávají pravomoc hned tři orgány. Co se týče míry a váhy nebalených potravin, pravomocným orgánem je Česká obchodní inspekce. Podstatný je však vztah Státní veterinární správy (SVS) a Státní zemědělské a potravinářské inspekce (SZPI).

Setkala jsem se s problémem, kdy jsem musela řešit vzájemný vztah těchto dvou dozorových orgánů z hlediska označování živočišných potravin. Na základě zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci, se dozorová činnost zaměřuje na produkty zemědělské prvovýroby kromě živočišných produktů, jež spadají pod činnost SVS. Je možné se totiž setkat s i výsledky kontrol prováděnými SZPI, které se týkají označování uzenin a dalších živočišných produktů.

Nicméně celou situaci konkretizuje ZOP, kdy SVS vykonává dozorovou činnost „*při prodeji potravin živočišného původu v tržnicích a na tržišťích, při prodeji potravin živočišného původu v prodejnách a prodejních úsecích, kde dochází k úpravě masa, mléka, ryb, drůbeže, vajec nebo k prodeji zvěřiny, a v prodejnách potravin, pokud jsou místy určeni*“.²⁴⁸ SZPI pak vykonává dozorovou činnost při výrobě a uvádění potravin na trh, pokud tento dozor neprovádí SVS. V oblasti označování SZPI vykonává dozor v případě výroby a uvádění na trh potravin a pokrmů v oblasti stravovacích služeb.

Z ustanovení ZOP je zřejmé, že SZPI kontroluje označování potravin živočišného původu v prodejních úsecích²⁴⁹, kde nedochází k jejich úpravě, což ale stále nevysvětluje rozpor mezi zákony upravující pravomoci SVS a SZPI.

²⁴⁷ § 8 odst. 2 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích

²⁴⁸ *Ibid.*, § 16 odst. 1 písm. b)

²⁴⁹ K posouzení pojmu „prodejní úsek“ viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. června 2014, sp.zn. 6 As 24/2014-69

Z tohoto důvodu jsem kontaktovala několik příslušných úřadů, kdy mi ochotně odpovědělo hned několik pracovníků. Dozorová činnost v oblasti označování živočišných produktů se opravdu řídí ZOP a na zákony o SVS a SZPI se v praxi nehledí, což bylo dovozeno judikaturou. Dovoluji si zmínit, že dříve existovala veřejnoprávní smlouva, která dané pravomoci konkretizovala. Ta však musela být zrušena.²⁵⁰

6.3. Označování másla

Vztah másla a trvanlivosti je z právního hlediska určující pro jeho označení. To je upraveno ve vyhlášce 77/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje. Dle dikce této vyhlášky se máslem rozumí "*mléčný výrobek obsahující výhradně mléčný tuk ve formě emulze vody a tuku*".²⁵¹ Aby takovýto výrobek mohl být označen jako máslo, musí obsahovat minimálně 82% mléčného tuku, avšak ne méně než 90%. Obsah vody může být nejvýše 16% a obsah mléčných netuků v sušině nejvýše 2%.²⁵² Dovoluji si upozornit, že tyto standardy jsou zavedeny jak normou CAC,²⁵³ tak i evropskou legislativou a nařízením Rady 1234/2007/ES. Jedná se o nařízení, na základě kterého Česká republika přišla o své „pomazánkové máslo“.

Co se týče vztahu másla a trvanlivosti, existuje několik způsobů, jak lze máslo označit. Pod označením "čerstvé máslo" může být prodáváno máslo do 20 dnů od data výroby. "Stolní máslo" je máslo skladované nejdéle 24 měsíců od data výroby při teplotách -18 °C a nižších. Trvanlivost másla si stanovují výrobci sami. Pokud se rozhodnou pro použití konkrétního označení, musí být splněny výše uvedené požadavky.

6.3.1.1. Rozsudek „čerstvé máslo“

V roce 2007 prodával obchodní řetězec TESCO belgická másla pod označením „les 3 Sapins - ČERSTVÉ MÁSLA“ a "ČERSTVÉ MÁSLA Belle de HERVE". Doba použitelnosti činila 48, 62 a 69 dní, na základě čehož bylo

²⁵⁰ O neplatnosti této dohody rozhodl Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 29. dubna 2014, sp.zn. 6 Ads 30/2013-53

²⁵¹ § 1 odst. 2 písm. l) vyhlášky 77/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje

²⁵² *Ibid.*, § 1 odst. 2 písm. m) a n)

²⁵³ Codex Standard for Butter, Codex Standard (279/1971), revised 1999

společnosti Tesco Stores ČR opatřením SZPI nařízeno, aby byly staženy veškeré výrobky, které obsahují označení „čerstvé máslo“ a jejichž datum spotřeby přesahuje 20 dní.²⁵⁴

Společnost se hájila tím, že daný produkt vyhovuje příslušným belgickým právním předpisům, kde je obvyklé používat označení „frische butter“. Dále bylo z její strany namítáno, že běžný český spotřebitel není schopen rozeznat označení másla na základě doby trvanlivosti. Absurdním argumentem Tesco Stores ČR bylo, že označení „čerstvé máslo“ by nebyli mimo českých spotřebitelů schopni rozeznat ani cizinci žijící v ČR. Není překvapivé, že zde rovněž proběhla zmínka ORUKO a rozpor s příslušnými předpisy EU. Dle SZPI se označení „čerstvé máslo“ odvíjí od výrobních zkušeností a tradic.²⁵⁵

NSS neviděl důvod k položení předběžné otázky a kasační stížnost zamítl. V tomto rozsudku je velmi zajímavá argumentace NSS, který řeší různé aspekty ORUKO a odůvodňuje, proč se o ně v daném případě nejedná. Dle NSS ze zákazu ORUKO a související harmonizace másla, *plyne sice právo výrobce, dovozce či prodejce používat v ČR označení másla souladné s předpisy jiného členského státu EU jako země původu a nesouladné s českými předpisy; neplyne z něj však právo přidat k takovému původnímu označení výrobku pro účely českého trhu ještě nové označení v češtině, které podle českého práva nesmí být u daného výrobku použito. Není tudíž porušením práva EU zákaz prodeje másla z jiného členského státu, které má datum spotřeby déle než dvacet dnů od data výroby, a přesto je na něm v rozporu s § 3 odst. 31 vyhlášky č. 77/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje, použito spojení "čerstvé máslo".*²⁵⁶

6.3.1.2. Rozhodnutí „pomazánkové máslo“

Podle staršího znění výše uvedené vyhlášky bylo povoleno označení pro „pomazánkové máslo“. Tento výrobek, dnes vyráběn pod označením „tradiční pomazánkové“, se vyrábí ze zakysané smetany, která obsahuje 31% hmotnostních mléčného tuku a nejméně 42 % hmotnostních sušiny. Označení „Pomazánkové máslo“ však nevyhovovalo požadavkům evropské

²⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. Července 2010, sp. zn. 2 As 55/2010 - 167

²⁵⁵ *Ibid.*

²⁵⁶ *Ibid.*

legislativy (charakteristika viz výše). Česká republika žádala několikrát neúspěšně o udělení výjimky, jelikož se jednalo o tradiční produkt. Výjimky však nebyly připsány a České republice vznikla povinnost respektovat požadavky evropské legislativy. Nutno dodat, že Česká republika měla možnost rozhodnutí Komise napadnout, ale neučinila tak.²⁵⁷

Dle České republiky spotřebitel jednoznačně odlišuje výrobek „pomazánkové máslo“ od másla. Vzhledem k tomu, že se tento výrobek na území České republiky tradičně vyráběl, měla Česká republika za to, že se jedná o automatickou výjimku, ke které není třeba přivolení Komise. Protože byla Česká republika Komisí několikrát vyzvána k nápravě, domnívám se, že žaloba proti České republice byla ze strany Komise prostředkem „ultima ratio“.²⁵⁸ Výsledek celého sporu je velmi dobře znám, Česká republika nesmí používat označení „pomazánkové máslo“. Pokud bych měla subjektivně hodnotit argumentaci České republiky, přišla mi ve vztahu k dané věci velmi chabá.

---

²⁵⁷ Rozsudek SDEU ze dne 18. října 2012 ve věci C-37/11, Komise v Česká republika [2012] elektronická Sbírka rozhodnutí

²⁵⁸ *Ibid.*

7. Úvaha de lege ferenda - ochrana zeměpisných označení v EU a USA

Jako myšlenku de lege ferenda, která by zohledňovala související témata této diplomové práce, jsem zvolila oblast, kterou jsem se po dobu své odborné stáže v Bruselu intenzivně zabývala. Na půdě EU v současnosti probíhá vyjednávání s USA o tzv. Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP). Výsledkem těchto jednání by měla být zóna volného obchodu mezi EU a USA. Na případových studiích bylo demonstrováno, že i označování potravin může vytvářet bariéru volného pohybu zboží, o zeměpisných označeních to však platí dvojnásob.

Jestliže mohlo být jádrem sporu v rámci vnitřního trhu EU označení „Parmesan a jeho zdruhovění, není tedy divu, že bude rozdíl i mezi tímto sýrem, který si spotřebitel zakoupí na půdě EU, a mezi sýrem s tímž názvem, který si spotřebitel zakoupí v Kanadě či USA. Ochrana, kterou EU mléčnému výrobku „Parmesan“ poskytuje v EU, je na území USA neúčinná, ale lze se setkat i s výjimkami.

USA disponuje vlastním, od EU odlišným režimem pro chráněná zeměpisná označení. V USA se zeměpisná označení totiž registrují v režimu ochranných známek. Nejpodstatnější jsou tzv. „collective marks“ a „certification marks“. „Collective marks“, kolektivní známky, slouží k ochraně produktů, které si zaregistruje příslušné společenství, v praxi se může jednat o různé asociace zemědělců. Zde se tedy původ váže k určitému společenství. „Certification marks“, certifikační známky, se od předešlého případu liší především tím, že je jednak musí používat osoby rozdílné od vlastníka známky a pro jejich udělení musí být splněny požadavky související s daným výrobkem; např. technické normy či původ samotného zboží.²⁵⁹

Existují tři druhy certifikačních známek, ty pak lze dělit na²⁶⁰:

- certifikační známky, které se váží k zeměpisnému původu výrobku;
- certifikační známky, které souvisí s kvalitou, materiálem či způsobem výroby;

²⁵⁹ MELTZER, E. Pass the Parmesan? What You Need to Know About Geographical Indications and Trademarks. *Virginia Lawyers Weekly*. 2002. Červen/Červenec, s.21-22. [online]. [cit. 2015-03-20].

²⁶⁰ *Ibid*, s. 22

- certifikační známky, které se vztahují k požadavkům, jež jsou vyžadovány určitou organizací.

Z hlediska zeměpisného označení původu je tak relevantní první z výše uvedených příkladů.

Tento systém se tak zjevně v mnohém odlišuje od procesu zápisu CHZO, CHOP či TSZ. Kromě odlišného procesu zápisu je dalším problematickým ustanovením fakt, že určité potraviny, které EU prostřednictvím výše uvedených označení chrání, mohou být v USA považovány za zdruhovělé. Ačkoli je dohoda stále ve fázi vyjednávání, není od věci si položit otázku, jak by případné zavedení pravidel EU v USA fungovalo, přestože je velmi nereálné, že by USA na takovou podmínku přistoupily.

V případě, že by USA plně uznaly evropský systém zeměpisných označení, neznamenalo by to automatický zákaz výroby příslušných výrobků na trhu. Pouze by se změnila požadavky pro označování, což by však mohlo nemile zasáhnout zavedené americké výrobce. Naopak pokud by EU slevila ze svého systému speciálních označení, lze dovodit, že by se evropský spotřebitel mohl opětovně setkat s duplicitními názvy; stejně jako tomu bylo v případě sýru „feta“, nehledě na případný negativní dopad na tradiční výrobce.

Podle mého názoru by se obě dvě země měly vydat cestou kompromisu; kromě vzájemné shody v určitých oblastech, budou muset oba dva aktéři nějakým způsobem strpět i vzájemná omezení. K vyřešení celé věci opravdu nepostačí hledisko průměrného spotřebitele USA nebo EU či pouhé zájmy státu a výrobců na zachování určitého názvu. Měly by se zohlednit i další faktory, především historické a kulturní vlivy. Nezanedbatelnou úlohu v tomto procesu by měly hrát i normy Codex Alimentarius.

Mnohými autory je navrhováno řešení, které je obsaženo ve smlouvě zvané „CETA“. Jedná se o dohodu o zóně volného obchodu mezi EU a Kanadou. Zde bylo dosaženo několika kompromisů, jako nejvíc problematické se projeví oblasti uzenin a sýrů. Nicméně tato dohoda poskytuje na území Kanady ochranu nemalému počtu chráněných zeměpisných označení. Mezi ně patří i „České pivo“ či „Žatecký chmel“.²⁶¹ Osobně jsem se účastnila v Bruselu několika veřejných

---

²⁶¹ 22. *Intellectual property, Annex I – Part „A“* Canada-European Union: Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné

slyšení výborů Evropského parlamentu a konferencí, kde bylo na tuto dohodu v souvislosti se zeměpisnými označeními odkazováno. Jsem zastáncem varianty, že by se v případě harmonizace na základě TTIP měly vytvořit otevřené seznamy chráněných zeměpisných označení příp. chráněných označení původu, s tím že by byla do budoucna možná modifikace.

---

z WWW:<http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/text-texte/22.aspx?lang=eng>

8. Závěr

Označování potravin je jedním ze základních charakteristických nástrojů potravinového práva s hlubokými historickými kořeny. Při studiu materiálů jsem došla k názoru, že bez základů potravinového práva nelze problematiku informací o potravinách plně pochopit. Úvodní kapitola naplnila tuto myšlenku a seznámila čtenáře se základními prvky, se kterými se v oblasti potravin může setkat.

Na výsledném znění právních předpisů týkajících se informací o potravinách má rozhodující vliv především Komise Codex Alimentarius, navzdory tomu, že její normy jsou nezávazné. Z evropské legislativy vyplývá, že je v mnoha případech zohledňuje, což rovněž reflektují i členské státy. Z pohledu mezinárodního obchodu by neměl být ze strany EU podceňován význam práva Světové obchodní organizace. To ostatně potvrzují i rozhodnutí příslušných rozhodčích orgánů, na jejichž základě musela EU nejméně jednou změnit svou legislativu. Ačkoli se v rámci mezinárodněprávní části jednalo spíše o část teoretickou, jejím účelem bylo upozornit na fakt, že právní předpisy upravující označování potravin nevznikají na bázi libovůle institucí Evropské unie a členských států, ale jsou zásadně ovlivněny mezinárodním prvkem.

Označení potraviny není možné interpretovat pouze jako její charakteristický rys vážící se primárně k informování a ochraně spotřebitele. Je na místě vždy přihlížet k tomu, zda je daná informace způsobila vytvářet překážku volného obchodu s potravinami. Konfliktním situacím se však nelze vyhnout ani do budoucna. Není až tak těžké dojít k závěru, že úplná harmonizace na úrovni označování potravin je nemožná. Systematika informací o potravinách by však pro spotřebitele mohla být mnohem přehlednější. Ačkoli zde existuje snaha Komise stanovit určité povinné údaje, měla by se vzít v potaz jednoduchá a dobře zavedená označení typu „klíčové dírky“. Pokud jde o zeměpisná označení a produkt ekologického zemědělství, tato část práce měla za úkol upozornit i na zvláštní druhy označování a související konfliktní situace, které mohou nastat. Případové studie měly čtenáře upozornit na rozmanitost informací, které lze o potravinách poskytovat a rovněž zdůraznit hledisko tzv. průměrného spotřebitele.

Kapitola věnovaná národní legislativě sledovala praktické dopady nařízení 1169/2011/EU na českou právní úpravu. Pro zajímavost zde byly uvedeny informace týkající se pravomocí dozorových orgánů. Poslední část práce se

stručně věnovala návrhu de lege ferenda, kde byla jednak popsána odlišná úprava zeměpisných označení v USA. Zde jsem se zamýšlela nad případnou možností harmonizace dvou naprosto odlišných právních řádů.

Hlavním cílem práce bylo vytvoření obecného úvodu do problematiky označování potravin, přičemž se měly zohlednit vybrané aspekty mezinárodní, evropské a národní úpravy. Na základě výše uvedeného konstatuji, že stanovené cíle práce byly naplněny. Za účelem toho, aby práce vytvářela jednotný celek, jsem použila metody analýzy relevantních právních předpisů a judikatury. V diplomové práci se lze rovněž setkat i s prvky komparace.

Resumé

Food labelling is the key instrument within food law. However, its role is used to underestimating by publicity. Therefore the author decided to make simplified introduction to given issue. First part of this master's thesis focuses on the basic principles and characteristics of food law and food labelling as such. In order to make this chapter more attractive the author decided to make a short historical introduction.

The second chapter deals with the international law aspects. The author stressed the role of the WTO and Codex Alimentarius Commission. Some relevant cases were also mentioned. Following chapters are dedicated to specific requirements of the EU law based both on general and selected regulation. The case law is also strong component. The author explains basic principles of free movement of food in relation to relevant cases. Taking into consideration a consumer protection this chapter focuses on the aspects of an average consumer. Due to the fact that new food information regulation came into effect in December 2014 some relevant issues were also included e.g. compulsory nutrition labelling and the comparison with its voluntary versions.

The author was aware of the fact that the issue of special regulation is very rich topic thus some types were also mentioned in relation to case law. On the other hand the organic agricultural logo and geographical indications were examined in details. In relation to the Czech law some impacts of new legislation were taken into account - labelling of allergens is not popular topic both among food business operators and consumers at all.

The main contribution of this thesis is the practical introduction to roots of food labelling in the EU law. The author is of the opinion that the international law has undisputable role and this fact should be reflected more by public and authorities. On the other hand the issue of the EU food labelling legislative as itself is very complicated therefore an author just mentioned several points in order to highlight new legislation and some selected aspects. By practical introduction an author means the thesis which lies in relevant case law. In order to do so the author use the methods such is analysis and comparison.

Seznam použitých zdrojů a literatury

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

- BARNARD, C. *The substantive law of the EU: the four freedoms*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, cvi, 643 s. Online resource centre. ISBN 9780199298396.
- MEULEN, B. van der a VELDE M. van der. *European food law handbook*. Wageningen: Wageningen academic publishers, 2008, 632 s. ISBN 9789086860821.
- MEULEN, B. van der. *Private food law: governing food chains through contract law, self-regulation, private standards, audits and certification schemes*. Wageningen, Nizozemsko: Wageningen Academic Publishers, 2011, 435 s. European Institute for Food Law series.
- MEULEN, B. van der. *European food law handbook*. 2nd ed., revised. Wageningen: Wageningen academic publishers, 2014, 692 s. ISBN 978-90-8686-246-7.
- SCHOLTEN-VERHEIJEN, I. et al. *Roadmap to EU food law*. Den Haag: Eleven International Publishing, 2011, xv, 198 s., ISBN 978-9490947262.
- ALBERT, J. *Innovations in food labelling*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2010, X, 174 s. Woodhead Publishing in food science, technology, and nutrition. ISBN 9251061807.
- COSTATO, L., ALBISINNI, F. *European food law*. Padova: Cedam, 2012, 526 s. ISBN 9788813308353.
- ECHOLS, M. A. *Geographical indications for food products: international legal and regulatory perspectives*. Alphen aan den Rijn, Nizozemsko: Kluwer Law International, 2008, x, 328 s. ISBN 9789041125484.
- KLÍMA, K. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-80-7380-335-3

- MEULEN, B. van der. *Private food law: governing food chains through contract law, self-regulation, private standards, audits and certification schemes*. Wageningen, Nizozemsko: Wageningen Academic Publishers, 2011, 436 s. European Institute for Food Law series. ISBN 978-90-8686-176-7
- SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 382 s., Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-334-9.
- Klopčič, M., Kuipers A., Hocquettem, JF. *Consumer attitudes to food quality products: emphasis on Southern Europe*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2013, 304 s., ISBN 978-90-8686-207-8.
- VOGEL, D. a SWINNEN, J.F.. *Transatlantic regulatory cooperation: the shifting roles of the EU, the US and California*. Northampton, MA: Edward Elgar, c2011, 352 s. ISBN 978 1 84980 754 8.

ODBORNÁ PERIODIKA

- HUTT, P. B. a P. B. HUTT II. History of Government Regulation of Adulteration and Misbranding of Food. *Food Drug Cosmetics Law Journal*. [online]. 1984, 39. vydání, č. 2, s. 2-73 [cit. 2015-10-17]
- ERRICO, J. The WTO in the EU: Unwinding the Knot. *Cornell International Law Journal*. [online]. 2011, roč. 44, č. 1, s. 179-208. [cit. 2015-02-15]
- MCGOVERN, P. E., A. MIRZOIAN a G. R. HALL. Ancient Egyptian herbal wines. *Proceedings of the National Academy of Sciences* [online]. 2009, roč. 106., č.18 , s. 7361–7366 [cit. 2015-10-17].
- MELTZER, E. Pass the Parmesan? What You Need to Know About Geographical Indications and Trademarks. *Virginia Lawyers Weekly*. 2002. Červen/Červenec, s.18-23. [cit. 2015-03-20].
- MEULEN, B. van der. The Structure of European Food Law. *Laws* [online]. 2013, sv. 2, vyd. 2, s. 69-98 [cit. 2014-11-20].
- ZBORALSKA, M. Trap of Stereotypes – The EU' Model of a Consumer. *European Food and Feed Law Review*. 2011, č. 5, s. 283-290 ISSN 1862-2720.

- CAPELLI, F. a KLAUS, B. Chocolate can be also made from pure Cocoa but one should be careful how to communicate this on the Label. *European Food and Feed Law Review: Comment on the Judgement of the Court of 25 November 2010 in Case C-47/09, European Commission v. Italian Republic*. 2011, č. 2, s. 88-95. ISSN 1862-2720.
- HERBOCZKOVÁ, J. GATT/WTO a judikatura Evropského soudního dvora. *Právní rozhledy*. 2008, č. 5, s. 172-177. ISSN 1210-6410.
- HAJDUKIEWICZ, Agnieszka. European Union agri-food quality schemes for the protection and promotion of geographical indications and traditional specialities: an economic perspective. [online]. *Folia Horticulturae*. 2014, roč. 26, č. 1, s. 3-17 [cit. 2015-03-12]

OSTATNÍ ZDROJE

- DOOR. *Evropská komise - Zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=cs>
- HYDE, D. So, is it really good for you? Guinness to get 'nutrition' labels. In: *The Telegraph* [online]. 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/shopping-and-consumer-news/11483755/So-is-it-really-good-for-you-Guinness-to-get-nutrition-labels.html>
- LEWIS, S. "No legal action" against UK over traffic lights. *EU Food Law* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.eurofoodlaw.com/labelling/health-and-nutrition/no-legal-action-against-uk-over-traffic-lights-105740.htm>

PRÁVNÍ PRAMENY

Mezinárodní dohody

WTO

- Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření z roku 1994
- Dohoda o technických překážkách obchodu z roku 1994
- Všeobecná dohoda o clech a obchodu z roku 1947

- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví z roku 1994

OSN

- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966
- Úmluva o právech dítěte z roku 1985

EU

- Canada-European Union: Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) z roku 2014

Právo EU

- Smlouva o fungování Evropské unie
- Listina základních práv EU
- Směrnice Rady (EHS) č. 79/112 ze dne 18. prosince 1978 sblížení právních předpisů členských států týkajících se označování potravin určených k prodeji konečnému spotřebiteli, jejich obchodní úpravy a související reklamy
- Směrnice Rady (EHS) č. 89/104 ze dne ze dne 21. prosince 1988 kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách
- Nařízení Rady (EHS) č. 2136/89 ze dne 21. června 1989 o stanovení společných obchodních norem pro konzervované sardinky a obchodních názvů pro konzervované sardinky a výrobky typu sardinek.
- Nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2000/13 ze dne 20. března 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2000/36 ze dne 23. června 2000 o kakaových a čokoládových výrobcích určených k lidské spotřebě
- Nařízení Rady (ES) č. 1347/2001 ze dne 28. června 2001, kterým se doplňuje příloha nařízení Komise (ES) č. 1107/96 o zápisu zeměpisných označení a

označení původu podle postupu stanoveného v článku 17 nařízení Rady (EHS) č. 2081/92

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2005/29 ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin
- Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 ze dne 28. Června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008 ze dne 16. prosince 2008 o potravinářských přídatných látkách
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací spotřebitelům
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin

Česká republika

- Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
- Vyhláška č. 77/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje
- Vyhláška č. 113/2005, Sb. o způsobu označování potravin a tabákových výrobků

Judikatura

Rozhodnutí WTO

- WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R European Communities — Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones), report of the Appellate Body of 16 January 1999 WT/DS12/R, WT/DS14/R European Communities - Trade Description of Scallops, report of the Panel on 5 August 1996
- WT/DS135/AB/R European Communities — Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products, report of the Appellate body of 12 March 2001
- WT/DS231/AB/R European Communities — Trade Description of Sardines, report of the Appellate body on 26 September 2002
- WT/DS174/R, WT/DS290/R European Communities — Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs, report of the Panel on 15 March 2005

Judikatura ESD/SDEU

- Rozsudek ESD ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62, NV. Algemene Transporten Expeditie Onderneming vanGend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] ECR 1.
- Rozsudek ESD ze dne 12. prosince 1972 ve věci C 21-24/72, International Fruit Company v. Produktschap voor Groenten en Fruit [1972] ECR 1226
- Rozsudek ESD ze dne 30. dubna 1974 ve věci C-181/73, R. & V. Haegeman v. Belgie [1974] ECR I-449
- Rozsudek ESD ze dne 11. července 1974 ve věci C-8/74, Procureur du Roi proti Benoît a Gustave Dassonville [1974] ECR 837
- Rozsudek ESD ze dne 20. února 1975 ve věci C-12/74, Komise Evropských společenství v Spolková republika Německo, [1975] ECR 181
- Rozsudek ESD ze dne 20. února 1979 ve věci C-120/78, REWE - Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649
- Rozhodnutí ESD z 7. února 1984 ve věci C-237/82, Jongeneel Kaas BV a jiní v. State of the Netherlands and Stichting Centraal Orgaan Zuivelcontrole Předběžné opatření[1984] ECR 483

- Rozsudek ESD ze dne 22. září 1988 ve věci C-286/86, Ministère public v. Gérard Deserbais [1988] ECR 4907
- Rozsudek ESD ze dne 6. července 1995 ve věci C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln eV v. Mars GmbH, [1995] ECR I-1923
- Rozsudek ESD ze dne 16. července 1998 ve věci C-210/96, Gut Springenheide GmbH v. Rudolf Tusky, [1998] ECR I-4657
- Rozsudek ESD ze dne 16. března 1999 ve spojených věcech C-289/96, C-293/96, C-299/96, Dánské Království, Spolková republika Německo a Francouzská republika v Komise Evropských společenství [1999] ECR I-1541
- Stanovisko generálního advokáta Albera ze dne 6. prosince 2001 ve věci C-14/00, Komise Evropských společenství v. Italské republice, bod 50
- Rozsudek ESD ze dne 16. ledna 2003 ve věci C-14/00, Komise Evropských společenství v. Italské republice, [2003] ECR I-513
- Rozsudek ESD ze dne 14. července 2005 ve věci C-153/03, Komise Evropského společenství v. Španělské království [2005] ECR I-6909
- Rozsudek ESD ze dne 23. listopadu 2006 ve věci C-315/05, Lidl Italia Srl v. Comune di Arcole (AR) [2006] ECR I-11181
- Rozsudek ESD ze dne 25. června 2002 ve věci C-66/00, Dante Bigi [2002] ECR I-5917
- Rozsudek ESD ze dne 25. října 2005 ve spojených věcech C-465/02 a C-466/02, Spolková republika Německo a Dánské království v Komise Evropských společenství [2005] ECR I-9115
- Rozsudek ESD ze dne 28. února 2008 ve věci C-132/05, Komise Evropských společenství v. Spolková republika Německo [2008] ECR I-957
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. července 2009 ve věci C-343/07, Bavaria NV a Bavaria Italia Srl v. Bayerischer Brauerbund, [2009] ECR I-5491
- Rozsudek SDEU ze dne 6. září 2012 ve věci C-544/10, Deutsches Weintor eG v. Land Rheinland-Pfalz, [2012] elektronická Sběrka rozhodnutí

- Rozsudek SDEU ze dne 18. října 2012 ve věci C-37/11, Komise v Česká republika [2012] elektronická Sběrka rozhodnutí
- Rozsudek SDEU ze dne 13. listopadu 2014 ve věci T-481/11, Evropská komise v. Španělskému království [2014] ECR (dosud nezveřejněný)

Judikatura České republiky

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2010, sp. zn. 2 As 55/2010 – 167
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. dubna 2014, sp.zn. 6 Ads 30/2013-53
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. Června 2014, sp.zn. 6 As 24/2014-69

Ostatní

OSN

- Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva. *Všeobecné vyjádření 12. The right to adequate food*. UN doc. E/C.12/1999/5,5 May 1999. Ženeva: Ekonomická a sociální rada.

Codex Alimentarius

- Codex Standard for Butter, Codex Standard (279/1971),revised 1999. [online].[cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.codexalimentarius.org/standards/list-standards/en/?no_cache=1
- Codex Alimentarius Standard for Chocolate and Chocolate Products, Codex standard 87/1981; revised 2003. [online].[cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.codexalimentarius.org/standards/list-standards/en/?no_cache=1
- Codex Alimentarius Guidelines for the Production, Processing, Labelling and Marketing of Organically Produced Foods, Codex guidelines 32/1999; revised 2001 and 2004. [online].[cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.codexalimentarius.org/standards/list-standards/en/?no_cache=1

- Codex General Standard for the Labeling of Prepackaged Foods. Codex Standard 1/1985, revised 1991 and 2005. [online].[cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.codexalimentarius.org/standards/list-standards/en/?no_cache=1

Seznam příloh

Příloha č. 1

Označení „Halal“.

Zdroj: http://www.shekel.cz/wp-content/uploads//2014/04/halal1_ctverec.jpg.

Označení „Fair trade“.

Zdroj: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/02/Fairtrade-logo.jpg>

Označení „Kosher“. Zdroj:

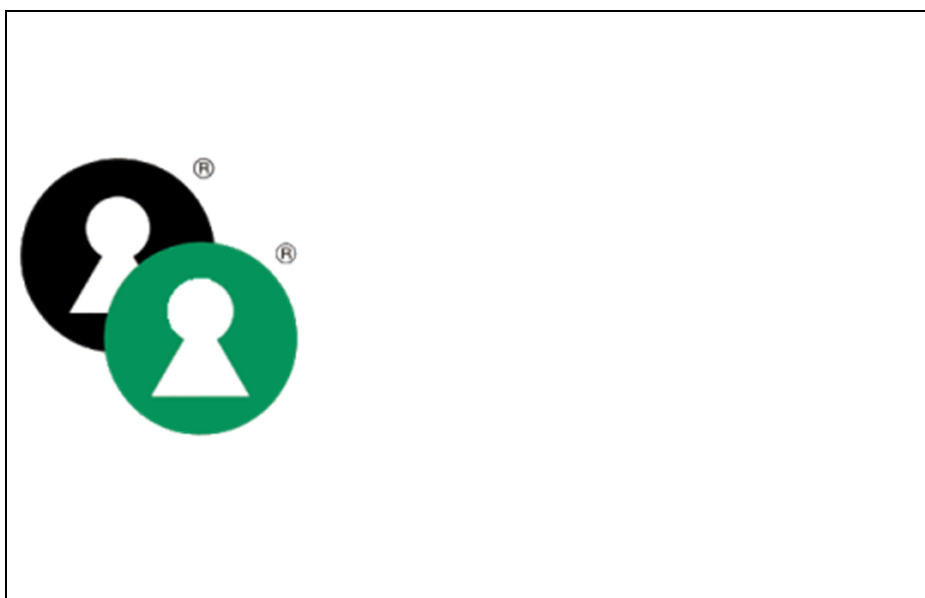
http://image.shutterstock.com/display_pic_with_logo/667414/112970455/stock-vector-kosher-products-certified-seal-112970455.jpg

Příloha č. 2

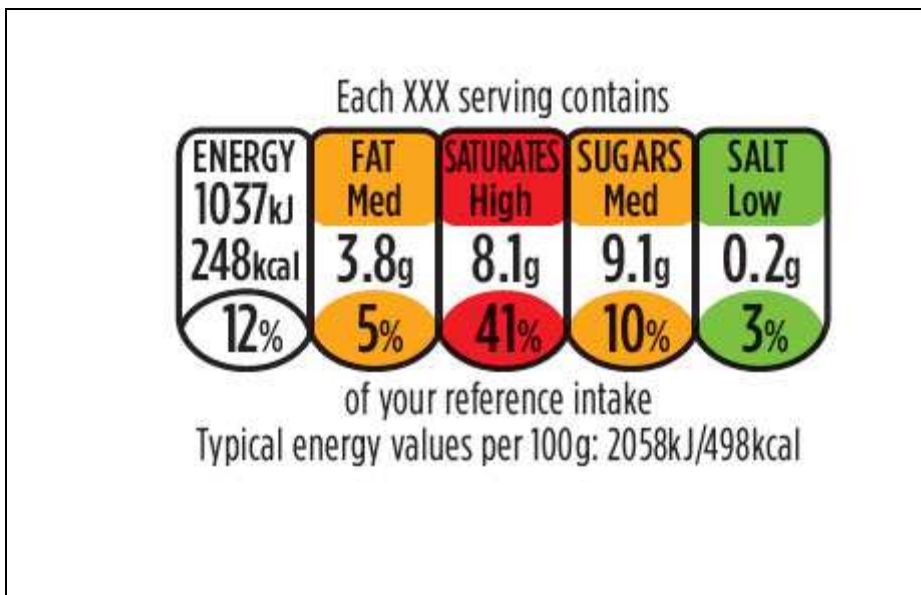
Označení „GDA“.

Zdroj: <http://jak-zhubnout.zdrave.cz/chcete-zhubnout-jezte/>

Označení „Klíčová dírka“.

Zdroj: <http://www.eufic.org/upl/1/default/img/keyhole.png>.

Označení „Semafor“.

Zdroj: <http://your.asda.com/health-matters/mission-statement>

Příloha č. 3

Označení EU „Produkty ekologické zemědělství“.

Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/downloads/logo/index_en.htm